

50 172

2 145

6.

A 6, 457

212

Wirtko = Laki

^{Ja}
Ordningi /

^{Jonga}
Suuriwaldias Cuningas ja Herra /

Herz S W A R D

Witostakymmenes /

**Ruotzin Gothein ja Wändein
Cuningas / r.**

Wuonna 1686 on andanut coconpanna /

^{Ja}
**Wuonna 1687 prändistä uloskäydä
ja cuulutta /**

Ynnä tähän soweliaim Asetusten cansa.

Wuonna 1688 Suomeri kääty.

L U K U S A /

**Präntätty Johan Winterildä / Cuningalliselta
KirjainPräntshäldä.**

J. H. Arne

1715.

Bergenshielm

1689

1780 - 1781

1780

1780 - 1781

1780 - 1781

1780 - 1781

1780 - 1781

LE CARLE /

Suomalain Ar-
most / Ruogin / Gö-
thein ja Wändein Lu-
ningas / Suomen
Suuri Ruhtinas /
Hertua Skånis / E-

stin Maalla / Virois / Carelis / Brehmis /
Verdis / Stettin-pomeris / Cassubis ja Wän-
dis / Rügenin Ruhtinas / Ingerin Maan ja
Wismarin Herra; Nijn myös Pfalz Grewi
Rheinin Beiserisä / Gülüchin / Cle-
win ja Bergin Hertua / etc. Lemme tiet-

täwä

täwäri / että niñcuin Ruohin Waldacunda on Paca-
 nain Maacunnista cocontullut / niñ ei ole myös sen asu-
 waisilla yhtän tieto ollut Jumaluden olemisesta / waan
 owat elänet pacanallises Pimeydes/ aina yhderennen sa-
 dan wuosilugun alcuun asti/ jälken Christuren Syndymän
 silloin andoi Jumala armostans Evangeliumin walke-
 uuden sytytetä näisä Pohjaisis Maissa / ja Christilisen O-
 pin Meidän Rakaan Isänmaahan sisältuoda ja julistet-
 ta / joca cuitengin puolittain ensin oli/ puolittain enä
 ja enä tuli/ Ihmisten jariturilla ja Opilla secoiteturi/ ja Uscon
 puhtaus/ Pappien hymnärtämättömyden / ja Sanancuuli-
 oitten yriskertaisuden cautta/ niñ käästyi ja turmelluri / et-
 tä oikia Tieto Christuresta/ ja hänen callista ansiofians/ jou-
 dui enimmitten turhixi ja pahendawaisix Ceremoniain /
 eli käytöixi Jumalan Palweluresta / Euvain ja edes-
 mennein Pyhäin palwellurixi ja Cunniax / joista he e-
 nänmään waarin pidit / cuin sen suuren eläwän Juma-
 lan Nurihuutamisest ja palweluresta; sihen asti cuin oi-
 kein hymnärtäwäiset Cuningat ja Opettajat Waldacun-
 nas/ Jumalitudens kühwandella ja täydellä todella/ ja totu-
 den Woimalla ja Hengellä/ jälkens coit ulosajaa ne wahin-
 golliset kiuuixiat ja Palckapaimenet/ jotca wiettelit Her-
 ran heicon Lauman / ja wedit sen pois oikiasta Paimenesta/
 Sieluin Pispasta/wäärälle tielle ja polgulle. Täähän Ruo-
 hin

hin Waldacunnan nijn suureen onnelisuteen/ oli Cuningas
 Gustaf Ensimmäinen/ caickein ensimmäisin ja korkein Ju-
 malan walittu ase/ jonga urholisuden / ja suuresti kii-
 tätävän murhen- pitämisen kautta caickein korkeimman
 Jumalan Cunniasta/ ja hänen callistostetun Seuracundans
 ajallisest ja hancaicikisest onnelisudesta/ totinen/ puhdas
 ja oikia Evangeliumin Dypsi/ tuli tässä enämmin wahwiste-
 turi ja lewitetyri/ ja Pawilda sisältungettu Kirchowalda/
 Herranpäiwillä Wästeråsis/ Wuonna 1527/ julkisen Aseturen
 kautta poispannur ja muuteturi. Mutta se walda/ jonga
 Hengellinen Säädty oli ihellens omistanut/ oli nijn corkiari
 caswanut/ ja Erhetys ylise caickein nijn sywästi juurtanut/
 ettei se edellinen taittu yhtä haawa poisbacatta / eikä
 tai jälkimäinen nijn ulosjuuritetta/ ettei silloin ja tällöin
 jotain uutta pahaa Ruohoo ihens jällens näyttännyt / jo-
 ca ettei tilaa sitä hywää Siemendä tucauttarens / ja äsken
 hywin asetettua Kirconnenoa maahan cufistarens / eli
 wähiimmärikin sitä nijn wäänellä ja käätä/ ettei se tai-
 nut/ corkiammasti nimitetty Cuningan elinaicana / täy-
 dellisest tulla nijn wahwaan Tilaan / ja sijhen lewollis-
 uteen / cuin hän olis mielelläns toiwonut / erinomai-
 tain että Kirconnenon tawat olisit jocapaicas yhtäläi-
 set ollet. Ei tainnut se Cuningas Erikningän aicana toi-
 meen tulla / nijn moken muun cowan menon tähden /
 cuin

cuin silloin joucottaan sisällangeis. Ja waicka Cuningas
 Johanin aicana/ Kirko=Ordningi 1571/ Stäckholmis tuli
 präntätyri / ja wuotta jälken/ caikilda Waldacunnan A-
 suwaisilda wastanoteturi; Niin sitä seurais cuitengin
 cohta se Liturgian meteli / ja sijtte Cuningan Sigismun-
 doren Hallitus / joca saatti Ruoşin Seuracunnille
 wast-uutisen abdisturen/ ja kehoitti monen tykönä y-
 rikertaitten seas/ nuden himon endisen Pawin Opia ja Kir-
 comnenon perän / joista paljo hapatusta wielä löyttin/ se-
 kä heidän Sydämissäns/ että Kircoisa. Se asetettu Kirko-
 Ordningi oli myös wielä siitä jotain sisälläns pitänyt /
 joca jälken sen suuren Cocouren päätdoren Upsalas/Wuon-
 na 1593/ piti oiettaman / waan ei taattu niin kewrästi ja
 pian aicoin saada / sillä Cuningas / jolla oli oikeus ja
 woima sitä hywä työtä edesautta / oli itse sitä wastoin /
 ja Pawilaitten joucko ei säästännyt ihens / waan caikella
 wieckaudella ja ahkerudella pyysi estää ja maahan lyödä/
 caickia cuin olis tullut Euangeliumin oikeian Opin ulosle-
 wittämisseri ja wahwistureri. Sijnä tykönä oli wielä silloin
 se wäärin-käyttämys Duomioistumis/että he duomitesans
 laitit ihens Kirko=Caaaren jälken/niin sijtte cuin ennengin/
 waicka se Pawin willityrellä ja elkinwallalla oli täytetty; jot-
 ca caicki niin paljo aicoin sait/ettei ennen nimitetty Kirko-
 Orningi tainnut ilman estet edeskändä / eikä täyttä ty-
 täns

täns tehdä / ennencuin Cuningas Carl Yhderäs Asian
 selitti/ ja Kirko-Caren keltwottomari cuulutta annoi/ si-
 hen asti cuin se tulis yllhecahoturi/ ja ne siihen sisälle we-
 detyt Pawin willityret ulossuljeturi. Sittä ajasta / on
 kyllä/ caickein korkeimman Jumalan suojelluxen ja Arvon
 cautta/ Religion ja oikeian Opin meno/ ollut Meidän Ra-
 kan Isänmaan Rajain sisällä/ ilman ahdisturet ja estet-
 tä / sillä että Cuningas Gustaff Adolph, piti caickein suu-
 rimman Surun sen puhtaudest ja wahwistamisesta/ yllhe-
 codo Waldacunnan; Jota myös niin hywin Hänen
 Mahestetins / Meidän corkiast cunniotettu Herz Faa-
 rin/ suurimmas Cunniamuistos / on tehnyt / niin-
 cuin ne/ hänen corkian Kätens ja Nimens alla uloskäyret
 Usturet/ kyllä näyttävät. Ja waicka usioilla ajoilla/ ja
 enimmitten caikilla Herzan Wärwillä/ liki 50 eli 60 Aja-
 staita tacaperin/ on puhuttu ja muistutettu / että Kirko-
 Caari/ ja ennen tätä prantätty Kirko-Orningi/ piti yli-
 hecahotaman ja parattaman; Jota warten myös mon-
 da kirjoitusta en ajan toisen peräst walmistettu; niin on
 cuitengin Esiwallan hywä aicoinus / ja Alammaisten
 oikeia toivo ja odotus/ aina tähän asti siihen seisattanut /
 ettei se ole tainnut täydelliseri tulla/ monen esten tähden/
 cuin aina on tämän niin tarpellisen työn toimituxen tiel-

lä ollut. Juuri sentähden / niñcuin hywä Ordningi ja
 Afetus on caikisa Jumalalle hywin otolinen / ja hän e-
 rinomaisesti tahto/ että hänen Kirkosans ja Seuracunna-
 sans/ caikci pitä sijwollisest ja hywin laitettaman ja toimi-
 tettaman / niñ olem Me suurer hyödytyrex ja tarpert
 lufenet / Jumalan Nimen cunnian edesauttamiseri / ja
 hänen Seuracundans rakenmurexi/ coconpanna/ ja ilman
 pidembätä wihwytystä/ prántistä uloskäyda anda wah-
 wan Kirko-Lain ja Ordningin/ Jumalan Palweluren
 toimitureen / ja caikku muihin/ cuin jollain tawalla Kir-
 con menoon ja Dpettajain Säätyyn tulee ja sopi/ jaetun
 erinomaisiin Lucuin/ seorawaisella muodolla ja tawalla.

I. Lucu.

I. Luce.

Diklast Christilifest

Opista.

S. I.

SEidän Cuningallises Walda-
cunnasam / ja sen alla olewaisis Maa-
cunnisa / pitä carkein ihens tunnusta-
man yriin ja ainoastans siihen Christili-
seen Oppiin ja Uscoon / cuin on perustet-
tu Jumalan pyhäis Sanasa / Wanhan
ja Uuden Testamentin Prophetallisis ja Apostollisis Kirjoitu-
ris / ja käsitetty Colmesa Pää-Symbolis, Apostolico, Nicæno
ja Athanasiano, niin myös sinä muutamattomas Ausburin
Tunnustures / wuodesta 1530. cuin 1593. Upsalan Conciliu-
mis wastanotettu / ja coconaisēs / niin cusutusa / Libro Con-
cordiæ selitetty on. Ja carcki ne jotca Opetussäädyssä / Kir-
cois /

cois/ Academiois/ Gymnasiumeis eli Schouluisa/ johongun
wircaan tulewat/ pitä/ sijnä cuin he Ordineratan/ eli cosca
he jongun Graduren ottawat/ hengellisellä Walalla tähän
Oppijn ja Uscou Tunnustureen ižens sitoman ja welcapää-
ri tekemän.

§. II. Pitä myös täsä tähdellä todella kielty oleman/
ne/ cuin Opetusäädyssä/ niin hywin cuin caieki muut/ mi-
stä Säädyssä he owat: ylösajattelemast ja uloshajottamast/
eli myös suustans cuulua andamasta/ erheittäwäisiä ja waa-
rallisia sananparsia ja puheita/ waiwamast ja pahendamast
nyllä Jumalan Seuracundaa: Jos jocu sen teke / ja ei an-
na edelkäiwäisen totiseen manuren ižens ojeta/ se pitä La-
illisen tutkiruren ja Duoniton jälken pidettämän uscosta
pois langennuna/ wiraldans pois pandaman/ ja Waldacun-
nast ulosajettaman. Joca myös peräti pois lange meidän
oikiasia Religionistam ja Uscostam / se pitä samalla muoto
rangastaman / ja ei ikänäns Perindötä / Oikeutta eli O-
maisutta nautita saaman Ruohin Rajain sisällä.

§. III. Ei pidä yhdengän rohkeneman täsä Walda-
cunnas/ eli josakin tämän alla olewaises Maacunnas/ josa
ei Rauhan liittoin cautta/ erinomaisis Paicois se ole ennen
myödenannettu/ julkisesti pitä jongun wieran Opin harjoitu-
sta/ eli myös sijnä läsnä oleman/ 100 Dalerin Hopia Ra-
han sacon hastolla. Jos myös jocu tinne sisälle tuo wieran
Uscou opettaita johongun Jumalan palweluren harjoitureen/
eli

eli Laften opettairi Religionin ja Uscoon/ sen pitä sacfoa wetämän lähimmäiseen Waiwaisten huoneeseen/ eli Kircon waiwaissille 500 Dal. Hopia Raha/ ja Waldacunnasta ulosjettaman.

§. IV. Wierasten Potentatein Sändäbuodeille/ jotca owat toisest Uscofta/ joco he pidemmän eli lyhemmän ajan ižens täsä ylöspitäwät / annamme kyllä myöden heidän Religionins harjoituksen heidän Huonefians/ ainoastans iže edesfäns/ ja heidän seurans ja wäkens: Mutta ulcona Huonesta ei pidä heidän Pappus sarnaman/ eikä Sacramentejä jacaman. Ei pidä myös jongun muun / ehkä cuca hän olis / myöden annettaman heidän Jumalan palwelureens ižens anda/ eli sitä ehiä / waan ižecungin pidä oleman sidottuna cuuliaisesti laittaman ižens 1655/ 1667 ja 1671. wuosina uloskäynein asetusten ja Ordningein jälken.

§. V. Ne jotca ei ole siitä Uscofta/ cuin Me ja meidän Alammaisem ižem tunnustanme/ jotca elickä jo owat täällä Waldacunnas/ ja sen alla olewaisis Maacunnis/ taicfa tästedes tänne siältulewat/ jongun palweluren/ erittäin Gotapalweluren tähden/ eli myös täällä cauppaa tekewät/ jongun wircamiehen Työllä/ eli jollakin muulla elaturen wälicappalella ižens elättäwät/ ne mahtawat pyshä Opifians/ niin caurwan cuin he owat hiliarens/ ja iluan pahennusta; Mutta cosca he tahtowat pitä Jumalan Palwelustans

stans lukemisella ja wisaauisella / niin pitä heidän sen teke-
 män Huonesans ja Majasans / lukittuiden Dwein tacana /
 yrinäns ilmain cocousta muiden canssa; Cuitengin jos he
 tahowat nautita wapautta Caupungis / pitä heidän Lap-
 sens Meidän ja meidän corkiast kytettävään Esiisäin / Nuosin
 Baldacunnan Cuningasten Asetusten ja Orningin jälken / y-
 löscasawatettaman oikias Christilises opis / sen muuttamatto-
 man Auspurin Tunnusturen jälken / niin myös oleman si-
 dotut / joca Sunnuntaina / Juhlana / ja julki Nucouspäiwä-
 nä käymän meidän Kircoisam / ja Jumalan palveluren a-
 lusta niin loppuu asti siellä läsnä oleman / ilmain sitä tiedo-
 ta cuin heidän pitä tästä cotona huoneisa Catechismurest
 Pappain ahkeran neuwomisen jälken käsittämän. Ei yh-
 dengän / joca wierast opist ja uscosta on / pida rohkeneman
 wietellä / wetä eli waatia Jumalan palvelureens niitä / jot-
 ca itsens tunnustawat Meidän Opyim / olisit ne Palcoliset
 eli muut; Waan heidän pitä käskemän Palckawäkens /
 cuin owat meidän Uscostam / wiriästi käymän Meidän
 Kircoisam.

s. VI. Niincuin ahkera peräncasomus cuinga Nuori
 ikä tule ylöscasawateturi lukemisis / Kirjallisis harjoituisa /
 ja waellurisa wieralla Maalla / tule ajan culumalla suure-
 sti hyödylliseri Jumalan Seuracunnalle ja maailmalisel Hal-
 liturelle; Ja wähästä tapahdu taita / cosca he olestelewat ni-
 den

den seas / jotca owat wääriss Opist ja Uscosta / että he myös käsittäwät erhettiwäisiä Opeturia ja Puheita / joita he sijte epähuomioist tänne maacundaan myötäns tuowat / itse heilläns ja muille wahingori ja turmellurexi; Nijn manam Me siis caickia / erittäm Wanhimbaita / eli niittä cuin Wanhimbain sias owat / ja tahtowat lähettä Poikians eli Omaisians wieralle Maalle / njin myös itse niittä / jotca täyten Jkääns tullet / omasta Neuwosta tahtowat anda ihens sencaitaisijn waellurijn / että he ensist ja ennen caickia pitäwät murhen sijtä cuin heidän Sieluns autuderi tule / ahkeroihtewat meidän Christilisen Opin oikiast Tunnuksurest ja harjoituresta / ja caikista cuin sijhen tule / andain ihens hywin neuwotta nimitetyllä Aseturilla / senpäälle että he mahdaisit sitä parammin tietä cartta wieraita Jumalan palveluria / pitä ihens lujasti Jumalan Sanasa / ja wälttä njiden cansakäymistä / jotca puytawät heittä wietellä meidän oikiasta / johongun erhettiwäiseen Oppijn.

S. VII. Ne Christiliset Ceremoniat / cuin tässä Meidän Rackaas Isänmaasam owat pidetyt / ja wielä nyt pidetän / waicka ne owat ihestäns ehdolliset / ja ei mitän tee Aututeen / pitä ne cuitengin / njineuin hywään järjestyreen ja sijwollisuteen soweltat / edespäin lujasti pidettämän / eikä pidä kellenگان walda olemän omast hywästä Luulosta jotain niissä muutta; Jonga päälle Bispain ja Superintendentein ynnä

Duomio Capitlumein canſa pitä wiſum peräncakomisen pi-
tämän / ja niin laittaman / että joca Hyppacunnas caicki
tapahtuwat yhdellä tawalla. Jotca muilla Kielillä ſaman
Jumalan palweluren tekewät / niyden pitä myös ihens ſo-
wittaman niyden Ceremoniain jälken / cuin täſä Waldacun-
nas tapa on pidettä.

II. Lucu.

Sarnasta ja Jumalan

Palweluren määrätystä pitämiſestä.

§. I.

Wilppein pitä / ylige muiden / wiriäſti
lukeman pyhä Ramattua / ja uſcollifeſt rucoile-
man Jumalalda Armo ja Walaiftuſta / että he
ſen oikein ymmärtä taidaiſit / ja niin ſekä omari /
että Sanancuulioittens parannuxeri ja Nutuxeri oppia ja
ſelittä. Sanancuulioitten pitä myös Jumalan Palwelu-
rens uſcollifeſt ja Sydämen halulla tekemän / niin myös
Rucouris / Ryttoſwirſis / Jumalan Sanan cuuleniſes ja
Sacramentein nautiſemiseſ / näyttämän nöyryden ja ea-
tumu-

tumuren/ ei ainoastans Sydämellä ja Suulla/ mutta myös itse käytörillä sen suuren Jumalan Palweluxen ja Cunnian.

S. II. Ilman Christilistä edellävalmistusta ja Ruco-
usta Pyhän Hengen walistuksesta / ei pidä kenengän inene-
män Jumalan Sanan Sarnaan/ ja se kuin puhutan ja o-
petetan/ pitää oleman puhdas ja selkiä/ niin myös perustet-
tu pyhäisä Ramatusa. Se kuin Kircon Opettaista selityxeri
wedetän/ pitää oleman hywällä toimella / wäähä ja harwoin/
ja caiketi yhten tuleman Jumalan Sanan ja oikean Chri-
stilisen Opin canha. Terti pitää järjestsäns/ cuitengin lyhy-
käisest ja yriferraisesti selitettämän/ sen oman ymmärryksen
jälken/ yrivacaisilla Opetuksilla ja Manauksilla / jotka pitää
sowitetut oleman Sanancuulioitten ymmärryxi/ lohdu-
xi ja rakennuxeri/ niin että caicki / erittän Nuoret ja Y-
rifertaiset / taitawat sen täydellisesti ymmärtä / käsittä/ ja
itsellens parannuxeri opis ja elämäkerras hyödyksesi käyttöä.
Heidän pitää toisella puolella waroiman heitä Suruttomu-
desta/ ja Synnin Unesta/ rangaiseman pahennusta / ma-
nanaman Catumuxeen ja Parannuxeen/ Christilisen Rackau-
teen/ Puhtauteen ja muihin hywiin Uuuihin: Toiselta puo-
lelta lohduuttaman ja wirwottaman heikkoihin ja peljäsnyein
Omatundo; Aina abkerasti harjoitteleman Catechisim-
uksen Oppia / ja neuwoman Sanancuulioitans / cuinga he
caiken sen kuin Sarnas edespannan/ mahdaisit taita johon-
gun

gun Pääcappalehen sowitta. Cosca he puhuwat cor-
 kioista ja ywist opin Cappalesta/ niin myös wäärain Lah-
 cocundain erhetyristä/ niin se pitä tapahtuman tähdellä tie-
 dolla ja lyhykäisesti / hywäll Ymmärryhellä / Siwendellä
 ja Toimella. Ja cosca xri eli toinen Terti anda heille tilan
 puhua mailmallisist Asioista ja toimiturista / niin pitä se
 caicki tapahtuman hywällä Toimella ja cartamisella/ ilman
 ajattelemattomutta ja taitamatoinda rohkeutta puheisa ja
 Neuwomisisa niistä asioista/ kuin muutama ei mitään ym-
 mällä/ ja kuin ei Opetuswircaan mitään tule. Ja pitä ni-
 den jotca täsä erhettiwät / ja jollakin ajattomuudel ja sopi-
 mattomuudella Sarnastuolis edestulewat / ensin rangais-
 xella ja cowalla tygö puhella wariottaman/ ja jos he usem-
 min siinä syväri löytän/ peräti pois pandaman Wiralda /
 jota he owat wäärinkäyttänet ja ylöncahesti edesseisonet.
 Heitä waroiton myös samalla tawalla / ettei he milläkän
 nuoto puhu häwäistyxellä ja ylöncahella jongun wieran
 Maan wäestä eli Maacunnasta/ waan Jumalan Sanan jäl-
 ken edestuwat sitä kuin Christilinen/ cunniallinen ja rakenda-
 wainen on/ rangaisewat/ nuhtelewat ja manawat caikella si-
 wendellä ja Opeturella. Heidän pitä wälttämän sitä/ ettei he
 pitkäldä luettele cuinga xri ja toinen Tertit ulostoimitta /
 poispaneman turhat Jaarituret/ tyhmit Kysymyret ja Sa-
 nain rydat/ sopimattomat ja pimiät Wertauret / eli sen-
 castaiset Puhet / jotca Sanancuulioitten tykönä pikemmin
 Nauwon

Maaron ja Bilcan/ kuin Jumalisen hartauden matkansaattavat; Ei pidä heidän millän muoto wihasia ja ajattomasti Kijwaudesta edestuumien omia eli muiden rütoja/ paljo wähemmän jongun Carnastuolilda wihaan woori nimittämän / muutoin kuin jos se parannuren cuulutettaman/ taicka pannaan pandaman pitä. Heidän pitä totuttaman itzens puhunnan oikiata Suome// (Ruohi) niillä sanoilla kuin caiki hywin ymmärtävät. Ja jos he jotakin Carnoisa Lattinan Kielellä sisälwetävät / joca harwoin tapahtuman pitä / niin se pitä cohta tutkittaman. Ei heidän pidä edesfäns pitämän corkiata caunistettua Puhetta/ eli ylönshwiä/ ja sencaltaisia Kysymyriä/ jotca ei ole mihingän tarpelliset/ waan usein aiwan keltwottomat; Ei myös nimittämän niittä Shudejä/ Laickauria ja wäärinkäyttämisiä / jotca meidän seasain owat yhteisest tietämättömät/ joiden ilmoituksesta enä tule pahennusta kuin parannusta; Waan toimellises yrikerraisudes/ ja puhtas Opetuksesta/ Jumalisella/ ja laittamattomall Elämäkerralla / Esimerkillä ja Esicuwalla pitä heidän Sanancuulioittens edelläkäymän/ ja heitä autuden Tielle johdattaman ja saattaman.

§. III. Sunnuntai päiwinä / ja colinena corkiana wooden Juhlana/ niin myös suurin julki Ruuous päiwinä/ pitä Caupungeisa pidettämän Amusarna / Puolipäiwäiwän- ja Ehtosarna / niin hywin myös muina Juhlapäiwinä/

winä / jotea xiv. lugusa luetellan. Apostolein päiväinä pide-
tän Sarna Stockholmis ja muisa suurisa Caupungeisa /
niñcuin tähän asti on tapa ollut. Mutta wähenmisä / ja
Maalla pidetän ainoastans yri Sarna / joca aljetan cahde-
ran lyödes. Keskiwisko ja Perjantai Sarnat joca wisko pi-
tä totutun tawan jälken huomeneltain aljettaman / ja coco
Jumalan palvelus / cosea Kello on nelhänneft wailla
Cahderan / lopetettaman. Munna päiwinä pitä suuris
Caupungeisa Rucous pidettämän Kircos Huomeneltain ja
Ehtona.

s. IV. Amusarnaan pitä soitettaman Stockholmis ja
muisa suurisa Caupungeisa Neljän lyödes / ja yhten wäden
lyödes. Mutta wähenmis Caupungeisa ruwetan wäden
lyödes ja yhten soitetan wähä ennen Tuuden lyömä. Silloin
pitä Jumalan palvelus aljettaman Amu Wirrellä / ja D
Jumal sinua kytäm. Senjälken wersatan yri wersh B. Hen-
gen awusta / ja Sarna aljetan Amu ja Isä meidän Rucourella /
ilman pitkätä Esipuhetta. Sytte pitä eten otettaman yri
Dsa Catechismurest / ja caicki ynnä Rucousten cansa päätet-
tämän puoles hetkesä; Wäimein päätetän Siunauxella ja
yhdellä wershllä / muutoin jofei HERRan pyhä Ehtollista
pidetä; silloin luetan sinuus Altarin edes. Maankircois
aljetan Amusarna Jouluna / Pääsiäisnä ja Heluntaina / niñ
warhain / että se taita loppua Huomeneltain liki cahderan
lyömä / ja Puolipäiwäsarna puolipäiwän aicana.

S. V. Caikis Caupungeisa pitä Puolipäiwän Sarnaan soittettaman Seitsemän lyödes / ja yhten Cahderan lyödes ; Mutta Maankircois laitetaan soittaminen niin / että Puolipäiwän Sarna yhderen lyödes aljetan. Caikkein pitä sitä ahkeroiseman / että he tulewat niin warhain cocoon / ja niin yrimielisesti owat Kircoisa / että he Synnin Tunnusturens yhteisesti tehdä taitawat. Puolipäiwän Sarnaan pitä Epistola ja Evangeliumi weisattaman Altarin edes / erinomaisesti cosa pyhän Ehtolisen Sacramenti ulosjaetan ; Ja Sarnasa / joca Esipuhen ja ulostoimituren canssa ei pida oleman pidembi yhtä Stundi eli Hetke / ja cosca cowa Talwi on / jotain lyhembi / pitä ne meille tawalliset Evangeliumein Tertit edespandaman. Sarnan jälkeen pitä Rucouret pidettämän Sairasten edestä / niin myös Cuuluturet Morfiannuolen ja Kircontarwetten edestä Sarnastuolis. Ja cosca Rucouret owat päätetyt / niin cuulutetan mitä Meillä ja Meidän Käskylläisilläm meidän puolestam taita olla käskemiä ja tiettäwäri tekemistä : Mutta caikki muut maailmalliset Usiat pitä Kirconnuolla / eli Pitäjän Luwasa ilmoitettaman : Cuitengin taitan cuulutetta mitä on poistulut eli warastettu / jota sowelias on nimittä Sarnastuolis / cosca se aitanans ja ennen on Pappille ilmoitettu.

S. VI. Ehto kirkoon soitetaan yhden lyödes / mutta yhten puolivälis kahden lyömä; Ja silloin vlostoimitetaan totut Textit / Wirsillä ja Rucourilla ennen ja jälkeen Sarnan / ja Siinaus tapattu Altarin edes. Ehto kirkoon Lauwantaina / eli Juhla ja Pyhäpäivän Mattona soitetaan yhden lyödes jälkeen puolenpäivän; Sitten weisatan soweljas Wirsi ja Epistola. Luetan myös yri Catunus Psalmesta nydengin tähden / jotca Ripille käywät / ja päätetään Altarin edes Rucourella ja Siinaurella.

S. VII. Wijkko Sarnossa / jotca pidetään Caupungeissa / pitää Textit Wanhan ja Uuden Testamentin Kirjoituksesta lyhykäisest ja hywän perusturen jälkeen selitettämän / coco / eli wähinmärikinpuoli Luceu / sen jälkeen cuinga pitkä se on / pitää luettaman / ja jokaterta ulostoimitettaman. Ja se kirja cuu alhetan / pitää järjestäns loppun asti luettaman. Näihin Wijkkosarnoin Caupungeis pitää ensimmäinen kerta soitettaman huomenestain Cuuden lyödes / ja toinen kerta puolivälis Seitšendä. Sitten cohta weisatan: Isä meidän ylhäll Taitwas / eli jocu muu Wirsi; Sitten sarnatan ja päätetään Rucourella ja Siinaurella. Jos Pyhäpäiwä lange Manantain eli Tyystain päälle / niin pidetään ainoastans Rucous Keskijulkona; Jos se lange Tuorstain eli Lauwantain päälle / niin tehdän Rucous Perjantaina. Maalla sarnatan ainoastans yhtenä Arkiopäiwänä wijkkosa / nimittäin Per-

Perjantaina/ siinä kuin ei ole cahta Kirkocunda yhden Kir-
koherran alla/ ja sitte pidetän Sarna toises Kirkosa Keski-
wiikona/ ja toises Perjantaina. Waan siellä kuin aiwan
lawiat Pitäjät owat / niincuin muutamisa Suomesa /
Bohjamaalla ja mualla / pitä Wiikofarna pidettämän
Lauwantaina jälken puolipäiwän/ että ne Pitkämataiset /
jotea aitoiwoat Sunnuntai Sarna cuulla/ mahdaisit silloin
tulla lähes/ olla siellä yösen/ ja sitte Sunnuntaina Juma-
lan Palwelures.

s. VIII. Christuren Piinan Historiasta pitä asjettaman
Sarna Paastolaskiais Sunnuntaina/ Pääsiäis Wiikoon
asti; yri Osa joca Wiikofarnas ja Ehtofarnas Caupungei-
sa/ niin että sen ulostoinntus pitä oleman Palmusunnun-
tain Ehtofarnas loyetettu. Mutta Maalle pitä se selitet-
tämän ainoastans Wiikofarnoisa. Caupungeisa pitä se
Dymniendä wiicolla wastudesta kerroittaman / ja sarnatta-
man yri Acti, eli Cappale/ joca päiwä. Pitkäperjantai pi-
tä niin hywin Maalla kuin Caupungeisa pyhitettämän ja
Eansa paastomiseen ja raitiuteen manattaman. Caupun-
geisa pidetän silloin colme Sarna/ juuri niin kuin suurina
Rucous päiwinä. Cahdes edellisēs pitä puhuttaman Chri-
sturen Kärsimisest ja Kristinnaulikemisesta; mutta Ehto-
farnas hänen Hautamisestans. Maankircoisa sarnatan ai-
noastans taxikerta / ensin Christuren Kärsimisest ja Kristin-

nalihemisesta/ ja sitte Hautamisesta/ niin ett' coco Jummalan palwelus päätetään Puolipäivän aicana. Sarnamiehenet saivat silloin jotain ylise totutun ajan sarnata Tertein pituden tähden. Lauvantaina ei yhtäin Sarna pidetä. Kiristurstein ja Pitkä-perjantaina jaetaan HERRAN Ehtoollinen/ jos sit' niin anotan/ ja siinä cuin se tapa t h n asti on ollut / sen päälle ettei seurawaisina Juhlapäiwäni Jummalan palwellus/ Wien pahouden tähden suurisa Seuracunnisa/ ylise oikian Njan wiettyis.

§. IX. Nuoruden tutkisteleminen Christilises Opis pitä caikein suurimmalla Wiyrdelli harjoiteldaman / caikis Seuracunnisa ylise coco Waldacunnan / sen aseturen jälken/ cuin täsä eteenpaman / nimittain: Caikis Campungeisa pitä Catechismuresta jotakin sarnattaman Puhdesarnas lähes puolihette / ja aina erittäin muutumat Huonet eli Taloit / senjälken cuin niissä wike on / joca Sunnuntaina eli Pyh. päivänä/ erinäns coconcuhuttaman/ ja ennen tygö sanottaman / että he tulewat andaman ihens tutkia. Maalla pitä Wien niin warhain cocontuleman/ että he ennen Puolipäiwän Sarna taitawat olla lisknä Catechismuren ulostoinitures ja tutkistelemites/ joca näin pitä tapah tuman: Ensimmäisen soittamisen jälken alca Sarnamies yhden Wirren/ ja sitte luke Huomelugun Sarnastuolis/ ja yhden cappalen Catechismuresta / jonga hän ainostans neljännes

jannes ofas stundi selkiästi ulostoinnitta / ja sen lopetta yhdellä sydämellisellä Rucourella; Cohta sen jälkeen rupe hän tutkisteleman yhtä kylä eli wuorocunda / jonga tygö pitä wuikko ennen Sarnastuolilda sijtä sanottu oleman / niñ lait-tain / että caicki tule päätetyxi yhderän lyömän asti / ettei Puolipätiwän Sarna aiwan pitkäldä wiettyis. Jos joku ilmai laulista estettä omalla ehdollans itse pois on / eli muuta sijtä poisestä / ja ei riennä itzens tähdellä Christilissell ahkerudella tähän tutkistelemureen / niñ pitä Wanhimbain ja Isändain / ensimmäisen kerran cuikin andaman neljä äyriä Hopia Kaha itse edestäns / ja joca Lapsen ja Palcolisen edestä cari Hopia Äyriä / jotca Kircon Miehiet cuikin Sulmal-dans ulosottaman / ja Kircon hywäri toimittaman pitä. Jos he estywät toisen kerran / niñ tehkän carikerraisen Sacon / ja ei pidä sitä wähemmän sidottu oleman seurawaisina Sunnuntaina edestuleman. Sama Laki pitä oleman caikilla / niñ Sotawäellä / Brukin- ja Herrancartanon Wiellä / cuin muillakin Seuracunnas asuwaisilla.

§. X. Tämä Asetus Catechismuren opeturest ja tutkistelemurest Maalla pitä ymbäri coco Aastajan woinnas pidettämän / paitsi kyyruinda Heinä- ja Elonaica / ja cosca lyhimmat Päiwät owat. Pappain pitä pitämän ertnomaiset lengdit catekein Sanancuulioittens päällä / Huonesti Huonesteen / Taloiista Taloiñ / ja heillä hywä tieto oleman nyden

nijden Parannuksesta ja tiedosta Christilisen Opin Pääcappalisa / caikella wirendellä sen päälle pitään / että Lapsset / Drengit ja Piisat oppiwat Kirja lukeman / ja omilla Silmillens näkemän mitä Jumala pyhäis Sanasans käske ja waatti. Siitte pitä ne jaettaman colmeen Osaan eli joukkoon. Ensimmäiseen tule se/ joca yrkertaistest taita luke Christilisen opin Pääcappalet; Toiseen/ joca taita Ulostoimituren Jumalan Kymmenen Käskyn / Uscon Sunnusturen / Isä meidän Rucouren/ Easten ja HERran Ehtolisen päälle; Colmandeen/ joca ulostoimituren tygö taita käsittä ja ymmärtä Kysymyret ja Huonentaulun/ ja siinä tykönä oppia Ramiatun todisturia/ joidenga päälle meidän Uscon on perustettu. Ulostoimitus pitä Sanancuulioitten edes niin luettaman / ettei he ainoastans opi sitä ulco / mutta että he myös taidaisit omilla yrkertaistilla Sanoillans sanoa/cuingga he sen oikein ymmärtäwät/ ja tietäwät sowitta ihellens Opiri/ Lohdutuxeri ja Neuwori.

s. XI. Cansaa pitä usein ja ahkerasti neuwottaman Rucouren woimasta / hyödytyxestä ja suurest Tarpesta; Mutta erinomaisest Rucouspäiwinä Cantaus wijcolla/ jona ne tawalliset Textit siitä sarnatan. Rucous Sunnuntaina weisatan Litania Cuoris Puolipäiwän Sarnan jälkeen.

s. XII. Cosca Evangelium ja Epistola luetan / Uscon Wirsi/ ja O Jumal sinua kättäm/ weisatan / niin pitä coco

Seura-

Seuracunnan / Miesten ja Waimoin / Nuunnäisten ja A-
lammaisten ylösnouseman; Waan cosca Synnin Tunnu-
stus / HEDran Ehtollisen Sanat ja Isä meidän Rucous lu-
etan / niin pitä caikein lasteman polwillens / ja niin sekä
Sydämellä / Suulla että Käytöillä palweleman ja cun-
noittaman sitä suurta caikeiwaldiasta Jumalata.

s. XIII. Niin usein kuin Ladmannin ja Kihlacunnan
Käräjä pidetän / pitä Papin huomeneltain / ennen kuin Di-
keuteen istutan / pitämän Jumalan Palweluren weisami-
sella ja Rucourilla / niin myös jongun sowelian Textin se-
littämisellä / joca anda tilan mielen johdatta / cuinga suuri
ja rascas Asia ja Työ se on / kuin eteen otettaman pitä; ma-
naten niin hywin niitä / jotca Dikeudes istuwat, kuin ni-
itä jotca Dikiuden eteen tuleman pitä / että he Christilifesti ja
oikein ihens käyttäisit / ja rucoilisit Jumalalda Armo ja
Hywästisiunauksa. Tämä caikei tapahdu Kircoisa / jos se
niin läsnä on / eli jos se caucana on / Keräjä siällä. Caupun-
geisa / joisa istutan Dikiudes yläse coco Wuoden / taitan se
eten otetta Wuoden alusa / Jos Kircoisa. Mutta meidän
Hofrättein tyfönä / pidetän se Sessionein eli Istumisen alu-
sa; silloin pitä Præsidentin / ja caikein Dikiuden Miesten me-
nemän ylös Kirckoon / ja siinä kuin he cuulewat ihe Asiaan
sowitettua Sarnaa / Nurhuutaman Jumalata Armon ja A-
wun edestä.

S. XIV. Jos löytän yhden eli toisen hyvästä ehdosta ennen tätä otettu tapa Jumalan Palweluren pitämissä/ Rucouris/ Terteis eli weisamises/ eli myös Uias/ jona Sarna pidettämän/ Catechismus selitettämän/ ja wäki siinä tutkisteldaman pitä/ joca tapa ei yhten tule tämän ja sen Useturen cansa/ cum Räsikirjas eteen kirjoitettu on/ niin pitää Bispain Bispankäräjäs/ ja Kirkeherrain cungin paickacunnasans sen poistoimittaman; niin myös yhteistä Cansaa soweliasti neuwoman sittä hyödytyrest/ cum siinä on/ että Jumalan Palweluren harjoitus yhdellä tawalla pidetän/ tehden sen siweydellä ja toimella/ ettei kengän sittä pahenis.

III. Luca.

Castesta.

S. I.

Saste pitää caickein surimmas Cunni-
as ja Arwosa pidettämän/ ja Pappain/ niin usein
cum sittä sarnatan och opetetän / Cansaa manaman /
että sen toimitures pitää sencaltaiset käytöret ja
Uaturet olemän/ cum Jumalisten Christittyin tule/
senpäälle/ ettei yrükän pahenis/ eikä Sacramenti ylöncä-
hotais.

s. II. Catecki täydelliseksi Mailmaan ſyndynet / ja eläwät Lapset pitää Wanhimildans / wähinmärikin cahderannen päivän ſiſäll/ pyhään Casteſeen toimitettaman. Jos joku lugunpitämättömydeſtä ſen tacaperjn pitää/ ſenpäälle pitää Conſistoriumis pandaman elickä Kirconrangaitus/ eli jotain merkilliſtä ſen ſian andaman Kirkoon ja Watwaille.

s. III. Pyhä Caste pitää aina cunnialliſeſt ja Jumaliſeſti toimitettaman Kircoſa / cuin ei hätätila ja muita lailliſia eſteitä ole/ jotta waativat ſitä / että Lapsi pitää cotona caſtettaman. Ja ſencaltaiſella tilalla pitää Caste oikein ja täydelliſeſti catekein tavalliſten Rucouſten ja Ceremoniain canſa toimitettaman; ja ei pidä ſijtte ſallittaman yhtän waſtutista Riſtiſemistä/ cuin muutamis paicoiſa tähän aſti on tapa ollut. Caste pitää myös/ niin paljo cuin mahdolliſen on/ tapahuman jongun Sunnuntai eli Pyhäpäiwänä/ eli myös Rucouſhetkenä/ coſca Chriſtilinen Seuracunda cooſa on/ ja taita yrimieliſeſt rucoilla Jumalata Lapsen edeſtä / ja lehoitetuxi tulla Jumaliſen Haluum ja yliſtyreen tämän Autuden wälicappalen edeſtä.

s. IV. Caste pitää Jumalan Sanalla/ ja puhtalla/ ſecoittamattomalla Wedellä toimitettaman/ omilda Seuracunnan Sarnamiehildä/ ſijnä cuin Lapset ſyndynet owat/ erinomaiſeſt iſe Kirkoheralda/ jos hän ſaapuilla ja ilman eſtetä on. Ei cuitengan pidä Seuracunnan Jaſenildä kiel-

ty oleman cūsumast tähän asiaan Cappalasta/ jos he niin tahtowat. Pappi paljasta ainoastans Lapsen Pään/ ja sen Wedellä casta / pitäden siinä ne Ceremoniat ja Rucouret / ja myös sen tawan / cuin tähän asti ollut / ja Käsitirjaan sisälwedetty on.

s. V. Cosca se on wanha/ hywä ja Christillinen Tapa / että Casten tykönä pidetän muutamita Personia / jotca Summiri cūhutan/ ja Lapsen Casten Todistajat owat / niin pitä se tästedes cuin tähängin asti pidettämän; Ei kuiten gan siihen muuta cūhuttaman/ cuin ne jotca owat meidän Religionistam/ lailliseen Ikän tullet / ja Catechismuren opisa hywin taitawat. Se cuin johongun Julkisyudijn ja Bahantecoon sidottu on/ ei pidä milläkän muoto Summari cūhuttaman/ ei myös Papilda/ ilman edelläkäinwästä parannusta / siihen sallittaman. Sentähden pitä Wanhimbain oleman welcapääät aicanans Sarnamiehelle/ erittäin Kirkkoherralle/ jos hän läsnä on/ waicka he Cappalaisen ristitsemän tahdoisit/ ennen tietä andaman / cutca Personat Todistajiri cūhutat owat/ ettei sätte cuin he Kirkkoon tulewat/ jotain metelitä tapahduis. Ja cosca Cappalainen siihen joscus cūhutan/ pitä hänen cohta/ erittäin Caupungeissa/ jousa se soweliast tapahtua taita / ilmoittaman sen Kirkkoherralle/ jonga euuliatituden alla hän on/ sen päälle/ että hänellä olis caicki tarpellinen tieto hänen toimitturens

staus/ ja Lapsen Nimi ynnä Cummain Nimein canha Kir-
confirjaan kirjoitetuwi tulis.

s. VI. Bapin pitä aina kysymän jos Lapsi on cotona
castettu; Jos hän ymmärtä ettei se ole oikein castettu/ niin
pitä hänen sen castaman/ niincuin ei se oliscan castettu.

s. VII. Löytyt Lapsit/ joiden castesta ei yhtän wahwa
tieto ole/ pitä castettaman silda Bapilda / jolda sitä ensin
anotan; Ja sitte muistutettaman meidän Wircamiehille/ ja
Campungin Esiwallalle/ että he nyiden ylöspitämisest ja
ylöscastwattamisest murhen pitäwät.

s. VIII. Caicki wierast Religionista/ jotca täsä Walda-
cunnas asuwat ja oleselewat / pitä andaman Lapsens ca-
sta meidän Bapeildam/ meidän Ceremoniaillam ja Nucou-
rillam; Niin ei pidä myös yhtän muuta siihen Cummari
cuhuman/ cuin niitä jotca owat meidän Religionistam.

s. IX. Jos ne Maan juoriat cuin meidän seasam Mu-
stacansari eli Mustalaisiri cuhutan/ wielä meidän Kielbdäm
wastan/ ihens meidän Waldacundaam sala sisälletungisit/
ja synnytäisit täällä Lapsia/ eli toisit myötäns äsken syndy-
neitä/ ja niille anoisit Castetta; niin se pitä myöden annetta-
man/ ja Wanhimbita uscollisest manattaman/ että he aset-
tawat ihens johongun wissijn paikkaan/ andawat ihens o-
petetta Christilises opis / ja tulewat Jumalan Seuracun-

nan yhteyteen; Eli jos ei he sitä tahdo tehdä/ niin jättäkön
Lapsen tänne/ jotta meidän Wirkamiehien pitä ylöscaswat-
taa andaman.

S. X. Judalaiset/ Turkit/ Morianit ja Pacanat/ jotta
tänne Waldacundaan sisältulewat/ pitä opetettaman mei-
dän oikiast Opistam / ja saatettaman Kristijän ja Castesen;
Jos ei ne tästä murhetta pidä/ joiden se tehdä tule/ niin pi-
tä ne sen edestä tygö puhuttaman.

S. XI. Cosca joku Äpärä Lapsi pitä castettaman/ niin
pitä Papin kyllä kysymän sen wanhinbitten perän; Mutta
jos ei hän taida siitä yhtän tieto saada / niin ei hänen pidä
millän muoto sentähden kieldämän Lapselta Castetta; waan
mailmallisell' Esiwallalle tiettäwäri tekemän/ että äpärä Lapsi
on syndynyt/ ja casteturi tullut/ jonga siette tule soweliasti
tutkiskella Lapsen wanhimmistä.

S. XII. Papin pitä Kirkonkirjaan kirjoittaman paican
ja Päiwän/ cusa ja cosca Lapsi syndynyt on/ ja cosca se ca-
steturi tule/ niin myös Lapsen Nimen/ sen Wanhimmitten
ja niiden Nimet/ cunn sen Castesen owat Todistajat ollet.

S. XIII. Kasteat Waimot pitä Papeilda neuwottaman/
että he kättäwät Jumalata Rumins Hedelmän edestä / ja
andawat sen Jumalan suojellukseen uscollisill' Rucourilla.
Nittä pitä myös wiriäst neuwottaman siitä Epähuomioista/

jon-

jonga cautta toisians ihe Wanhimilda/ toisians Jmet-
tājilda Lapset tucautetan. Cosca sencaltainen eoma Onni ta-
pahu/ niñ pitā sñypādm seisonan Kirconrangaisiuren/ ja J-
mettājāt ilman sitā/ Mailmalliseld Duomarilda eowall
rangaisiurella curitettaman/ muille cartteri.

IV. Lucu

Häätäcastesta.

§. I.

Ulpein pitā Cansa neuwoman/ cuin-
ga ja cosca Häätäcaste pitā toimitettaman / niñ
että siñā caicki wäärinkäyttämys / suruttomus
ja epähuomio ennätetyri ja estetyrifulis.

§. II. Cosca Lapsi on aiwan heikko/ niñ ettei sitā tait-
ta Kirckoon wietā/ eikä Papin tulemusta odotetta / niñ pi-
tā Jumalisille/ Ihnisille/ jotca owat oiktaan Ikään tullet/
himmärtäwäisestā/ ja Catechisimuren opis hywin harjottetu-
sta Mieswäestā/ waan jos ei ketän niñstä saapuilla ole/ jol-
laculle Waimowäestā/ lupa annettu oleman Lasta easta/ ai-
noastans että se tapahu oikein/ Wedellä/ Isän Jumalan/
Pojan ja Pyhän Hengen Nimeen; andaden ne lasnäolewai-
set Lapsen Jumalan halduin / Isä meidän Ruconrella ja
Siunauxella.

§. III.

S. III. Cosca senealtainen Häätätilasa castettu Lapsi tule
 woimaans/ niñ se pitä wietämän Kirckoon/ ja Papin sen
 perän kysymän/ jos se on oikein castettu / sitte luke hän sen
 ylise ne Recouret/ cuin Käskikirjas seisowat/ ja sihen asete-
 tut owat/ niñ myöds anda Lapselle Nimen/ jos ei se jo Caste-
 sa annettu ole.

S. IV. Esiwallan Caupungeisa/ ja Kirckoherrain Maal-
 la ynnä Kirconniesten ja Cuusimiesten causa/ pitä ottaman
 Jumalissa ja cunniallissa Waimoja Lastenämmyxi eli La-
 stenwaimoixi/ ja niñtä/ jotca siinä asias hywin coetellut o-
 wat. Ne pitä myöds hywin tutkisteldaman Papeilda heidän
 Christillises Opisans / ja neuwottaman cuinga Häätäcaste
 pitä toimitettaman/ ja caicki wäärinkäyttämys siinä estet-
 tämän/ niñ myöds cuinga he wahwistaisit Synnyttäwäisiä
 heidän Tuscasans ja waitwasans/ ja neuwoisit heitä Juma-
 lallda apu hywäs toiwosa karsiwällisest odottaman.

V. Lucu

Synnyttäwäisten Kirck- konkäymisest.

S. I.

Sasten synnyttäwäisten pitä igens-
 sisällpitämän liki cuusi Wtjeko synnyttämisen jät-
 ken/ että Christilinen tapa/ puhtaus/ ja cunnialli-
 sus/

sus/ niin myös heidän oma terveydens sitä waati; Sitten otetan he Kirckoon endisen tawan jälken.

S. II. Ne Waimot/ jotka owat sittäneet Lapsen Yksimiestens cansa / ja synnyttävät/ niin myös tahtowat Kirckoon/ ennencuin he wihityri tulewat/ ei pidä niin Kirckoon otettaman / cuin muut cunnialliset ja puhtat Lastensynnyttäjät / waan erinomaisell Rucouren tawalla / cuin Käsitirjaan sisällwedetty on. Mutta ne cuin löytän Miehildäns maaturi/ ja ei cuitengan synnytä Lasta ennen Häädäpäiwä/ pitä niincuin muut cunnialliset Waimot Kirckoon otettaman/ ja Salasängystä andaman Kirckoon Cari Dalarita Hopia Raha.

VI. Lucu

Ripistä eli Synnin- päästöstä.

S. I.

Wappein pitä neuwoman Cansa/ kist tämän Jumalata/ joca sen sowinnon/ cuin meidän HERAM/ JESUS Christus/ meidän ja meidän Syndein edestä Pijnans ja Cuolemans kautta tehnyt on / niin hywäri otta / ettei hän ainoastans Castesa

stesa ota meitä ystäwyteen/ ja Synnit anderi anna; Mut-
ta myös cosca jocu Berkelen yllhtyrestä/ ja Lihan pahast Hi-
mosta/ jällens lange suurijn ja cuolettawaisijn Syndeijn/niijn
ei hän tahdo Armon Owe anda kynnissuljetta; waan aina
sen awoijättä caikille yhteisest/ ja ihecullengin erinomaisest/
jotca heitäns oikian Christilisen Synnin catumureen khrut-
tawat/ ja Sydämeistäns ihens käätä tahtowat.

s. II. Sitäläkin pitä Cansa neuwottaman/ että he tai-
daisit sen Catumuren ja parannuren / cuin jocapäiwä ta-
pachtuman pitä/ cosca he tunnustawat ihens Syndisxi Ju-
malan edes/ hywin eroitta sista synnin Tunnusturesta/ josta
tästä nyt puhutan/ joca on colminainen: Ensin Salarippi/
sijtte yhteinen Rippi/ cosca monda yhtä haawa/ eli jocu eri-
näns anda ihens ripittä; ja wjmein Julkirippi/ cuin Syn-
disen täyty jongun suuren julkisynnin tähden tehdä/ sowitzta-
rens Jumalan Seuracunda/ joca häneldä pahoitettu on.

VII. Lucu

Salaripistä.

s. I.

Salarippi tapastu silloin / cosca jocu
Jumalan Sananpalweljalle ilmoitta jongun suu-
ren Synnin/joca on Hengellinen Asia/eli jotain muu-
ta/ cuin

ta/ cuin hänen Omatundoans waiwa / että hänelle taitaisin anda Neuwo ja lohduitusta pyhästä Namatusta.

§. II. Cosca Syndi niin sala on/ ettei se kellengän muulle/ cuin Jumalalle/ ja Syndiselle / eli usiammalle Synnis osalliselle/ tiettämä ole / ja Syndinen sen Papin edes tunnusta/ ja catu/ niin myös parannuxen lupa / niin hän pitää ripitettämän/ ja synnistäns päästettämän. Ja ei pidä yhdengän Papin sencaltaista Syndistä ja hänen ricostans ilmoittaman/ waan Hengens riekonut oleman/ jos hän sen teke. Jos jotain sencaltaista ilmei tule Papin cautta / eli jongun muun/ joca on ihens kätkenyt sala cuuldeleman/ sitä ei pidä ikänäns toden edestä pidettämän/ ja se wiecas Ihminen pitää niin hywin cuin Pappikin Hengeldä poisraugaistaman.

§. III. Jos niin tapahtu/ että jocu murhellinen ja catu-wainen Syndinen tunnusta/ ettei hän eli muita hänen cansfans/ on aicoinut sitä cuin on Crimen lææ Majestatis, meitä ja meidän Cuningallista Huonettam wastan Hengen ja hywyden puolesta / eli jotain petolista aicoinusta Isänmaata wastan/ eli Tulen sytyttämistä/ jotain Murha eli Myrckhä/ muutamia wastan yhteisest/ eli yhtä erinomaisest/ niin pitää Pappain ahkerasti ja hywin tiedusteleman caickia asiahaaroja / niin myös neuwoman ja manaman Syndistä / että hän itse sen ilmoitta meidän Wircamiehillem/ jotca sij-

nä Paikfacunnas owat. Sillä me myös sencaltaiselle/ joca pahan aiwoituren näin ilmoitta/ ja sitä catu/ anderandamisen ja rangaisurest wapauden tällä täydellisest lupamme/ cosca hän ne / jotca hänen cansans yhdes neuwos ja työsä ollet owat/ ilmoitta ja tiettäwäri teke. Jos ei hän siihen taitta ylitse puhutta/ niin pitä Pappein aitanans/ ja hywällä toimellisudella asiasta waroiman niitä/ joidenga se tule/ että he wahingota carttaisit. Mutta ei pidä yhtän Opettaja wadittaman Persona ilmoittaman.

S. IV. Jos jocu edestule/ ja päälläns tunnusta suuren Hengellisen Afian / josta cunnatallisen ja ymmärtäwäisen wäen seas/ joilla ei mitän wiha eli rihta hänen cansans ole/ on cauwan huuto ollut/ joca on yhtäläinen/ ja toden muotoisten tietoin ja asiain Saarain päällä perustettu; eli myös jos jocu tunnusta päällens corkian Hengellisen Afian / josta händä julkisest soimattu/ ja hän sen tähden Lain eten wietty on; Niin pitä Papin manaman händä / että hän sen tunnustais Duomarin edes. Jos Syndinen ei tahdo rangaisuren tähden siihen myöndhä/ ja Syndi on siitä luonosta ja tilasta / että se on jo täytetty/ ja ei enä taida tulla jongun turmellurer ja wahingori; silloin pitä Carnamiehen estämän händä jongun ajan Ripilda ja HERRAN Ehtolliselta / muutoin jousei Syndinen ole cuoleman waaras: Mutta jos Syndi on sencaltainen / että se wielä taita wahingon

hingon ja Waaran matcan saatta/ silloin ei pidä Syndinen
 milläkän muoto synnistäns päästettämän / ennencuin hän
 sen Duomarin edes tunnusta: waan Papille ei pidä lupa
 annettu oleman hända ilmoitta. Jos myös joku/ cuin Duo-
 marilda wapari tehty on/ sijtte perästä hywäll ehdolla syn-
 dins tunnusta ja catu/ se pitä Papilda ripin saaman / ja ei
 ilmoitettaman / eikä enämäll tutkistelemisella sijnä arias
 waiwattaman.

VIII. Luku/

Vhteisest Ripistä.

s. I.

Vhteisell Ripille/ cuin caifis meidän
 Ruokin (ja Suomen) Seuracunnissa pidetän/ tu-
 le wäki edes Rippi-Isän eten/ toisnans harwat/
 toisnans monda/ jotca Syndins tunnustawat/ ja
 pytävät niistä tulla päästetyri; eli myös yri-Hengi erinäns;
 jotca molemmat tawat oikias toimiturefans owat luwalli-
 set/ ja sentähden ei pidä keldäkän kielttämän erinäistä Rip-
 pi/ cosca sitä anotan / eli cusa se meidän Waldacunnasam
 tapa on pidettä.

s. II. Caickein nyden/ cuin tahtowat heitäns anda ri-
 pittä/ pitä ennen Sarnamiehelle ihens tietä andaman; Ja
 cosca

cosca jocu Berhenisändä/ ynnä Lastens ja Berhens canssa /
 tahto käydä Ripille/ niin pitä sen saman/ jos hän kirjoitta
 taita/ jocaihen Nimen ylöskirjoittaman/ ja lähettämän sen
 Sarnamiehen tygö; eli myös muutom/ erinomaisest Maal-
 la/ Suusanalla sen Pävälle tiettäwät tekemän / cosca hän
 Kirckoon tule/ että hän mahdais tietä/ cutca ja cuinga mon-
 da joca kerta Ripille käy. Caupungeisa/ joisa se niin ennen
 on tapa ollut/ pitä heidän Lauvantaina Kirckoon cocundu-
 man/ eli sinä päivänä cuin on lähin muita Pyhä- ja suuria
 Nucouspäiwä/ ja jälken Jumalan aurhuutamisen/ Weisa-
 misella ja Nucouxella/ menemän jongun sen Seuracunnan
 Pavin/ Kirckoherran eli Cappalaisen tygö / ja andaman i-
 hens ripittä. Jos jocu pytä mennä erinäns Ripille/ ja täh-
 den Syyh tähden samana päivänä nautita HERran pyhä
 Ehtollista / sitä ei pidä kieltämän: Mutta Maalla pitä
 Wäki Sunnuntain/ Juhlapäiwän eli Nucouspäiwän Huo-
 meneltain ripitettämän sijttecuin Catechismuren Tutkistele-
 mus on jo päätetty / ja ennencuin Puolipäiwä arnaan yh-
 tensoitetan: Joca niin hywin myös nülle/ cuin Caupun-
 geisa asuwat/ sallittaman pitä/ jos he sitä pytäwät. Jot-
 ca ensimmäisen kerran tahtowat mennä Ripille/ ja Jumalan
 Pöydälle/ eli äskein toisest Seuracunnasta tullet / eli muu-
 toin tundemattomat/ niytä ei pidä edespäästettämän/ ennen-
 cuin he owat Kirckoherran tykönä ollet/ ja hän heitä Chri-
 stilises opisans tutkistellut/ niin myös saanut Tiedon ja To-
 disturen heidän Elämäkerrastans.

S. III. Ripille ja HERRan Ehtolliselle ei pidä ketään päästettämän / joca julkishymin tehnyt on / cunn Julkiripin alla tuleman pitää; Paljowähemmin sitä / jotca pannaan pandu on / niuutoin jos ei hän ole cuoleman waaras; Cuitengin aina sillä waroimisella / että jos hän jälleens terweri tule / niin hänen pitää Seuracunnan sowittaman. Joca Työns tunnusta / mutta kiellä sillä pahoin tehneens / sitä ei pidä ripitettämän; Ei myös niitä cunn Socarit eli höyrät owat / niñcauwan cunn ei he taida oikiaan Nunnärysten tulla; Ei myös niitä / jotca ei taida Christillisen Opin Pääcappalitans; Ei myös Papsia cunn 13 eli 14 Ujastaica nuoremmat owat / muutein jos ei heidän tykönäns / jälken ahkeran tutkistelemuren / löytä hywä Nunnärystä Ripin hyödytyrest / ja pyhän Ehtollisen calliudesta / niñ myös erinomaista hartautta ja Himosen jälken / erinomaisest cuoleman waaras / silloin myös kyllä sitä nuorembatkin sillä lohdutetta ja wirwotetta taitan. Wanhat / ja ne joilda muisto on eadonnut / niñ ettei he taida oppia / ja cuitengin tunnustawat itsens waitwaisix Syndisixi / ja uscowat / että heidän Syndins Christuren tähden anderannetan / mahtawat Ripille ja HERRan Ehtolliselle päästä. Niñ myös riñwatut Ihmuset / cossa he sitä anowat / ja Jumalan Armon cautta / owat wayat Satanan ahdisturest / tunnustawat Jesuren Christuren Wayahajarens / ja rucollewat Jumalalda Syndein andersaamista / yñärtiwät autudens

Cappalet/ ja eldwät Christiliseft/ waan ei millän muoto ne/ jotca fencaltaises wiheljäshydesäns owat Jumalattomat. My-
kät/ jotca Christiliseft eldwät/ ja andawat wahwat merkit/
että he himoikewat Rippiä ja HERRan Ehtollista/ pitä
myös siitä osallisix tuleman. Wierat/ meidän Religionistam/
jotca ei taida meidän Kieldäm/ ripitetäkön niin/ että jocu
Pappin ja heidän wälilläns tulkiße.

§. IV. Ei yriskän Pappi mahda paljan puhen/ eli tyh-
jän huudon tähden ketän efiä pois Ripildä/ ja HERRan Eh-
tolliselta.

IX. Lucei.

Julkiripistä ja Kircon- rangaistuksesta.

§. I.

Julkirippi ja Kirconrangaistus on se
Synnin Tunnustus/ cuin jocu Synninen Laillwoi-
tettu ja sacoitettu teke Seuracunnan edes / cosca
hän tunnusta ihens asian sypääri / jonga tähden
hän julkiseft ripitetän / ja todista Sydämens murhen nimi-
tetyyn Synnin ylitße/ rucoile Jumalalda ja Seuracunnalda
anderi/ niin myös lupa catumuren ja Parannuren.

s. II. Cosca jocu julkisest tehdyn Synnin tähden pitä
Maailmallisen Duomion jälkeen/ ulosseisoman Julkiripin/ ja se
asetta ihens sitä wastan / silloin pitä meidän Käskylläisten
Päpille arwulliset oleman / ja niin laittaman / ettei se ai-
wan cauwan tulis wihwytetyri/ eli se rangaistus perätti maa-
han hädhyri.

s. III. Cosca sencaaltainen Syndinen näyttä totisen ca-
tumuren ja murhen Syndins ylike/ ja lupa parannuren/ sil-
loin pitä Rippijän hänen synnistäns julkisest päästämän/
ja Jumalan Seuracundan ottaman/ sillä muodoll ja ta-
walla/ cuin Käskirja sisälläns pitä / ja siinä tykönä mana-
man händä/ että hän näyttäis Parannurens almun andami-
sella/ warans ja tilans jälkeen.

s. IV. Joca Salawuoteuteen lange / niin Mies cuin
Waino / sen pitä yhden Sunnuntain Puolipäiwän Sar-
nan alla/ seisoman sitä warten tehdyn ja asetetun rangai-
stus laudan päällä siitä ajasta / cuin toinen kerta sötetän /
ja hän samall kerralla ilmoitettaman Sarnastuolis/ ja coco
Seuracunnan läsnä olles ripitettämän. Jos jocu tahto sij-
tä päästä / se andacan Sata daleri Hopia Raha / puolen
Pitäjän Kircsoon/ ja toisen puolen/ elickä Waiwaiisten Huo-
neseen / eli Seuracunnan Waiwaisille/ siinä cuin ricos on
toyahturnut/ ja ripitettäkön Sacarstisa. Tulis jocu jälle
toisen kerran / ja tahdois silloingin ihens Rahalla lunasta

Rangastuslaudalla/ niin tehkøn ulos carikertaisest niin pal-
 jo cuin ensimmäisell kerralla: Mutta jos joku colmannen ker-
 ran siinä löytän/ niin sen pitä wetämån Sacko 200 Dal.
 Hopia Raha/ Kirckoon ja Waiwaisstenhuoneseen/ eli Pitä-
 jän Waiwaisille/ ja seisoman yhden Sunnuntain Rangai-
 stuslaudalla/ ja ei saaman ihens lunasta/ ja sitte pitä hän
 julkisesti ripitettämän; Jos ei hän woi sacko tehdä/ niin ma-
 racan Ruumillans Rangastus Ordningin jälken. Joca
 wihityn canha/ eli ihe wihitty waldaman canha huorin te-
 ke/ sen pitä colme Sunnuntaita järjestäns seisoman Rangai-
 stuslaudalla/ ja ei siingan saaman ihens sista Rahalla lu-
 nasta.

s. V. Julkikiripittämisses pitä Papin Cansaa waroi-
 man / ettei he niin ajattelemattomat olis / ja soinais sitä
 catuwaista Syndistä/ että hän Kirconwangaisturen ulosfei-
 sonut on / ja niin Jumalan edes ihens nöhyttänyt; Jos
 joku sen teke/ se pitä Syyns jälken curitettaman/ ja Mail-
 malliseld Oikiudelda rangastaman.

X. Lucu.

Pannasta.

S. I.

Waikea Me olem meidän Alammaitsem vastoin caickinaisia pahoja Töitä / ricordia ja Wicoja hywäll Lailla / Ordningeilla ja Aseturilla niin edescatonet / ettei sitä rangaisturen tapa / kuin Pannan panemises tapahtu / Jumalan Alwulla coscan / eli aiwan harwoin / tarwittaman pidäis; Cuitengin niincuin se ensimäises Christilises Seuracunnas on pidetty / niin on suurest tarpellinen / että josain sencaltaises Tilas meidän Waldacunnasam / Jumalan Seuracunda / jonga perän cahomus / warjellus ja edeswastaus Meille Jumalalda uscottu on / tiedäis / cuinga sen cansa tehtämän pitä; sentähden on Pannasta näin asetettu / kuin seura.

S. II. Pappein pitä uscollisest neuwoman Sanancuuhoitans Taitwanwaldacunnan Alwainmitten oikias woimast ja waicuturesta / Jumalan Sanan jälken / ja cuinga ne / jotca catumattomuden cautta Jumalan Seuracunnasta ulosfuljetan / ihens andawat caickein suurembaan Waaraan ja Cadotureen / niin Jhancieckisen cuin Alallisen hywydens puole-

puoleſta; Sentähden pitä heidän niincuin uſcolliften Sielunpaimenitten/ ei ainoaftans yhteifft rangaiseman Syn-
 dia/ mutta myös cofca jocu Sanancuulioifta julkifes/ ja cai-
 kille tiettäwäs/ Synnis ja Bias ihens paadutta/ cuin Ju-
 malan wihoitta / ja pahennuren ylöſkehoitta; Waan on
 cuitengin ſitä tilaſta/ ettei Syndiſtä taita cohta ſentähden
 Lain eten wietä/ (ſillä ne Afiat/ joiden pä ille ſelkiä Laki on/
 pitä cohta Lain jälken ehittäjän/ Mailmalliften Duomarin
 edes) ſilloin pitä heidän Chriſturen Käſkyn jälken/ enſimäi-
 ſen kerran cahda keſken/ Syndiſen eten hänen rixorens pa-
 neman/ ja jos ei ſe tahdo autta/ toiften kerran ottaman tygöns
 cari eli coline Jumaliſta ja Toimeliſta Mieſtä Seuracun-
 naſta/ niiden läſinäolleſa/ waſtudeſt manaman Syndiſtä pa-
 rannureen. Jos ei hän wielä ſitte tahdois ihens parata /
 niin andacon Kirkeherra ſen Biſpalle ja Conſiftoriumille
 tiettäwäs/ joiden pitä cuſuman Syndiſen eteens/ ja händä
 täydell todella manaman/ ja jos ei hän ihens käätä tahdo/
 paneman hänen määrätty ajari / pois pyhän Ehtolliften
 nautikemifefi/ ja muifta Seuracunnan wapauriſt/ joca cu-
 kutan wähemmäs Bannari. Jos hän wielä ſitte Synni-
 ſä ihens paatunen pitä/ niin pitä Kirkeherran ſen tekemän
 Biſpalle ja Conſiftoriumille waſtudeſt tiettäwäri/ ja heidän coh-
 ta andaman Meidän / eli meidän Duomion edesſeiſoillem
 tietä hänen Pahatecons ja catumattomuudens / että mah-
 detai-

detaiſin coetella/ jos ei ſencaltainen Synminen/ Mailmal-
liſen Rangaisturen kautta ſillä tavalla kuin hän ansaitſe /
taitais waaditta Parannukseen. Jos ei hän ſitteckär
Synniſtä lacka/ niſä mahta wihdoin wiymen hänen Kirko-
herrans/ ſitteckärin Uſian totinen tila on Meille enſin ja edet-
lä ilmoitettu/ ja hän Biſpan ja Conſistoriumin käſkyn jäl-
ken/ on coline Sunnuntaita järjeſtäns / cuuluttanut hänen
Parannukseen / ilmoittanut hänen Wicans / ja manannu.
Seuracunda rucoileman Jumalata hänen edeſtäns / peräti
poiseroittaman ſen niſä paatunen ja catumattoman Syn-
diſen Jumalan Seuracunnan yhteydeſt/ ja julkiſesti Sar-
naſtuolilda hänen Pannaan paneman tällä ſeurawaisella
tavalla.

Että N. on tehnyt ſencaltaiſen Synnin/ kuin julki on/ N.
ja ſillä meidän Seuracunnasam ſuuren pahennuren mat-
can ſaattanut / ja on hän yldäkyllä manattu/ mutta ei cui-
tengan näytä yhtän parannuſta / waan ynſiäſti waſtan
haccka/ ja paatu Pahudeſans; Sentähden panen minä hä-
nen nyt HCRran JESuren Chriſturen Käſkyn / ja Sar-
nawiralla uſcotun Woiiman jälkeen / Pannaan / eroittain
hänen pyhän Chriſtiliſen Seuracunnan Oſallisuudeſt/ ja ſidon
hänen Syndiſins/ ſiſhen aſti että hän mielens malcta/ ihens
nödryyttä/ Synदिंस tunnuſta/ ja Parannuxen tarize.

§. III. Joca tämän enämmän Pannan panenuſen caut-
ta tule ulosſuljeturi Jumalan Seuracunnan yhteydeſt / ſen
pitä myös caikiſt Cocourista / ja muiden Ihmiſten Cansa-
käymieſeſt ulosſuljettu oleman / paichi Waimons / Laſtens ja
Perhens. Jos jocu muuta / joca tietä hänen Pannaan cuu-
luteturi / hänen Huoneſens otta / eli hänen canſans Syö
ja Juo / ſen pitä ſeiſoman julki Riipin; Cuitengin taitan
hänen canſans cauppa tehdä / oſtamieſes ja waihettamieſes /
waan ei nūneuin Chriſtityn Welien canſa.

§. IV. Jos jocu on enämmän Pannaſa / cuu coco
Wuoden / ja ſillä wälillä Sielun Paimenen manauren pe-
väti ylöncaſo / ja Catumattomudeſans paatu / nūn hän pi-
tä Waldacunnasta ulosajettaman. Jos Jumala ſen Ar-
mon anda / että Pannan pandu teke oikian catumuren ja
parannuren / nūn pitä hän ilman wūwtyhſtä ſallittaman
tulla julki Riipin / ja Seuracunnan wapaurin.

§. V. Jos ſe joca Pannan pandu on / tule cowin ſairari /
ja catu Syndejans / anoden HERran Ehtollista / nūn ei
pidä Sielunpaimenen hänelä ſitä kieldämän; Cuitengin
ſillä Eſipuhella / että hänen pitä Julkiripin ſeiſoman / jos
hän terweri tule; Mutta jos ſe Pannaan cuulutettu cuole
Catumattomudeſans / nūn ei pidä händä Papilda / eikä
Kirchoaitaan haudattaman.

s. VI. Se Wäärinkäyttämys pitää pois pandaman /
 euulutta jongun Pannaan / cusa Työ on kyllä tiettäwä /
 waan ihe Syudinen tietämätöin / niincuin Warcaudes /
 Ryöwämises ja Murhaja; Waan Seuracundaa pitää sen-
 caltaists Tiloisa manattaman / että he Syudisen ilmoitta-
 wat / jos se jollakin Sanancuulioista tiettäwä on / eli myös
 Jumalata rucoilewat / että hän ilmi tulis.

XI. Lucu.

HERRAN Ehtollisesta.

s. I.

Sitä Pääcappaletta HERRAN pyhäst
 Ehtollisesta / pitää Saarnamiesten / caickein suurin-
 malla murhenpitämisellä / Seuracunnisans opet-
 taman Sanancuulioittans oikein ymmärtämän /
 mikä se on / ja mitä hywä ja hyödytystä sen oikia nauti-
 mus myötäns pitää / niin myös sitä vastaan / mikä Sielun
 waara sen Wäärinkäyttämises ja ylöncaikes on / sen päälle
 että Sanancuulioitten Sydämet tulisit ylösherätetyri / u-
 sein / wähinmärtäin coline eli neljä kerta Ujastajas / Juma-
 lisest ihens valmistaman / kelwelisest nautiseman ja vastaan
 ottaman tätä pyhä Sacramenti / Uscons wahwisturer ja
 Sie-

Sielutus kannakaksen Autuderi; Josta walmisturest/ ja misä se seis / pitä Sanancuulioita usiast ja nseollisest neuwot-taman.

s. II. Jos jocu wastabacoisest ihens / ylihen wuoden ja päiwän/ HERRAN Ehtolliselda pois-pitä / se pitä yidet-tämän ja tygöpuhuttaman nñneuin Christittömän / jonga cansa pitä tehtämän sillä tarwalla/ cuin täsä nyt ennen Jul-kiripist ja Pannasta sanottu on; Muutoin jos ei jocu olis joutunut sencaltaiseen Dikiuden käymiseen/ ettei hän sentäh-den taidais hywäll omall Tunnolla siihen mennä ja sallit-ta; Eli jos jongun Omatundo olis sencaltaisell Abdisturella waiwattu/ ettei se olis tarpellinen händä siihen päästä / en-nencuin hän parannan neuwomisen cautta tule oikiaan Dummärryren johdateturi.

s. III. Sarnamiesten pitä usein opettaman ja mana-man Sanancuulioitans/ että he wälttäisit caickeinassia Rū-toja ja Eripuraisutta/ ja ahkeroitšit pitä ystäwyttä ja Christi-listä Raackautta/ nñn myös sowindota Lähimmäisens cansa/ neuwoten heitä cuinga suurest tarpellinen se on sille / joca tahto näyttä oikian catumuren ja parannuren / sitte cuin hän on Lähimmäisensä wastan riekonut/ ja Sanoilla eli Toilla hänelle wahingon saattanut / hänen Cunnians / Terwey-dens/ Hengens ja Hywydens puolesta/ että hän tunde Syn-dins/ anderano sitä sildä joca wahingon karsinyt on/ ja nñn paljo cuin mahdollinen on/ hänen lepyttä ja sowitta.

s. IV. Jos ne/ jotca owat sencaltaises Oikeuden käymises / cuin taita kehoitta ja matcansatta carwan Mielen ja Wihan/ ahkerasti pytäwät mennä HERRan Ehtollisella/ niñ ei pidä sitä heildä kielttämän/ jos he ahkeran tutkimisen ja oikean neuwomisen jälkeen / taitawat hywäll omall Tunnolla tunnusta/ ettei heidän Sydämesäns ole mitän paha Rihtawelijens Persona wastan/ waan luottawat Wiattomuuteens ja oikeaan Asiaans/ jonga he ilman wiyata ja Costenpyhyndö andawat Duomarin halduun sitä oikein tutkia ja hywäx löytä. Niñ myös jos joku joutu Rihtaan niñ cowan Ihmisen cansa / cuin ei tahdo igens millän tawalla sowindoon anda/ jolle hän caicki Christiliset sowinnon Wälicappalet tarinnut on/ waan ei ole niñllä mitän aicoin saanut / se pitä myös osalliser tuleman siitä pyhästä Sacramentista / jos hän sen tykönäns löytä / että hän sen hywäll omall Tunnolla wastanotta taita.

s. V. HERRan Ehtollista ei pidä kenengän wäärinkäyttämän/ wahwistarens sillä igens oleman syyttömän johongun wican / josta händä soimatan; paljo wähemmän sitomiser/ wahwistaman sillä jotain lupaus/ olis se Awioskäskyn Asian eli muusa.

s. VI. Ei yhdengän Papin pidä / jongun oman asians / eli Seculaistens ja omaistens Asian tähden / waicka mikä se olla taidais/ estämän ketän HERRan Ehtolliselta:

Mutta ne jorca macawat suurisa Synneisa/ pitä ahkerasti ja usein manattaman/ että he igens parannaſit/ ja olisit pois HERRAN Ehtolliselta/ niñcaurwan cuin he eläwät Eatumattomudesans; Ja jos ei he parannusta tee/ pitä heidän cansans tehtämän/ niñcuin täſä ennen Pannaſta ſanottu on.

§. VII. Tätä pyhä Sacramenti pitä ulosjaettaman niñ usein cuin Seuracunnan Jäsenet ſitä himoitsewat / ja suuris Seuracunnisa/ wähimmärikin joca toisna eli colmandena Sunnuntaina; Ja ei pidä yhdengän Papin ſitä ylöſlyckämän/ eli ſen canſa wiiwyttelemän suurijn Jubliin ja Rucouspäiwijn.

§. VIII. Coſca HERRAN Ehtollisella käydän/ pitä Kirkowärdin/ eli Luckarin/ edestuoiman niñ monda öylätti/ ja niñ paljo Wiina/ cuin tarwitan/ ja ne panna Altarilla/ ennencuin Uſetus Sanat / ja Iſä meidän niñden yliſe luettu on.

§. IX. Sarnamiehen pitä Sarnastuolilla rucoileman Jumalata/Ripillä käyväiſten ja HERRAN Pöydän Wierastie edestä/että he keliwoliseſt nautiſit ſen pyhän Ehtollisen/niñ niñyös ſilloin/ ja edellä Ripittämiſes manamanheitä/että he hywin walmiſtetut Chriſtiliſel ajattelemiſel/caickein suurimall Jumaliſudella/totiſel Uſcolla/ ſydämen nöñrydellä / Hiljaiſudella/

della/Sitwendellä ja raitiudella edes astuivat täällä pyhäl Ehtolliselle/ ja sitte wälittäwät caickia pahendamaisien seura/Tanhamisia/ kelwottomia Spelejä/ Korttei ja Terningeitä/ niin myös muita sencaltaisia/ cuin Jumalisen Halun sydämmestä pois ujawat / ja Sabbatin turmelewat. Jos joku olis niin ajattelematon ja Jumalaton/että hän Juowuris/taicka ripittämatä / eli Papiida oikein Syiden tähden neuwottu pitämän ihens pois/ tule cuitengin edes ja tahto ihens tunge siihen/ niin pitä se Altarin edest pois kääskettämän/ ja langennut oleman julkisen Kirconrangastureen/ niin myös Sadan Dalerin Sackoon Hopia Raha/ Kirckoon ja Watwaisille/ joca ei woi Sacko tehdä / sen pitä Ruumillans maranman/ niincuin Rangastus Ordingi waati.

S. X. Etsä Pappi/ jälken Sarnan/ on weisannut / eli jos aica niin waati/lukenuit Asetus Sanat Altarin edes/puetetutawallisijn Waatteisijn ja caunistureen/ niin pitä hänen caickella Cunnialla ja nöyrydellä pitelemän niitä pyhitettyjä Labjoja/ ja hywin eteenscahoman/että Communicantit/ eli ne Wierat / niistä osallisixi tulewat / kertoin jocaikhen edes ne Leiwän ja Wijnan ulosjacamises sanottawaiset Sanat/ja niin laittain/ ettei Wijnä ulosjaetais Leiwän edestä / eli jombi-cumbi tulis poisjätetyri. Hänen pitä myös wisusti sen perän cahoman / ettei Dylätit Lugunpitämättömydest maahan pudotetais/ eli Wijnä ulosläykyhis; Ja jos jongun Pa-

pin Kädet tulewat niin wapilwaisiri / että sijtä waara on / niin pitä hänen pitämän toisen Bapin siasans / toimittamas Jumalan Palwelusta Altarin edes. Jos ei sinä Wijnas eli Letwäs ole kyllä / kuin alusa sinuattin / niin pitä Bapin jällens Aetus Sanain lukemisella sen sinuaman kuin wastudest Altarilla tuodan / ja mitä ylise jää / pitä tallella pandaman / ja sijtä waari pidettämän / ettei jotain niistä Tähteistä taickaurijn tulis käytetyri.

s. XI. Ei pidä yhdelläkän myöden annettu oleman / mennä sijtä Seuracunnasta / josa hän asu / ja josta hän on / ja anda ihens ripittä / niin myös HERAN Ehtollisella käydä toises / ja silda Bapilda kuin hän itse tahto; Waan se pitä tapahtuman Seuracunnan asetetulda Kirkoheralda / eli Cappalaiselda; Mutta hätä tilas olcon ihecullengin wapaus ehtiä sitä Pappi kuin hän tahto / ja hända lähin on.

s. XII. HERAN corkiall Ehtollisell pitä käytämän Kirkos / ja ei cotona Huoneisa / muutoin kuin Sairauden / eli erinomaisen suuren Syyn tähden / ja Hätä tilasa. Eansan tygö pitä myös sanottaman / ettei he Kirkoist uloslähde ennencuin pyhä Ehtollinen on pidetty / ja Jumalan Palwelus Sunaurella päätetty; Jos ei jocu sijtä suuremmast syystä tule sijhen waadituri / eli sairauden tähden ei woi loppua odotta.

XII. Luku/

Yhteisest Rucourest
ja Litaniast.

S. I.

Sansa pitä/nijn hywin Sarnoisa/cuin
 Lasten opettamises/ neuwottaman/ oikiast totisen
 Rucouren omaishudest/ woimast ja tarpest/ nijn
 myös manattaman/ että he jocabäiwä aurhuuta-
 wat Jumalata/ cotona Huonesans/ nijn hywin cuin yhtei-
 sest ja yrimielisest Seuracunnas/ että he pidäist Rucouret/
 Esirucouret ja Rytoret caickein Ihmisten edest / Euninga-
 sten ja caiken Esiwallan edest / ja rucoilist caickia / cuin a-
 jallisen ja ifancaickisen Hywyden edesautta/ ja sitä wastan/
 caiken wahingon/ Onnettomuden ja Surm estä taita.

S. II. Ne yhteiset ja Seuracunnisa tawalliset Rucou-
 ret pitä nijn tästedes pidettämän / cuin tähän asti on tapa-
 ollut. Ja ei kellengän pida woima oleman / omast hywäst
 luulosta jotain nijsä muutta. Mutta cosca nijn tapahtu/ et-
 tä jocu usi Rucous tarwitan/ määrätyl Ajalla pidettä/ sil-
 loin pitä Arctipispan ynnä Consistoriumin cansa/ Meidän
 Käskeym jälken / sen cocompaneman / puhtall Ruokhin Kielel-
 lä/ Ju-

lä/ Jumalissil Sanoilla / ilman Sanain caunisturia ja pitkä Puhetta / ja sen Meidän tygöm lähettämän / niin Me tahdom sen saman anda ylitsecahoa/ ja sitte Hüppacundijn lähettä/ Seuracunnis pidettäv. ixi. Cosca Nucous pidetän Jumalan Seuracunnas/ niin se pitä myös tapahtuman ilman pitkätä Esipuheta / ja Cansa lyhykäissil Sanoilla Jumaliseen Haluun kehoitettaman. Litania pitä wähimmäxi-kin kerta Wätkosa luettaman.

s. III. Caupungeisa pitä joca Arkiopäiwä kläpättämän/ Huomeneltain kymmenen lyödes / ja Ehtona Neljän lyödes; Niin myös Maalla joca Amu ja Ehto / niincuin tähän asti on tapa ollut/ ja Cansa sillä muistutettaman/ että he ruoilewat Jumalalda Siunausta edesottamiseksi / ja että Jumala tahdois wariella Esiwallan / anda Rauha ja Lepo/ ja autuallisen Lopun.

XIII. Lucu.

Wirckoweisusta.

s. I.

Seuracunnisa pitä myös Jumalata kütettämän Weisulla / Spelil ja Musikilla. Ne Wirret cuin tähän asti owat weisatut/ ja Upsalan Wirsi-

WirsiKirjaan sisälwedetyt / pitä myös tästedes Jumalan
Palweluren pitämises weisattaman. Jos myös muu-
ta/ Jumalifild ja oppenilda Miehillä coconpanduita/ löy-
tän ylitsecausomises/ yhtentulewan Jumalan Sanan ja U-
scon Puhtauden cansa/ jotea owat soweltiat Jumaliseen Sa-
lunn/ ja ylösrakennurexi/nijn ne taitan myös prändättä/ ja
Jumalan Palwelures weisatta.

s. II. Music Uruiin päällä/ eli muilla Instrumenteilla/
ei pidä nijn pitkän wedettämän / että Seuracunda sittä
tule weisamisefans estetyri / kättämäst Jumalata omalla
änelläns/ joca pitä tapahuman hywällä järjestyxel ja yri-
mielisyhdellä / ei ylon hädäs / eikä aiwan pitkään. Josta
Kirckoherran tule waari pitä. Paastolasktais Sunnuntai-
sta/ nijn Pääsiäiseen asti pitä caicki Music ja Speli poispi-
dettämän.

XIV. Luceu.

Tuhla = ja Wyhäpäämistä.

s. I.

Nincuin Sabbatin Päiwä / joca
nyt meillä on Sunnuntai/ pitä Jumalan Lain
jälken pyhitettämän/ nijn pitä myös Ilman sitä
jälken-

jälkenseurawaiset Juhlat/ nimittäin Joulu- Pääsiäis- ja Heluntai päivät pidettämän ja pyhitettämän/ sillä tavalla/ cuin tähän asti totuttu on/ ja Causa manattaman/ että he ikens Christillisest ja hywin siihen valmistawat; Niin myös Udenwuoden- ja Loppiaispäiwä/ Christuren Tairwasen astumisen päiwä/ Rynkilämpäiwä/ Marian Ilmoitus- ja Ehtiköpäiwä/ Johannes Castajan/ S. Mickelin ja Pyhäinmiestenpäiwä/ niin myös caickein Apostolein päivät; Cuitengin niin / että wäki Caupungeis ja Maalla saa Apostolein päiwinä toimitta Cauppans ja Afians/ niin myös tehdä luwallista Työtä/ sitte cuin Jumalan Palwelus on päätetty.

s. II. Suurin Juhlapäiwinä/näncuun ensimmäisnä Joulu- Pääsiäis- ja Heluntai päiwänä ei pidä Häitä pidettämän; Mutta jos joku erinomaisen Syiden tähden tahto Paaston aitana anda ikens wihkiä/ niin ei pidä sitä kielttämän/ ainoastans että se tapahtu hiljaisuudes/ ja ilman caickeia Hääleikitä. Wihkimisiä ja Häitä ei pidä myös sallittaman Sarnain wälillä/ Sunnuntai- ja Juhlapäiwinä.

s. III. Cosca joku Juhlapäiwä lange Sunnuntain päälle/ niin pitä Juhlapäiwän Evangelium aina selitettämän Puolipäiwäsarnas/ ja se cuin Sunnuntai määräty on/ ulostoinitetan Ehtosarnas / Caupungeisa / ja Perjantaina sen jälkeen/ Maalla; Mutta jos Apostolin päiwä lange Sunnuntain päälle/ niin Sunnuntain Evangelium pitä sarnattaman Puolipäiwäsarnas/ ja Pyhäpäiwän Ehtokircola.

s. IV. Jos wapamarkinat / ja ne jotca Torilla pidetän / langewat Sunnuntai eli Juhlapäiwän päälle / niin pitä Markinat ylöslykättämän seurawaisen Päiwäri / ja Canha Sarnastuolilda manattaman / että he cumiallises wacudes toinen toisens canha cauppa tekewät.

s. V. Jos Marian Ilmoitus päiwä lange Dymmen-däwijcon sisälle / niin se pitä pidettämän Paluu Lantwan-taina; Mutta jos se lange edemmä edespäin / niin pitä se pidettämän colmandena Pääsiäispäiwänä.

s. VI. Cosca wuoden juoru niin myöden anda / että Dominica VI, Epiphania sisällange / niin Euangelium Kymmenest Neithestä silloin ulostoimitetan / joca muutoin Dominica XXVII. Trinitatis sarnatan. Diminica VII. Trinitatis Sarnatan Puolipäiwäsarnas Christuren Kirkastamisest / ja Sunnuntain Euangelium selitetän Ehto sarnas; mutta Euangelium wijneisest Duomioista sarnatä aina Sunnuntain edellä Adventi.

XV. Luce.

Sihtamisest ja Awioiskä-

skystä.

s. I.

Etä Awioiskäskyn Usiat owat sen caltaisest Tilasta / että ne puolittain tulewat Maillmalliseen / puolittain Hengelliseen Oikeuteen; Sen-

Sentähden/ että caicki Secaseura tulis ennätetyri/ cuin yhdel/ eli toisel puolella sisällangewaisesi epätiedost tapahtua taidais/ tahdom Me ne Usiat seurawaisel tawalla eroitta/ niin että Mailmallisen Duomion ala tule:

I.

Cuca Luonon puolest mahta naida/ eli ei.

II.

Jos jocu rihta tule/ cuca oikia Naittomies on/ eli jos se wäärin käyttä Waldans ja Dikeudens.

III.

Cosca rihta tule Kihlamisest/ ja myös Lahjoista.

IV.

Tutkistella ja duomita ihe Usiasta/ siinä cuin jombicumbi kihlatuista eli Naineista/ luullan ehettyneri Huorudel eli Salawuotendella.

V.

Kihlattuun yhdesmacamisest/ kihlauren ajan sisäl/cosca heidän wälilläns sijtä rihta tule/ ja toinen sen kieltä.

VI.

Mikä Dikeus niillä Lapsilla on peria Isää/ jotca Kihlauris syndywät.

VII.

Cosca ero tapahtu Awioskästys / cuca pitä edescatoman ne Lapsel / cuin molemmat Wanhimmat omarens tunde-

tunderwat / ja mikä cungin Naimisen oikeus on / siinä huones / talois / cuin jaettaman pitä. Näitä nimitettyjä ja muita sencaltaisia mailmalisia asioita tule mailmallisen oikeuden tutkistella ja duomita. Mutta cuitengin pitä Rytäweljein ensin ne asiat Duomio Capitulunijn edesandaman / ja siellä coeteldaman / jos hywä ja ystärwällinen sowindotattan tehdä / nijsä asiois / cum taitan ja tule sopta.

Sitä wastan tule Pispan ja Duomio-Capitulumin tutkistella ja duomitta seurawaisia asioita / niñcuin.

I.

Eukea cuinga lästä sucu ja heimolaisuus on / cosca sittä rj-dellän / ja ne jotca sunculaiset owat / toinen toisens omarens pyytawät.

II.

Euinga Kihlaminen ja Uwioškäsky hywällomal Tunnot-lataitan raketa ja wallallens päästä.

III.

Euinga se Kihlaus sito / joca ilman ehdon tilata on tehty / cosca molemmat tahtowat eritä.

IV.

Euinga Kihlaus taitan päästettä / cosca kihlatut yhdes maannet ja rickonet owat.

V.

Millä oikeudel Kihlauseli Uwioškäsky / paitsi huorutta / pitä eroitettaman.

VI. Nijn myös cosca Awiopari mahta eroitetta yhdesä ma-
camast ja istumast.

VII. Cosca se iwallinen/ joca Huoruden tähden Awiopuo-
lisaftans eroitetan/ pitää saaman naida/ ja kenen cansa.

VIII. Cosca se joca Puolisaldans hylhätyr tule / taita ihens
Awioskäskhyn anda; Nijn myös enä muuta curu erino-
maisest tartu künni Jumalan Sanaan ja Omatumdoon;
nijn myös ne Afiat/ joista ei löytä mitin säätysi maailmalli-
ses Lausa/ jotca ei tule Wanhimmiten ja Nainuitten Oike-
uteen ja naimisen Oikeuteen/ Calus ja Rahas.

S. II. Pappain pitää yhteisest neuwoman Sanancuu-
liottans Awioskäskhyst/ ja erinomaisest nütä/ jotca tahtowat
ihens Awioskäskhyn anda/ cuinga wahwa ja callis Awios-
käskhyn Side on/ ja cuinga Mies ja Waino/ wastoin ja myö-
denkäymises / uscollises Raclaudes ja sowinnos pitää yhdes
asuman/ ja oleman toinen toisens Neuwon / Lohduturen ja
Apuna.

S. III. Heidän pitää myös carttaman sitä/ ettei he Kih-
la eli Wihi ketän/ Lakia ja meidän Säätjäm wastan. Jos
jocu Wircans wäärinkäyttä/ ja wihti sencaltaiset Personat
yhten/ joiden ei ole luwallinen Awioskäskhy sito/ nijn se pitää/
nijn-

nijncuin Meidän siitä ulostäynyt Placati waati/ ruokitta-
man Wedell ja Leitwällä Fangindes/ yhden Cuucanden / ja
sütte Maasta poisajettaman.

S. IV. Awiofäästy pitä alhettaman Ducourel ja aur-
huutamisel/ Jumalan Armost / Awust ja Siunaust / niin
myös hywäl ja tähdellisel aicoimisella / ja nyden Neuwolla
ja suostumisel/ joidenga se tule; Waan ei köykäisest mielest /
Haureudest/ Juopumisest/ ja muista seuraltaisest.

S. V. Ei pidä myös Miehen eikä Waimon andaman-
kens Awiofäästhyin / ennen kuin he owat tulleet lailliseen ja
tähdelliseen Ikään.

S. VI. Jos Mies tahto ikens anda Awiofäästhyin / ja
hänellä owat Wanhemmat elos / niin pitä hänen edellä ot-
taman heidän Neuwons ja suostumisens: Jos se joldain
poiskioldän/ niin pitä hän/ sütte kuin Asia on Consistoriumis
edesannettu / ja caieki sörwinnon wälicappalet coetellut / ly-
kättämän Mailmalliseen Oikeuteen / ja Wanhemmat wel-
capaat oleman/ sanoman heidän Syyns; ja jos ne/ tähdel-
lisen coettelemisen jälkeen / löytän oikeiri / niin pitä Pojan
Wanhemmitans cuuleman. Tyttären ja Piican cansa pi-
tä tehtämän Ruoksin Lain ja Privilegiain jälkeen. Wähem-
mitten ja Förmyndären ei pidä wäärinkättämän heidän
waldans/ eikä myös oman hyödytyrers/ eli muiden turhain

Syiden tähden/ Lapsille suurex wahingox ja waarax/ ylös-
pitämän ja estämän heittä laillisest ja cunniallisest Awioskä-
skyst; Baljo wähemmän waatiman heittä naiman sitä kuin
ei he tahdo/ waiccka mikä Syn näkyis muutoin wetämän ja
hyllyttämän siihen naimiseen. Sijnä kuin niin tapahtu/ pi-
tä Lasten Sieluns paimenille ja muille ymmärtäwäisille sen
ilmoittaman/ ja ne ahkeroitseman/ cuinga he taidaisit caic-
kia siitä wehättäpä turmellusta hywäl toimella ennättä. El-
lei se auta / niin mahta Asia Duomio-Capitulunisa edesan-
netta/ joca täydellisen tutkistelemisen jälkeen pitää neutwol ja
manaurella tuleman sen awuri/ joca kärsi waiwa ja wää-
ryttä. Josei sijtekän taita sillä mitän aicoin sada/ niin ly-
kätän Asia Mailmalliseen Dikeuteen/ ja sinä tehdän ero hei-
dän wälillens.

§. VII. Jotca Huoruden Synnillä itsens rickowat/nit-
den ei pidä milläkän muoto rakendamän Awioskäsky toinen
toisens cansa/ eikä sen wiattoman Puolisan eläis/ eikä hä-
nen cuolemans jälkeen.

§. VIII. Awioskäsky nyden cansa jotca owat wierast
Religionist eli Uscosta/ pitää ahkerasti estettämän; Ei cuiten-
gan niitä peräten poiskieltä/ toiwon tähden heidän käändymi-
sestän meidän Oppiin/ ja cosca se tehdän senealtaisilla Ti-
loilla / kuin meidän Aseturem käskewät.

§. IX. Me tahdom myös/ hywän Järjestyren niin myös
muiden suurten Syiden tähden/ Uuiofkaſtyn Newasten wa-
lilla niin tästedes/ kuin tähänkin asti/ Meidän Alinmaisil-
dam poiskieldä.

§. X. Ei ketän pidä kihlattaman wastoin oma hywä
wapa tahtoans/ ja nyiden suostumista/ kuin siihen tule. Ei pi-
dä myös kihlaisia pidettämän / josa ei eahda cunnatallista
Todistajata / Mies - wiestä / yri cummaldaikin puolelda /
ilman Wanhemmita ja Görmündäreitä läsnä ole. Ei yri-
kän/ joca ei ole oikiaan Jkäns tullut/ ja on toisen Wallan
alla/ pidä ihens salaisest Uuiofkaſtyn lupaman/ taicka kir-
joiturel/ eli walalla; Jos jocu sen teke/ niin olcon se Työ
särjetty/ ja kärskön hän wicorens edestä. Sama Laki ol-
con nyssä kihlamisil/ kuin tapahtuwat jongun canſa/ kuin
on corwin juowuris/ ja sijtte sitä catu.

§. XI. Nyiden/ jotca ei taida ihens / eikä omians hilli-
tä/ pitä aitanans andaman Sielunspaimenen tietä/ cospa
he/ eli heidän omaisens tahtowat ihens anda kihlata/ että
hän mahdais heitä waroja nyssä esteistä / kuin heille
wahingori / Sugun ja Heimun tähden / taitawat tiellä
olla; Ja ei pidä ketän kihlattaman/ joca ei taida Lutheruren
Catechismusta/ eikä ole ollut HCKran ehtollisella.

§. XII. Kihlamiset pitä tapahtuman selkeil ja ymmär-
täwäisil Sanoilla/ ehdon tilan canſa/ eli ilman ehdota;
Cosca

Costa molemmat sanovat siihen Ja / ilman pelwota eli
 waatumista / niin myös andawat toinen toisens Kättä / sil-
 loin on kihlaminen toimitettu / jos sinä annetan Lahjota
 eli ei.

§. XIII. Jos kihlattu toinen toisens cansha ihens secott-
 tawat / niin se ou Awioskäsky / joca Kircon Sitelli päätettä-
 män pitä. Jos Mies wälttä wihkimisen / niin se luetan hä-
 nen Wainorens / ja pitä sen yhden / niñnein toisengin / saa-
 man Mailmalliseld Oikeudelda / mitä Laki sisälläns pitä.

§. XIV. Jos jocu wiettele Pyöcan canshans macaman /
 Awioskäskyn lupauren alla / niin pitä hänen / Jumalankä-
 skyn jälken / sen awiorens ottaman / ja ei händä ylönda-
 man. Jos hän kieldä Lupauren / ja ei taitta saada Sowin-
 doon / niin hän lykätän Mailmalliseen Oikeuteen / siellä i-
 hens oikiall tawalla wapahtaman. Jos hän tunnusta lu-
 paurens / ja euitengin wastahacoisel mielellä ylönda hä-
 nen / uijn se Wainon puoli nautise saman Oikeuden / euit
 kihlattu Morsiam / ja Mies rangaittan niñnein se joca il-
 man Syhtä senealtaisen ylönda: Euitengin jos ei hän
 wielä ole tullut täyten Ikään / waan ou Wanhemmiten ja
 Förmyndaritten wallas / niin ei pidä händä niñ cowin waa-
 dittaman Awioskäskhyn / muutoin euit jos Wanhemmat
 tahtowat siihen suoistua.

s. XV. Kihlaiset Ehdon tilain cansa / mahdetan myöden annetta / ainoastans että ne yhten sopiawat Jumalan Sanan / Luonollisen ja Mailmallisen Lain cansa; Ja ei pida ketän Aiwiofäästhyyn waadittaman / niñcauwan cuinne Tilat ei ole täytetyt; Ja niñcauwan cuin ne wielä cobdallaus seisowat / ei pida cummallectan puolella walda oleman / Kihlauria ricke / ja toiseen ehens sito: Mutta jos kihlatut toinen toisens maacawat / niñ pita Aiwiofäästy päätettämän / jos Ehdontilat owat täytetyt / eli ei.

s. XVI. Jos jocu ihens kihla cahden cansa / niñ pita se ensimmäinen kihlaus oleman wahwa / waicka ne jälkimäises / ja ei ensimmäises / toinen toisens maannet olisit / jos ainoastans se ensimmäinen tahto sen petolisen omarens; Ja se cuin toisen niñ pettä / seisocan Julkiripin / ilman sita Raagastust / cuin Mailmallinen Laki hänen päällens pane; mutta jos ei se ensimmäinen tahdo sita Huikendelewaista / niñ wihittäkän jälkimäiseen.

s. XVII. Cansa pita neuwottaman / ettei he ajattelmat ihens annais senealtaihin Kihlauriin / cuin on Ehdontilan cansa / ja pitkän Aijan päälläseisoman pita; Niñ myös waroittaman ajattomasti yhdesmacamises / kielttämän / ja myös estettämän nyltä / joidenga se tule tehdä / yhdes Huones ja Talois olemast / siihen asti cuin he tulewat wihityri.

§. XVIII. Ennen kuin Häät pidetään / pitää Pappain
 Sarnaustuolista kuuluttaman caicein niiden edestä / jotca
 tahtowat Awioskäsky päättä / colme Sunnuntaita järje-
 stäns / siinä Seuracunnas / josa Morsian on / molemitten
 Nimellä ja Lükanimellä: Mutta jos joku tule Esiwallasta
 pitäisel asiassa cauwas lähetetyr / eli jos wastoin toivo äti-
 linen Sotawaellus tapahtu / Waldacunnan Bihollisia wa-
 sian / ja joku tahto ennen waellustans / anda Awioskäskyn
 edeskäydä / niin taita caicki colme Cuulutusta yhdel kerral-
 le tapahtua / jonacuna Sunnuntaina eli muuna Pyhäpäi-
 wänä; Joca myöds pitää hymmärettämän ylästä / niin hy-
 win kuin Morsiammest / joca Sairasna maca.

§. XIX. Jos joku tundematoin tahto anda edestäns
 kuulutta / se ei pidä tapahtuman / ennen kuin hän Pappille e-
 desanda wahwat tiedot Elämäkerrastans ja Tilastans; E-
 li muutamit läsnäolewaiset / wahwat ja hywinuscottawat
 Niehet taitawat siitä todista. Pappi on nuhtetoin / jos
 hän tietämättömis ja epäiltäwäis is tilois wihwyttä kuulut-
 tamisen / siihen asti että hän neuwoi kysy Profwaustildans /
 jos muutoin Duomio Capitulum on jotakin caucana siitä.
 Jos ei hän sitä tee / waan anda ikens wieteldä wihkimän
 niitä yhten / joiden Awioskäskysi siitte walitus / eli rihta tu-
 le / niin pitää Pappi erhetyrens tähden rangaistaman; Mut-
 ta jos Asia on selkiä / ja ei hänellä ihe yhtän epäillystä sij-
 tä ole

tä ole / niin mahta hän kysymät / ilman nuhtet cuulutta.
Jos joku wääräl Todistusel hänen pettä/ se pitä Mailma-
lifen Duomion alla annettaman.

§. XX. Niitä Waimon Persona/ jotca andawat i-
kens maata Utkämiehildäns / ennen Hääpäiwä/ ei pidä
Papin wiikimän muulla Morsian caunisturella / cuin mei-
dän Aseturen ja se Tapa cuin ollut on / myöden anda/ jos
heidän erhetyrens waiwoin ilmei on. Se joca on maattu
Ujaldäns/ ja se on wielä tietämät/ cuitengin rohkene pääk-
lens otta puhdasten Morsjanden Caunisturen / pitä teke-
män ſacko Kirchoon/ Cari Dalarita Hopia Raha.

§. XXI. Wiikiminen pitä toimitettaman niillä Ruco-
uril ja Wirſillä/ cuin löytän Käſikirjaan ſiſälwedetyr; Jos
Papit ſinä tykönä pitäwät jongun Eſipuhen/ niin pitä hei-
dän ſen tekemän lyhykäiſeſt.

§. XXII. Jos jombicumbi/ Utkä eli Morsian / Papil-
da wiikimises kysytty/ julkiseſt kiellä tahtowans elä Uuioſ-
käſkyſ/ ſen icanſa/ cuin edes aſetettu on/ niin pitä Papin/ pa-
reimban tieton aſti wiikimäſtä lackaman.

§. XXIII. Niitä Ceremoniait/ jotca elieckä Meidän Eäa-
tym ja Aſetustem/ eli luwalliſen tawan jälken Häiſä pide-
tyt owat/ ei pidä muutettaman/ eli udiſettaman; Cuiten-
gin pitä Pappain / joidenga tule muiden edelläkäydyä hy-

wäl Toimella/ wiran puolestä kieldämän Häawäke caikest
ylönpaldisudest / niin hywin Jumalan Lahjain walniste-
res/ cuin nyden nautihemises / niin myös caikest tawatto-
mudest/ Tuomises ja isos Aines.

§. XXIV. Leskimiehen pitä murhetimän edesimennyt-
tä Puolisotans coco Wuoden/ ja Leskimiehen wähimmäri-
kin puolen Njastaica/ ennen cuin he andawat ihens wastu-
tiseen Naimiseen; Ja pitä tällä caikilda Papeilda heidän
wircaus poisuistamisella / kieltyt oleman wiikimästä Leski-
miestä eli Wainio / jonga ei hän hywin tiedä poiseroitta-
nen Lastens Berindö.

§. XXV. Et yhdengän Morfian joucon pitä tuleman
Kirckoon / Trummilla / Ambumisella/ ja caickinaisel sopi-
mattomal Metelillä; Jos se tapahdu/ niin pitä sencaltaiset
rangastaman Aseturen jälken.

§. XXVI. Jos joku tahto estä eli kieldä Nwioškäsky/ hä-
nen pitä sen Kirckoherrall tiettäwäx tekemän sijnä cuin Mor-
fian asu/ cahden eli colmen cunniällisen Miehen läsnollesa;
Ja ottacan se cuin sishen Asiaan puhu / Oikenteen cühumi-
sen hänen päällens/ jota wastan puhutan; Mutta jos hän
puhu jongun toisen puolest/ niin pyytäkön wiikimisen ylös-
lyckämistä/ sillä tallela pitä nyden Oikentta/ joidenga se tu-
le/ ja pangan Tacauren culuturen edest/ cuin Morfianwä-

eldä

elkä senkaltaisen estämisen tähden hukkan mene / ja jos hä-
nen puhens löytän tyhjää / uijn maracan Latin jalken.

XVI. Lucu.

Prosta Kihlauris ja Awioskästys.

S. I.

Nosca jocu eki ero Kihlaures eli Awios-
kästys / niin hänen pitä ensin itens edesandaman
Pispan tykönä ja Capitulunis / siinä cuin hänen
Riittäwehens asu / ja he ahkeroitsewat siitä / cuinga
he parhain saisit ne Riittäiset sowindoon; Mutta jos ei sitä
taita aicoin saada / niin he lykätän Mailmallisen Oikeuteen /
siellä tutkia ja duomita itse Työtä / josta sütte eron syh eksi-
tän. Sütte pitä Päälleandajan andaman Riittäwehens
cuhutta Duomio-Capituluniin / cusa caiteki Awioskästyn e-
rot säädyllisest tapahduman pitä. Jos se riekonut Buoli on
ilman estetä / ja ei tahdo edestulla / cosca hän cuhuttu on /
silloin anda se Syytöin edes Mailmallisen Duomion / jonga
cautta se toinen Sacoitettu on / ja silloin teki Piispa eron
cansa / niincuin selkiäs / ja senkaltaises Ufiäs / josta ei yhtän
riittä ole. Mutta jos se joca päälleanda on myös Huoru-

della erhettynyt sitä Puolisotans wastan/ jonga päälle hän canda/ eli myös jos se Wiatoin on maannut sen toisen canfa/ sitte cuin hänen ricorens tiettäwä oli/ niin ei pidä heittä eroitettaman. Ei yhdelläkän/ eikä kihlatulla / eikä wihi-tyllä pidä walda oleman oman Tahtons ja Mielen perän ižens eroita toinen toisestans.

S. II. Ero Kihlaures/ sallitan seurawaisen Syyden tähden.

I.

Cosca jocu on waadittu Kihlaureen/ ja ei Morsiandans jälken Kihlauren maca / ei myös jollain muulla tavalla / cosca hän on ilman waatimista / oma wapa tahtons siihen Sanoilla eli Toilla nähtä / cuin taitaisit tähdellisen suostumisen todista.

II.

Cosca sowittamatoim Wiha ja Waino kihlattuun wälillä tule/ jostain Syystä / jota he molemmat ei ole tietänet / silloin cuin he kihlattiin/ ja sitä wiha ei taita taritull Sowinnolla/ eikä hywään Ihmisten wälinkäymisellä / eikä Mailmallisel Rangaisturella sowitetta ja ojetta.

III.

Jos haurellinen secanus/ eli jocu häpiällinen Työ/ ennen eli jälken Kihlausta/ on toiselda heistä tehty/ sen wiatoman tietämätä/ jonga cautta sen wiällisen Cunnia/ hy-
wä Ni-

wä Nimi ja Sanoma turmellan/ eli lewollinen Eanſakäyminen heidän wälilläns eſtetyr ja pahoitetur tule.

IV.

Tarttuwaiset ja parandamattomat Taudit/ joilla se toinen on ollut ſalaisesti waiwattu/ ennen kuin he kihlattiin/ eli myös ſen jälkeen niihin joutunut/ niincuin Epitali/ Lange-wainen Tauti/ Mielipuoliſus/ Wimmans/ Huowintauti/ cauhitawaiset ja suuret wiat ja puuttumiset/ kuin aina taitawat hänen eſtä toimituristans ja Elatureſtans.

§. III. Näiſä ylösluetuis Tiloiſ/ ei pidä Piſpan ja Capitulumin oleman työlät myödenandaman ero; Sillä jos ne olisit molemmin puolin ollet tiettäwät/ ſilloin kuin kihlaus tapahtui/ niin olis toſin ſe toinen/ joca on niſtä waiwoiſta wapa / iſens toſin ajatellut / ja kihlaureſti poispitänyt: Mutta jos molemmat/ waicka he ſencaltaiſet Tilat toinen toſeſtans tietäwät/ tahtowat ſijttekin yhdes olla/ niin ei pidä ſitä heilda kielttämän/ ulosotetut tarttuwaiset Taudit / ſilloin pitää rohtulinen aica etenpandaman/ jona mahdetan roetella/ jos Tauti parata taitan/ jos ei/ niin kihlaus maahan hädän.

§. IV. Joca ilman oikeita Epitali kihlatun Puoliſans ylöanda/ pitää kielTTY oleman rakendamast Aiwioskäſty toſen canſa/ ſiſhen aſti kuin hän on ſen hylhätyn canſa ſopinut/ ja hänen ſorwittanut.

S. V. Jos joutu Kihlausen jälkeen / omast ehdoistans me-
ne waellureen Morfiamens tykö / ja wastoin hänen tah-
tons / cauwan poiswähpy / niin tälle sallitan anda ihens A-
wioskäskyn toisen cansa; Cuitengin pitää hänen ihens en-
sim ilmoittaman Piispan tykönä ja Consistoriumis.

S. VI. Awioskäskys sallitan myös ero / Cosca Mies eli
Wainio Mailmallises Oikeudes / niin hywin muista tiedoist /
cuiin omast tunnusturest / löytän olewaisen Awioskäskyn al-
la ihens sekoittanex jongun muun cansa / ja Huorintehneri /
ja se wiatoim puoli ei tahdo anda ihens sowitta. Josa Ti-
las ne pitää Piispalda ja Capitlumilda eroitettantan / sillä
tawalla / että wiatoim sanotan wapari Awioskäskyn Site-
stä / ja saa ihens anda toisen Awioskäskyn / waan se pitää o-
leman wialliselda poiskielty / niincawwan cuiin wiatoim on
naimatoinna: Mutta cuinga se sama sütte mahda naida /
eli ei / se annetan Consistoriumin hywär löytämiseen.

Awioskäskyn eroittamises pidetän seurawai-
nen Sanain muoto:

Etä N. selkiäst Tiedoista / ja omast Tunnusturest kyllä
tiettäwä on / cuinga tämä sinun Puolisas N. Huoruden
Syndän / Jumalata ja hänen pyhä Kdskyns wastan lange-
nut on / ja sillä caiken Awioskäskyn Oikeuden sinua wastan
rickonut; Sentähden sanon Minä / Jumalan ja hänen py-
hän Sanans puolest / sinun hänestä wapar / waldamar ja
eroite-

eroitetur toiſeen Uuioſkääſtyhyn/ coſca ja cuſa ikäänäs ſinulle iſe hywäx näky/ ja Jumala ſijhen neuwon anda.

s. VII. Uuioſkääſky taitan myös eroitta/ coſca jocu ymmärtä Morsiamens toiſelda maaturi/ ennen eli jälken Kihlauren/ jos ei händä taita yliſe puhutta / anderiandaman hänelle hänen Nicostans: Mutta jos hän hänen maca ſiſte te cuin hänen langemifens hänelle tiettäwä oli/ niñ hänen pitä hänen pitämän. Juuri niñ pitä myös tehtämän Mieſten canſa/ jos ſe joca kihlattu on/ tahto ja taita ſito Ulkämiehens / kihlamifen jälken pitänen luwatoinda canſakäymifit jongun canſa/ ja niñ näyttänen iſens petoliſex händä waſtan.

s. VIII. Ilman huoruden Synnit/ eroitetan Uuioſkääſtyhyn Side/ coſca jocu waatimata ja ilman oikeita ſyitä/ wihaſt ja pahast Siſuſt/ ylöuanda Uuio puoliſans/ ja ſen tykö poiſjuore/ oleſkele ulcona walducunnast/ ſillä aicoimifel ja Ujaturel/ ettei enä aſua/ eikä yhtä pidä hänen canſans/ eli tehdä hänelle ſitä welwolifutta/ Upu ja Holhomifta/ cuin Uuioſääty ano ja waati. Silloin pitä ſen/ joca niñ hyljätty on/ anoman Mailmallifeld Duomarilda juſkifta Cuhkirja ſen paennen perän / niñ myös Duomio-Capitulumb / että hän Sarnafuolilda Pitäjäs Kircoſa ja coco Prowaſti-Cunnafa/ edescuhutaiſin. Joſei hän cuhumifes määrätty ajalla edeſtule / niñ eſikön ſe hyljätty Piſpa ja

Capitulumita/ ja eroitettacan sija carannest: Mutta jos jo-
cu ylönanda Puolisans / ja pysh cuitengin Walbacunnas /
ja sen ylihen wglitetan/niijn;pitä Mailmallisen Duomarin te-
kemän wirrans/ ja toimittaman hyljätulle oikeuden.

s. IX. Niiden Awiopuolisat / jotca wirrans tähden /
Sodas/ Caupalla/ eli muisa tarpellisiz Toimituris/ Merel-
lä eli Maalla/ cauwän poiswiihywät/ ja ei yhtäkän tietoi-
hestäns anda taida / pitä kärsimisel odottaman heidän co-
tiatulemistans; Andaden sillä wälillä niistä/ jotca palwe-
lewat Maalla/ eli Sotalawain päällä/ ehä Sota- ja Lai-
wanmiesten Kullista/ ja niistä muista/ cusa toiwö on saada
wahwinda tieto. Jos se on mahdollinen saada / niijn kir-
joitettacon Duomarilda ja Capitulumist hänen tygöns/ano-
muren canssa sen Paickacunnan Esiwallan tygö/ josa hän
olestele/ että hänelle sallitaisin anda ihens Puolisans tygö;
Jos hän elä / ja on ilman estettä / ja ei sittäekän cuin hän
sen Käskyn saanut on / milläkän muoto tahdo tulla / niijn
mahta se hyljätty anda ihens toiseen Awioskäskyhyn/ sittä-
cuin Niastatica on culunut / sija päiwäst cuin Cuhumises
määrätty oli/ niijn myös; tutkisteleimus heidän yhdeselämise-
stans edelläkäynyt. Jos ei mahdollinen ole saada jotantieto/
jos hän on eläns/ eli cusa hän ihens pitä/ niijn mahta se cotta
jäännyt/ sittäcuin Esihemän Niastatica culunet owat hänen
poislähtemisestans / ja sillä wälillä ei yhtäkän tieto hänestä
ole

ole tullut/ anda tähens toiseen Awioskästhyyn/ jos ei ertno-
maiset tilat myhden anna sitä aica lyhetä. Tule se endinen
jällen/ ja taita täysillä eli uscottawilla tiedoilla näyttä/ et-
tei hän ole taitanut tulla cotia / eli anda jotan tieto häne-
stän/ niin mengän Waimons tygö / ja se jälkimäinen pa-
etcan/ jousei he taida sitä muutoin sopia; Ja sillä joca walda-
mar tule/ olcon walda tähens anda mualla naimiseen.

s. X. Ei ketän mahdeta waaditta pitämän sitä Puoliso-
nans/ joca luonollisesti Turmelluresti/ eli jostan muusta put-
tumisesti/ Awioskästhyyn/ ja sen welwoliusuden tekemiseen perä-
tti sopimaton on/ muutoin jos ei se Wirhi ole tullut sijtecuin
Awioskästhy päätettin/ silloin ei taita sitä eroitetta.

s. XI. Cosca Wiha / Waino ja Mielencarwaus tule
Awiotparin wäitillä/ ja enä ja enä waldasaa/ niin ettei manau-
ret/ waroimisest / eli sowitzamisest suuren rangaisuren uhka-
misella taida autta/ waan hejocapääwäises tappelures/ riidas
ja toras aina eläwät; Pitä Sarnamiehen caickein suurinast
ahkeroitseman siitä/ cuinga hän tietä sais Syyu siihen Eri-
puraisuteen/ ja jos toinen/ eli molemmat löytän shypääri/
heilen selkiästi näyttämän/ cuinga pahoin he owat Perkelelda
kiedotut/ että he rihtelewät ja tappelewät oman Eihans cans-
sa/ ja niin peräti turmelewät tähens keskenäs. Jos ei sillä
mitän aicoin saada/ niin pitä ne cuszuttaman Duonio-
Capitlamijn / ja Asia siellä hywin tutkittaman ja cuultaman.

Jos ei sekán tahdo autta/ niñ se annetán Mailuallisen Oikouden eteen/ että he Asianhaarain ja Personain Tilan jälken/ elickä fangeurella/ eli muulla taivalla mahtawat rangaitetux tulla. Jos tämä jätetán tekemät/ niñ andacan Duomio-Capitulumi sen meidän HofRäteilte tietä/ joiden pitä niñ laittaman että ne joidenga se tehdä tule/sitá täydel tohdella toimittawat. Jos ei sekán heidän yllizens káynyt rangaituus mitán taida matcan saatta/ waan molemmat/ eli toinen heistä pysyiwát Bahudesans/ kiuckuises ja ilkiás Elämänsäns/ niñ pitä he määrätux ajari eroitettaman toinen toifestans/ Canhakáymisest/ Yhdesmacamisest/ Böydist ja Usunsiasta. Sillä wälillä pidetán Rucous Seuracunnas/ettá Jumala tahdois heidän káätä / ja johdatta jäl lens oikiall Tielle. Jos ei he síttekán izens paranna/ niñ pitä ne Wiallisest nimitettámán / ja cuulurettaman kerta ja cari parannureen/ ja wñmen sidottaman Syndeins.

s. XII. Jos ilkiwallaisia ja tottelemattomia löytán / jotca owat ja culjeskelewat niñsä Kihlacunnis ja Hyppacunnisa / joisa he owat Puolisans ylönanandanet/ eli Mies aja pois Waimons/ on ihe cotona/ ja nantíhe molemitten Omaitutta; Niñ pitä Sarnawiran sencaltaiset Seuracunnast ulosfuleman / jos ei he edellákáynen tutkistelemuren ja waroimisen jälken izens paranna; Cuitengin aina waarinottain sítá Processst eli Ordningist cuin sítá ennen kirjoi-

Kirjoitettu on. Pappem tule myös sencaltaisis Tilois ehä
Maailmallisen Oikeuden apua/ että sencaltaiset pahat ja hil-
limättömät tulisit curiteturi / ja ciuliaisuteen saadeturi.

XVII. Lucu.

Sairasten ja Sangein Oppimisesta/ eli tygöäymisest.

s. I.

SArnawiran pitä sekä Dpeturel / että
Elämäkerralla neuwoman Sanancuulioitans /
cuinga suurest he sijhen welcapäät owat / että he
ahkerotizisit Christilisen Rackauden Toitä/ joden
seas Sairasten ja Murhella ahdistettuin oppiminen/ lohdu-
tus ja holhominen ei wähimmä ole.

s. II. Pappem pitä myös ihe oleman walmit hywäl
miehellä oppiman Sairaita / coica heitä Pitäjän Afialla
tahdotan / ja ei he mahda millän muoto ihens sittä estä /
muutoin jos ei he maca Tautiwuotesa) eli näytä tähdellistä
mahdottonnutta. Jos jocu löytän muutoin ihens poispitä-
neri lugunpitämättömydest ja laiseudest / niyu maxacan en-
simäisen ja toisen kerran Kirckoon/ puolen caikesta sen Wuod-

den Balcastans; Ja jos hän colmannen kerran löytän sen teh-
neri/ niin hän pitää peräti pois wiralda pandaman. Heidän
pitä myös usein cūsumata oppiman Sairaita/ erinomai-
sest Köyhiä / ja Christilisest Niwoituyest heille Lohdutust ja
Palwelusta tarikeman.

S. III. Ettet Pappit taida cohta tietä saada/ cosca yri
eli toinen sairax tule/ pitää heidän manaman Tansa Sarna-
stuolilda/ että he sen aicanans tiettawär tekew.it/ uincau-
wan cuin Sairas taita jongun selityksen edestans tehdä; sil-
lä se Palwelus cuin Pappin pitää Sanalla ja Sacramentilla
tekemän Sairalle / ei taida muutoin tulla hänelle hywärt/
Lohdutuxer ja Djennuxeri. Heidän pitää myös poisottaman
Yrikerraisilda sen turhan ja tyhmän Luulon / että Tanti
enäne / eli Sairas cuole sitä pikemmin / jos Pappi
aicanans tule hänen tygöns; Näyttän heille Jumalan
Sanasta / että hän saa siitä parannan turwan ja wah-
wuden Ruumin ja Sielun puolest. Jos joku Sanancuulia
Caupungeis eli Maalla ei anna aicanans cūhua Sielun-
paimenda tygöns/ ja niin cuole pois/ ilman Ripitä ja Her-
ran Ehtollisen Osallisutta/ niin on Pappi ilman syhtä.

S. IV. Niiden käändymystä ja parannusta / jotca ede-
säns pitävät Jumalatoinda ja ylönannettua Elämäkerta/
ja langewat äkilliseen Sairauteen ja Sydämen ahdistukseen/
pitä Pappiin caikel ahkerudella esinän/ ja ei heitä ylönan-
dama

daman niñcauwan cuin Hengi heisä on. Jos Jumala armon anda/ että he tunnustawat ja catuwat Syndejäns/ ja anowat Sacramenti / niñn pitä se heille annettaman ; Mutta jos he pyshwät pahudesans/ ei pidä heidän sijtä osallisiri tuleman. Jos he niñn cuolewat Synneisäns/ niñn ilmoitetan Seuracunnalle miidisen lopun he saanet owat/ma-naurella Jumalan Sanasta/ että he ottawat carppen niñden Langemisest ja Eadoturest.

s. V. Jos jocu cauwan sairasma maca/ ja ei anna Sielunspaimenda tygöns cuhua/ ei myös näytä yhtän totista catumust ja Parannusta/ pitä Pappin cuitengin hänesti murhen pitämän/ nuhtelemen händä lugunpitämättömydestä/ ja muistuttaman hänelle hänen Nutuuttans/ ja niñtä wälicappalita cuin Jumala sihen asettanut on. Jos myös jocu tule kielettömäri/ ennencuin Pappi hänen tygöns tule/ joca ennen on elännyt Jumalisest / ja jollain Merkillä nähä anda/ että hän himoize HE:ran Ehtollista /sen pitä myös sijtä osalliser tuleman ; niñn hywin cuin nekin/ jotta owat joutunet johongun Pään-Heickouteen/ cosca he tulewat Ymindärryrens jällens.

s. VI. Pappein pitä myös manaman niñtä/ jotta Sairaita catowat/ että he uscollisest ja ahkerast sen tekewät/ ei ole cauwan pois heidän tyköäns/ ja jätä heittä yrinäns/erinomatsest cosca Tauti wakewä on/ ja Sairas aiwan heicko.

§. VII. Cosca Jumala rangaise Maaceumman Rutolla/ ja se waarallinen Tauti on sisältullut johongun Caupungin eli Pitäjään/ niin pitä Cansa lujasti neuwottaman/ että he hywin ihens walwistawat/ ja coco Taloit ja Berhe-cunnat käywät HERRan Ehtolisella/ niincawwan cuin he puhtat eli saastuttamat owat ja hywäs terwendes. Cosca yxi eli toinen tule saastutetus yhdes Huones/ niin pitä muiden Jumalisest ja hywin ihens walwistaman / käymän HERRan Ehtolisella / ynnä Sairan cansa. Pappain pitä möhs ilman sitä welcapääät oleman/ ihens andaman/ niin usein cuin heitä cuhutan/ jollengin jacaman HERRan Ehtollista/ saastutetus Huones/ ja sillä wälillä menemän Sairasten tygö / ja niitä Jumalan Sanalla lohduuttaman ja wahwistaman. Wähis Caupungeis ja Maalla tehdän tämä heidän omilda Papeildans ja Sielunpaimenildans; Mutta suuris Caupungeisa annetan se Caupungin Esiwal-lan ja Consistoriumin haldun / yhteensopia siitä/ cutca siihen asetettaman pitä.

§. VIII. Jos niin tapahtu/ että joku cuin ei ole meidän Religionistam eli Uskostam/ ano suures Sairaudefans / jon-gun meidän Opettaistam tygöns / niin ei pidä hänen ihens estämän siitä/ waan mielelläns händä oppiman/ ja Jumalan Armon lupaurilla opettaman / ja lohduuttaman; Hänen pitä möhs toinellisest/ ja ahkerasti/ Christilisel Käywä-della/

della/ Halul ja Macudella siitâ ahkeroitsemän / cuinga hân
 taidais totuden Sanalla wetä hänen oikiäll Tielle/uscoman
 ja tunnustaman/ että Jumala tahto caikein Ihmisten Nu-
 tuutta/ niin myös että Christus on cuollut caikein edestä/
 ja sentähden anda caickia Syndisää tygöns cuzua; Mutta
 ei hänen pida millän muoto händä waiwaman wastaha-
 coisill eli riihtaisill ja sywillä Kysymyrillä ja Campauril-
 la. Jos se Sairas Jumalan Armon ja Pyhän Hengen y-
 löswalituksen cautta/ meidän Christillisen Oppin ja Uscon
 wastan otta / ja Syndins tunnusta / niin ei pida hänelä
 kielttämän yhtän autuden wälicappaletta eli jotain muuta
 Pakwelusta/ kuin Christin uscowaisille tässä meidän seasam
 tehdän.

s. IX. Niiden tygö/ jotca Bahain töidens tähden / istu-
 wat Hengens päälle sangina/ eli jo cuolemaan duomitut o-
 wat/ ei pida waldaında ja Jumalatoında Wäke Sangihuo-
 neseen päästettämän; Erinomaisest ei pida Tääränist ja
 Juopunnutta heidän seasans sallittaman. Sencaltaiset Pe-
 pit pitä myös heidän tygöns lähetettämän / kuin löytän
 parhain taitawan heitä neuwo/ ja Jumalan Sanastaloh-
 dutta. Suruttomain ja Cowacorwaisten cansa / niin myös
 niiden jotca langewat epäillyheen Jumalan Armost ja Syn-
 dein anderi saamisest/ Cuoleman wäpistukseen/ eli muuhun
 sencaltaiseen / pitä käytämän sillä muodol ja tawalla/ kuin
 R siitâ

sijtä Käskkirjas edespandu on. Sentähden pitä myös Pappain/ ennencuin he Pappi wihitän / hywin harjoitetut oleman oman tunnon Usiois ja Kyshmyxis/ ja oppiman/ cuingä Heickomielisiä/ ja niytä jotca Perkeleldä eli muulda heickouellda waiwatut owat/ Sairaita ja Murhellisia/ eli Euolemaan duomituita Jhuusia parhain taitain lohduutta/ eli pitä lohduettaman. Cosca Pappit seurawat Fangeja Euolemaan / pitä heidän waarin ottaman / ettei heille annetais ylönpaljo Wiina/ niyn että he tulewat Juowuriin/ ja sen cautta sopimattomari caturwaisijn Mjaturiin/ ja rucoileman Jumalalda autualista Loppu/ ja Sieluns kancatckista Hywyttä.

XVIII. Lucu.

Christilifest Hautamifest.

s. I.

NE jotca Christilifesti elänet owat/ pitä/ cosca he t. stä Mailmast poisuolewat/ cunniallifest ja cohtulisel tawalla Hautaan toimitettaman. Heidän Euolemans ilmoitetan Sarnastuolil lähin seurawaisna Sarnapäiwänä/ eli Rucous hetenä/

kenä / Kiftorella Jumalan tygö / joca sen edesmennen ar-
mollisest pelastanut on/ niin myös Rucourella niiden Mur-
hellisten lohduturen edestä. Euolluitten jälkeen pitä soitetta-
man yhdel eli ufiammal Kellolla/ cuin cungin Sädylle mei-
dän Ordningitten woimalla myöden annettu on/ ei jongun
taickauren tähden/ waan sillä ilmoitta sen Euollen ero/ eli
täälä poislähdendöta / ja ylöskehoitta Christilisiä Njatu-
ria Euolewaisest menosta/ niiden tykönä cuin elämään jäl-
ken jäänät owat.

S. II. Cansa pitä myös manattaman / että he ojenda-
dawat ihens Maahanpaniaisis ja Peijaisis Meidän Asetu-
stem ja Sätym jälkeen / ja laittawat ihens Tilans ja Sää-
tyns jälkeen/andain poisolla callit Ruumin Arcut ja Käärimi-
set; Joiden tykönä tästedes/ ainoastans muutamatt harwat
lähinmäisest Sugusta/ ja ei yhtäkän muita / pidettämän
ja cusahuttaman pidä.

S. III. Walwintuwat pitä peräti pois pandaman / ja
ainoastans joca harwa wuorottain walwomman / ja waarin
ottaman Ruumista / ettei mitän sopimatoinda sille tapah-
duis. Ruumin Arckuin kynnipanemises pitä wisu waari ja
carte pidettämän/ cosca ei juuri wahwaa ja tähdellistä Euo-
leman merckejä ole.

S. IV. Cosca Ruumit wiedän Kirckoon / siellä oleman
 sibenasti cuin Maahan panaiset pidetän / nijn se pitä ta-
 pahuman hiljaisudes / ilman caiketa Processit / (saatta-
 mista) ja custannusta / eikä yhtän muuta pidä saattaman /
 cuin ne jotca candawat / ja muutoin täyty siellä olla toi-
 mittamas. Jos jocu tätä vastaan ricko / se tehkön sacto Kir-
 koon 500. dalarit Hopia Kaha / ja Baiwaisille juuri nijn
 palio. Ei yhtäkän Ruumista pidä ylitse puolen Ajastaiica
 hautamat pidettämän / jos ei sitä suuremmat ja corkiamat
 Syyt ole pidembän ylöslyckämiseen. Se wäärinkäyttämys
 tule myös tällä peräti poiskieltyri / omast tahdosta laske Ru-
 mita Hautoin / ja anda ne aina edespäin olla Hautama-
 ta; samalla nuoto anda ne / suttecuin ne yhdes paicas o-
 wat haudatut / jällens toisen paikkaan Processilla Hautaan
 maahan laske; caicki yhtäläisel Rangaisturella / cunn täsi
 ylömmä mainitan.

S. V. Papeilda pitä myös tällä totisesti ja Rangaistu-
 rel kieltyt oleman / menemäst cotia Cartanoihijn / josta
 Ruumit uloscannetan / nijtä ulosweisamast / eli myös jo-
 sacusa jotain Cotosaarna pitämäst. Sentähden pitä nijn-
 den / jotca Cuolleitans tahtowat anda haudata / elicä nijn
 warhain samana Päiwänä / eli jos tie nijn pitkä ja työlläs
 on / Päiwä ennen / tuoman Ruumit Kircon tygö /
 nijn ettei määrätty Jumalan Palwelus / ja Catechismuren
 tutki-

tutkimus / estetyri / eli yllisen totutun Njan ylöslykätyri
tullis.

s. VI. Jos Nuumis haudatan Kirkeoataan / niin ei pi-
dä sitä ensin Kirkeoon cannettaman / siinä seisoman / siihen
asti että Sarna pidetty on / ja sitte jällens uloscannetta-
man Hautan / waan cohta maahan laskeettaman ja haudat-
taman; Ja sen jälkeen mennän Kirkeoon Sarna cuuleman.
Jos Nuumis haudatan Kirkeoon / niin seisocan Sarnastuo-
lin cohdalla / niincanwan cuin Sarna pidetty on / ja sitte
hautaan maahan laskeettacan.

s. VII. Personaliat (Elämäkerran kirjoitukset) pitää co-
compandaman ja sowitzettaman ihcingin Elämäkerran jäl-
ken / ilman pitkätä puheta / ja turhanylistystä yllisen ansion.

s. VIII. Haudat Kircosa pitää oleman Coline Ky-
närätä sywät / ja ei ylöinä Permandota corotetut / Waen
wapan käymisen esteri. Ne pitää myös Mullalla jällens täy-
tettämän / eli muutoin hywin kunnisuhettaman ja pääldä
peitettämän. Kirkeoidat pitää hywin ymbärins raketta-
man / ja hywin wariellut cumiallisest pidettämän / niiden
tähden / jotca niissä lepawät ; Sentähden owat Seuracun-
nan Jäsenet welwoliset / cukiin edestäns ulostekemän / mitä
Kirkeoidan rakennukseen tarwitan / jos he tahtowat Ran-
gaistusta wältä / cuin Pitäjän cocoures wastahacoisten pääl-
lepandaman pitää.

s. IX. Usken syndynet Lapsset / jotca ei ole Castetta saanet/ heidän picaisien cuolemans tähden / pitä saaman nautita Wanhünbains Hautasian / ja Papin oleman sijnä läsnä/ heittämas Mulda nyden päällä / ja lukeman Rucouren.

s. X. Ne Lapsset jotca Uparänä syndywät ja murhantan/ pitä pandaman taemba Kirkoaitaan.

s. XI. Ne jotca owat wierast Religionist/ eli Uskosta/ ja cuolewat täsä Waldacunnas / nautihewat kyllä Kirkoaitan ja Hautasian/ Waan ei Schoulua/ weisamista eli Ruuminfarna.

s. XII. Nyden Hautamisen cansa/ cuin owat edesäns pitänet Jumalatoind Elämäkerta/ ja cuolewat suuris Synheisa/ ei pidä Papin kyruhtaman/ waan sen Mailmallisen Dikeuden eten andaman/ että sitä tutkistellaisin/ ja Duomitaisin/ cuinga nyden hautaminen pidettämän pitä. Samalla tawalla tutkistellan ja duomitän Mailmallises Dikeudes nyden yllhe jotca Hengens huckawat.

XIX. Lucu.

Sarnawirasta.

S. I.

S kenengän pidä igens andaman Sarnawiraa/ joca ei laillifest ja oikein cuxuttu ja anottu/ ja Bispald eli Superintendentildä so- weliari läyTTY/ hywäx tuttu ja whitty ole.

S. II.

Joca tahto Jumalan Seuracunda palwella Papin Eäädys/ sen pitä oleman Jumalisen/ ja Eumialli- fest/ siwiäst/ raitist ja puhtast Glämän / hänelle pitä myös oleman turmelematon Nimi ja hywä Sanoma/ puhdas ja selkiä puhen parsi / ja pitä ulosseisoman wahwan ja tarckaan tutkimisen Bispald eli Superintendentiida ja Confistoriumida/ taitis nissä cappalisa/ cuin Gymnabumeis ja Academioidis edespannan/ ja Papille tarpelliset owat wircans oikiaan edesseisomiseen. Tämän cuuldelemisen ja tut- kimisen pitä tapahtuman. 1. Kielten taidosa / nim. Lati- nan/ Graecan ja Hebræan 2. In Disciplinis Philosophicis, e- rinomatain in Rhetorica, Logica, Ethica, Physica, Arithmeti- ca ja Computo Ecclesiastico. 3. in Theologia, ja erinomaisest meidän Uscom Cappalisa ja Locis Communibus. Heidän pitä myös ulco taitaman Latinan ja Ruohin kielen/ ne Ru- mattuin Pää Todisuret/ joiden päällä Uscon Articit peruste- tut

tut owat/ ja niillä oikian Ymmärryksen jälken/ wahwiste-
 tur tulewat. 4. Settä pitä myös cuuldeltaman niissä erino-
 maisis Controversiis ja Kyshmyris. 5. in Historia Biblica ja Ec-
 clesiastica, niin hywin kuin myös in Theologia morali ja Casibus
 Conscientiæ. 6. Biblian Tertist selittämän muutamia Rama-
 tun Päätodisturia/ ja andaman nähdä cuinga he sillä taita-
 wat Totuden wahwista/ ja taaperin aja niitä/ jotca wastan-
 sanowat / ja saatta ne oikiaan käyttämiseen ja harjoitukseen
 meidän totises Christilishdesän. Joca näin löytän sowelia-
 ri/ ja tule laillsest cusuturi / silbä ei pidä Ordinatiota pois-
 kieltämän. Hänen pitä myös oleman täyttänen Ikäns
 25 Njastaica/ muutoin joser jocu olis/ joca ennen sitä/ erin-
 omaisilla Lahjoilla/ ja edesjoutumisella Kirjallisis harjoitu-
 ris / niin myös kytettäwäs Elämäkerras/ olis tehnyt ihens
 siihen niin erinomaisest soweliaxi/ ettei Ordinatiota hänelä
 taita oikendella kielttä. Jos jollain löyttäis edelläkäyneisä
 harjoitus Sarnois jocu sencaltainen Wirhe Muistos ja ulos-
 puhesa/ kuin hänelle Wiran toimitures esteri olis/ niin pi-
 tä Bispan sencaltaisen tähdellä todella poiskieltämän/ ja ei
 millän muoto händä ordineraman; Ei myös niitä/joiden Ja-
 senet owat niin wirhelliset / että se on heille esteri Jumalan
 Palweluren toimitures.

g. III. Njätä jotca palwelewat Academiois/ Gymnasti-
 umeis ja Schouluis / waiccka he owat saanet in Philosophia

Gra-

Gradum Magisterii, ei pida Papeir wihiittämän / ilman edelläkäynettä Examine Theologico, ja Coettelemus Saar-
noja.

§. IV. Niitä/ jotka tahtowat izens anda Hengelliseen
Säätyyn/ pitä neuwottaman/ että he Esimiestens edes/ Acade-
miolis ja Gymnasiumeis / harjottawat izens Sarnamises ;
ja jos he tahtowat josakin Seuracunnas anda heittäns cuulla/
niin se pitä tapahtuman Piispan myöden andamisella.

§. V. Ei pida yhdengän Wieran eli tundesattoman
Personan/ jolla ei ole hywiä ja uscottawia Todisturia/ sal-
littaman Sarnata / paiksi edeskäyntyttä Piispan ja Consi-
storiumin coettelemusta / ja sen päälle annettua kirjallista
saldimista.

§. VI. Ei ketän pida Papiir Ordinerattaman/ jolla ei jo
ole wahwa wirca/ Schouluis/ Gymnasiumeis eli Academiolis/
jolla hän izens cunniallisest ylöspitä ja elättä taita ; eli myös
cosca jocu muu Tila on awoi/ johonga hän taitan autetta.
Sentähden pitä tällä Piispoilda ja Superintendenteilda kiel-
ty oleman wihiimäsi usiambia Papeja / cuin suure tar-
pees tarwitaan/ ja Tiloilla edescahotta taitan. Jos jocu
teke tätä wastan/ niin se pitä sentähden ansions jälken nuh-
deltaman ja Rangattaman.

§. VII. Cosca jocu nuotos tule Bapin tillois / niñ että
 Kirckoherra eli toiseen paikkaan autetan/ eli cuoleman caut-
 ta poislähte/ niñ on hän welcapä/ eli sen edesmennen Leski
 ja Berilliset / cobta Prowastille eli Bispalle sitä tiettäwä-
 ri tekemän / senpäälle että he Jumalan Palweluren ylös-
 pitämisest mahdaisit ilman wiiwytystä asetta. Eitte mah-
 ta Seuracunda/ jos ei se Bitäjäs eli Kirckoherran Tila ole
 Regal/ Cuuden Cuucauden sisäl / walita toisen Kirckoher-
 ran / ja Prowasti Bispnan aseturin jälken samas walihemi-
 ses lähä olla / ja Sarnasa Seuracunnalle ilmoitta-
 mistä siinä waari otettaman pitä. Jos walihemius lange
 jongun päälle/ joca ei ole sitä mahdollisembi/ ja Bissa löy-
 tä/ että Hüppacunnas on nuita / joita ei he tunne/ joita
 Oppins/ pitkällisen Palwelurens/ hywän Lahjains ja toi-
 mellisudens tähden / pitä ennen sitä / jota he toiwowat /
 wircaan ylöndämisellä muistettaman / joilla on hywä To-
 distus heistans / ja andawat wahwan Toiwon / että Seu-
 racunda heidän cauttans taitan merkillisest ylösraketta ja cas-
 wa; Sillou pitä heidän / siinä cuin oikein on / ja itse hei-
 dän hywäreus tule/ andaman heitans ojeta / ja tythymän
 Bispnan ja Consistoriomin Usetureen. Jos jocu Seuracun-
 da on hidas / tätä tarwettans oikealla Mallalla Bispalle il-
 moittaman/ niñ hänen pitä silttecuin Prowasti tästä mu-
 stuttanut on/ waliheman heille sowelian/ hywän ja uscoli-
 sen Kirckoherran/ etens ottain Capitlumin Miestens cansa
 niñden

niiden luguu/ jotca owat wanhemmat/ oppinemat/ ja parhain Schouluisa palwellet / Eotapapit / ja Cappalaiset Hyppacunnas/ jotca odottawat laillist Cuhumista parembaan Tilaan/ ja niistä eteen paneman yhden eli cari/ cuin sowelliamax löytän/ siihen arwoiman Siaan tuleman/ jotca he sinne lähettäwät pitämän coettelemus Sarna ja ottaman Seuracunnan suosiota ja oikiata cuhumusta vastaan; jonga päälle sijtte wahwistus Kirja Bispalda annettaman pitä.

S. VIII. Tästä pitä ne Papit erinomaisest muistettaman/ jotca köyhydellä waiwatan/ joilla on monda Lasta edescashotta/ ja owat siinä tykönä toimelliset / niin hywin cuin myös ne/ jotca sen edesmenen Kirkoheran Huonen taitawat ylösautta ja turwata: Euitengin niin/ että Seuracunnan parasta ja hyödytystä enimiten ja ennen caickia siinä tykönä esitän ja cashotan / sillä ettei ne Papin tilat maca jongun Perindö oikeuden/ waan wapan ja määrätyn walitsemisen alla/ joca caikel Oikeudella pitä langeman niiden päälle/ cuin toimellisimmat owat / ja parhain ansainnet. Jos Poica ja Wäwy on / joca löytän siihen niin sowelliar ja mahdolliser/ cuin jocu muu / niin pitä hän myös muistettaman ja edesautettaman.

S. IX. Cappalaisien asettamisest pitä kyllä Bispin ja Capitulumin tygö luotettaman/sentähden että he parhain tunderwat

Personain toimellisuuden ja Lahjat/ niin myös tietävät heidän edeskäynninsens kirjallisis Harjoituis: Cuitengin pitä Seuracunnan walikemmus ja cuhummus caiteki edelläkäynnän; josa ei myös Kirkoheraan/ joca sencaltaissta Cansapalweliatata tarwisse/ suostumista ja Votum pidä ohisekäytämän/ jos se ainoastans löytän olewan cohtulinen.

S. X. Niincuin Me isellem pidäm caiteki Regal Tilat / jotca elicä owat wanhaft sencaltaiset ollet/ eli sijtte Cuningal. Kirjain ja Asetusten cautta niiri tehdyt/ eli myös tästedes/ erinomaisten syiden tähden tehda taittan; Niin tahdom Me sencaltaisil Miehillä ne edescaho / jotca Opilla/ Palweluxella ja Työllä / erinomattain Academiots/ Gymnasiu-meis ja Schouluisa / niin myös meidän Häwisam ja Sota Statts/ owat ihens tehnet Jumalan Seuracunnasta ja yhteisest hywästä hywin ansaineri. Ja senpäälle/ että Me siinä tykönä tulisim sitä paraminin tietämän ja muistuteturi/ heidän toimellisudestans ja Tiloistans/ jotca Hüppacunnas owat/ niin pitä Bispan/ cosca jocu Regal Tila awoi tule/ edespaneman ne/ cuin hän tietä sencaltaisiin Tiloin sowelioiri ja mahdollisiri; Silloin Me tahdom eli jongun niistä/ eli toisen/ Meidän armollisen Tahdom ja hywän Suostom jälken siihen asetta. Samalla muoto sallim Me Seuracunnalle sen Wapauden / nöyrydes anoa yhtä eli toista/ cuin hän luule siihen olewan sowelian / joca on ansainnut tulla Mei-

Meidän tykönam armolliseen arvioon/ tahdom Me sitted/
taicka yhden niistä/ eli jongun muun walita/ jonga Me i-
tse tunnem/ ja hywin tiedäm olewan Meidän armolliseen e-
desauttantiseen mahdollisen.

§. XI Njiden Seuracundain jotca owat Meillä ja en-
disild Cuningoida / saanet jongun erinomaisen Privilegiu-
min Papin walikemisēs / pitä sen hywärens nautikeman/
cutengin niin/ ettei Bispa millän muoto ohitse käyda.

§. XII. Jus Patronatus, joca seisö Dikenden Tilas/ wali-
ta ja kuhua Pappia johongun Seuracundaan/ tule ainoa-
stans niille / jotca sen ansainnet owat/ sijnä/ että elicä hei-
dän Esissäns/ eli he itse/ omasta wahwast Omaisudestans owat
andanet Maan ja Manderen sijhen/ cosca Kircko ylösraket-
tin. 2. Tule se niille/ joiden Wanhimmat ja Esissät/ omal-
la custanurellans/ sen caiken ja coconans itse ylösrakenda-
wat/ eli myös hywän osan uloslewittawät/ niin hywin cun-
nyös / cosca se on tullut kylmille lassetur / eli cowin rau-
wennut/ merkkillisel ylösrakennuxel ja suurel custannurella /
waluix tehdä ja parata andanet. 3. Niin hywin niille/ jot-
ca owat omasta Maastans andanet Pappilan/ ja sen wan-
hast allaolewaiset Maat ja omaisudet. Muut Lahjat/ cun-
tulewat Kircon tarper ja caunisturer / niineuin Waattet /
Altari Taulit/ Funtit/ Cattamiset/ Balkiay liimamiset &c.

Waicfa ne owat kytettawät/ ei ne cuitengan ulotu sijhen /
 että jocu niyllä ansaitis Jus Patronatus Seuracunnas.

§. XIII. Patronin Oikeutta ei pidä secoittettaman sen
 canfa / cuin Bispalla ja Capitlumilla on / awoimijn Ti-
 loin asetta. Patronin tule / cuin sanottu on / walita ja cu-
 hua jongun Bapintilaan/ ja asetta händä Bispan eteen /
 jonga ei pidä händä hylhämän / muutoin/ jos ei se sama /
 sijte cuin hän Ordineratur tuli/ ole palio pahendumut Opis
 ja Elämäkerras. Jos hän kelwottomax löytän/ niin kää-
 däkön Patronus Silmiäns toisen päälle/ joca mahdollinen on.
 Mutta jos walitsemus on langennut mahdolisen Miehen
 päälle / jota wastoin ei Bispalla ole sencaltaitt Estentila /
 cuin sanottu on/ silloin pitä hänen sen paneman sijhen edes-
 añettuun Tilaan. Jos Sarnamies Wircans laiscast edes-
 seis eli wäärinkänttä / niin tule Patronin eli Seuracunnan
 Bispalle ja Capitlumille sen tiettäwät tehdä; Mutta pan-
 na Bappia peräti/ eli määrättyr ajax pois Wiralda/ cosca hän
 sen ansaitse/ owat ne Usiat cuin Bispan ja Capitlumia tu-
 lewat/ joihin Patronin ei tule ihens anda; Ei myös johon-
 gun muuhin / cuin Opetureen ja Bapin Wiran toimitu-
 reen tule. Toinen Oikeus / cuin Patronin tule/ on tämä /
 että coco Seuracunda on hänelle welcapä cunnian / niin
 myös parhan Benginsian Kircosa Sanancuulioitten seas.
 Patronin pitä myös Kircost ja Seuracunnast murhen pitä-
 män/

män/ ja niiden Oikeuden edest wastaman / wastoin caictia
 Wäärntä ja Wahingota. Ja jos jotain Kirkonrakennu-
 res lange udesta tehtäwät/ laitettawät ja parattawät/nijn
 pitä se caicti tapahtuman Patronin Neuwost ja Tiedosta.

§. XIV. Niincuin Jus Patronatus usialla tavalla taitan
 ansaita/ niincuin ennen mainittu on / niijn taita se myös
 tapahtua / cosca yhdes Seuracunnas löytän usiambi cuin
 yri/ jotca nimitetys Oikeudes yhden werta osalliset owat /
 että eriseura Papin walikemisēs heidän walillāns nouse ;
 Silloin se Walikemus woitta/ josa enāmbi Ania on: Mut-
 ta jos āniā on yhden werta/ eli myös cumbikin niistä lange
 omalle puolellens / niijn mahta Bispa heidän eroitta. Jos
 rihta tule Bispan wälille yhdeldä/ ja Patronin toiseldä puo-
 lelda/ jota ei sowingolla sijwotta taita / niijn lykättäkän se
 Meidän ojennureen.

§. XV. Mitä niihin Seuracundijn tule / joisa Adels-
 miehiä on/ jotca ei niiden tilain woinasta/ cuin täsä ennen
 ylöspannut owat/ ole Jus Patronatus ansainnet / waan ai-
 noastans Privilegiain jälken on heillä se Jus; niissä ei mahda
 nämät jälkimäiset sitä heillens omista/ niille endisille ester ja
 wahingori / joilla ei ainoastans ole yhtäläisiä Privilegiaita
 heidän cansans/ mutta myös siihen päälisex se Oikeus/cuin
 heille Esi-Nsidāns perinnōr langenut on/ eli ihe heidä wai-
 wal ja Cusiamurella toimitettu.

s. XVI. Ei yriskin Adelsmiehes / jolla ei ole Istunda Cartanota Pitäjäs / mahda nyiden Lambuodin tähden / cuin hänellä sijinä on / omista ihellens jotain Jus Patronatus: Mutta nijsä IstuinCartanois ja Cumingan Cartanois / cuin meillä yhdel eli toiselle taitawat caickinaisil Tiloilla / Lahjax annetut ja suodut olla / eli jocu nijsä asu Palckans edestä / pantamisen eli Arrendin alla / ja nijslä on ennen ollut sencaltainen Jus Patronatus. sen pidäm Me meillen / niin hywin sen jälkeen cuin täsä ennen sanottu on / cuin nyiden tätä ennen uloskännen Asetusten / tehdä ja myöden anda / cuin Me parhax ja sowelixari löydäm.

s. XVII. Cosca jocu Kirkeherra / Bispan sisälasetus Kirjan jälkeen on Seuracundaan sisälpandu / silloin pitä Kircon tallella olevaisen Omaisuden / Caunistusten ja Caluin Inventarium ynnä Kircon Kirjain canha / hänelle annettaman; Ja jos se löytän / että Kirko on wjmein edesmennen / eli poislähtenen Papin syystä jongun wabingon saanut / niin pitä sen edesmennen Lesken ja Perillisten / eli hänen ihe joca Kirkeherran Tilasta pois lähte / sen palkkeman ja täyttämän. Joca caicki Bispan eli hänen uloslähetetyis / niin myös Kircon Esimiesten Alekirjoituxel / Kircon Kirjaan ylöskirjoitettaman ja todistettaman pitä.

s. XVIII. Cosca jocu Pappistarwixe jongus waeldad / niin pitä hänen edelkäywäisnä Kirconpäiwänä sen Seuracunnalle

cunnalle tiettävää tekemän/ ja niin sitä edescashoman/ että se Jumalan Palwelurel ja Pitäjän Astoisa joldain muulda Papiilda hänen siasans/ sillä wälillä hywin edesseisouri tule/ jonga ylise pitä Prowastin wisun päälle cashomisen pitämän. Jos ei hän saa ketän/ joca hänen siasans Palweluren toimitta/ niin ilmoittacan sen cohta Prowastille/ joca jongun sen Prowasticunnan Papeist sishen asettaman pitä. Jos jocu Pappi löytän / joca ei tästä lucua pidä / eli ilman laillista Syytä ja estettä / caurwan Seuracunnasta poiswyppy/ niin hän pitä Pispald ja Capitlunnilda sen tähden nuhdeltaman / ja Syyns jälken rangaittaman.

s. XIX. Ei yhdengän Papin pidä Jumalan Palwelursta pitämän toisen Seuracunnas/ muutoin jos ei häneldä sitä anota. Maahanpaniaisis/ cosa Cuollut uloscannetan sittä Seuracunnasta / josa hän asunut on / ja pitä maahanpandaman toisen Pitäjän Kirckoon / josa hänen Hautans on/ silloin hauta hänen/ hänen Sieluns Paimen. Mutta jos niin tapahdu/ että jocu corkiamunast Säädyst ja Tilasta/ eläisäns/ eli myös jongun Perilliset hänen Cuolemans jälken/ walikewat jongun muun/ niin pitä se atcanans sille Kirckoherralle ilmoitettaman/ cusa hauta on; ja nautitcan niin hywin hän / cuin sen Seuracunnan Kirckoherra josa se Cuollut asunut on / Dikeudens Testamendis ilman wähenämätä.

S. XX. Cusa Kircoherran alla on usiambi kuin yri Pittiäs/
ja ne palvelurella edes aivotan sekä yhdellä Kircoherrald
että yhdellä Cappalaisella/ niin pitä Kircoherran enimit-
ten Pääkircosa/ jos siihen enä wäke tule/ Sarnaman/ cari
eli coline Pyhä- ja Sarnapäiwa järjestäns/ ja pitäkän Cap-
palainen sillä wälillä palveluren toises Kircosa/ niin hywin
niyös sarnackon Kircoherran siäs Pääkircosa/ cösa Kirco-
herra teke palveluren toises Kircosa. Mutta cusa ei yhtän
Cappalaisista ole / pitä Kircoherran niin laittaman / että
Jumalan Palwelus niin hywin yhdes kuin toises Seura-
cunnas welvollisest ylöspidetän.

S. XXI. Jos joku Pappi tule julkisest huutoon/ eli joldain
soimatur häpiälliseen Työhön/ jota Mailmalisen Oikeuden
tule duomita / silloin pitä händä Lain ja laillisten asetusten
jälken käskettämän wastaman niincuin muuttin / ja olcon
niincanwan Wirasaus/ siihenasti että Duomio Usian yli-
kekäy. Jos hän woitetan / ja Usia käy Hengen ja Cunnin-
an päälle/ ja ei tule Armoon oteturi/ niin pitä Bispan pois-
paneman hänen Papin Wiralda / ja hänen sitte seisoman
Mailmalisen Rangaituren. Jos se niin on/ että hän saa Ar-
mon/ niin hywin Hengen kuin Cunniangin puolesta/ niin hän
cuitengin pannaan pois Wiraldans/ ja se seisocan Meidän ty-
fönäm ainoastans/ jos Me hänen merkillisen parannurens
päälle / tahdom anda hänen nautita jongun edesauttami-
sen

sen muihin Maanpaickoiin/ ja ei sinne cusa hänen tiettämää
 Työns taitta pahemmuren ylösheoitta; Ja cuin niin tapah-
 tu/ niin Me tahdom Bispalle sen tiettämäxi tehdä / että
 hän mahta hänelle Wivan jälleens anda. Jos joku Pappi
 teke Miestappon hädäs / eli oikias Hengens wanjellures /
 niin hänen cansans pitä tehtämän Lain jälleens; Ja niin-
 caurwan cuin Asia Oikeudes riippu / pitä hän ihens pois
 Wircans toimituresta.

s. XXII. Ei pidä Pappain ajaman muita Afioita Lain
 ja Oikituden edes/ cuin niitä / jotta heidän oman Perso-
 nans / Waimons / Lapsens / Berhens / eli Pappilan o-
 wat / eli myös niitä/ joiden edeswastaurer he owat erittain
 Bispalda ja Consistoriumulda täydell woimalla sinan pan-
 dut. Heidän pitä myös carhtain ja hakwoin Kuruus-
 kirjoilla/ Cannekirjeilla / ja erinomaisest Todisturilla Sa-
 nancuullioittens edest ihens ulosandaman/ ja ei secoittaman
 heitans muihin Maailmalkissin Afioin ja Toimiturijn/ jothin
 ei heidän mitän tule / ja heitä heidän Wircans toimitures
 estäwät.

s. XXIII. Se Pappi joca ihens heittä laiscuteen/ Han-
 reuteen/ Juopumiseen / ja secoitta hänen pahendawaiseen
 seuraan/ Wannoo/ kiroile/ juo ja täärä/ lyö kortti eli heit-
 tä Terningi Nahan eli Galun päälle/ eli muuta sencaltaiista
 luvatoinda teke; Niin myös se joca Bispans ja Esimieht-

ans wastan on ynstä ja tottelematoin/ niissä Usiois cum heidän wircaans tulewat; pitä ensimäisen kerran ajax pois wiraldans pandaman / ja Bissa Consistoriumin canssa jacon toisel toimellisel Papisle hänen puolen Pulckans ja siäl-tulemistans/ jota Palweluren nñncauwan edesseiso; Ja jos ei hän sijtekkän ihens ojenna/ niñ pandacon peräti pois/ ja toinen hänen sians asetettacon.

s. XXIV. Joca Pappi seisio toisen Tilan perän/ erinomaifest cosca hän sitä warten etens otta wääriä ja luwattomia wälicappalita/ sadarens händä siitä pois/ ja ihens siihen jälle; se sama / että hän Christittomäst ja Jumalan Käskyä wastoin teke/ pitä Wiraldans pois pandaman/ ja ei ikänäns siihen enä tuleman. Jos myös niñ tapahtu/ että jolleculle on Meildä/ eli Bispalda ja Seuracunnalda Tila luwattu / johonga ei hän ole wielä taitanut tulla/ ja toinen tule sillä wälillä/ ja pane ihens siihen wäljñ/ ehein yhden eli toisen awulla sadarens sitä Tila alans; Niñ pitä sen saman oleman langennen suuren Rangaisturen ja Rukhten alla / sen jälken cum Usianhaarat osottawat: Mutta jos se tapahtu toisen paneturel ja parjaurella/ niñ olcon saman Rangaisturen ala annettu / cum alus tässä Punctis mainittu on.

s. XXV. Ne Papt/ jotca andawat ihens sencaltaiseen Caupantecoon ja toimitureen/ cum ei heidän eikä heidän Wircaans

taans sowi / eikä heille hywin seisjo / niñcuin pitä Oluen /
 Balandowijnan ja Tubakin ulosmyhynissi / eli muutoin eht-
 wätmuodotoinda woittoja/ ja tumuotoinda corcoo; pitä sija
 lackaman/ jos ei he muutoin tahdo tulla paiksi Wirans ja
 Tilans.

§. XXVI. Riittäiset Papiit / jotca lackamat owat Eripu-
 raišides ja riidas Canhawelijens/ Sanancuulioittens ja Pi-
 täjän miestens eli muiden canša / eikä waroimisten ja ma-
 nausten jälkeen heitäns ojenna/ pitä Wiralda ja Tilalda pois
 pandaman.

§. XXVII. Pappein pitä pyšymän sijnä Waattenpar-
 res/ cuin heidän Säätyns parhan soji ja seisjo; Ja ne ale-
 maisemmat Papiit ei mahda canda sencaltaišta waatten
 tapa/ cuin Bispain/ Superintendentein/ Consistoriorum Pra-
 festen ja Theologiae Doctorem tule.

§. XXVIII. Pappein pitä Huonens hywin edesseisjo-
 man/ ihe pitämän Jumalista / cuinnialista ja ylisittäpä E-
 lämäkerta/ niñ myös wilypittömällä wacuudella saattaman
 Lapsens ja Perhens tekemän sitä sama. Erinomaisesti pitä
 heidän carttaman ja wälttämän Waloja ja kirousta/ nuhte-
 leman ja neuwoman muuta / cuin he löytäwät sijnä wialli-
 seri/ ja caikis Toisians ja menoisans pitämän ihens Pawa-
 lin manauren jälkeen.

§. XXIX. Jos Pappi cūhutan Wieraspidoon / niñ he mahtawat sinne mennä / cuitengin heitāns siellä kätttä Wircans welwolifuden ja arwon jälken / ja aina carttaman caictia sitä / cuin Puheisa / Käytöris ja Töisä / Jumalan wihoitta / muita pahenda / ja hywät tawat turmella taita. Heidän pitä myös toinellifest / yriwacaisudella waroittaman niitä Wieraita / joiden he ynnärtāwāt jotain sopimatoinda edesāns pitāwān / että he siitä lackawat; Ja se cuin ei ihsens siitä anna ojeta / niñ hywin cuin myös se / joca juomissella Pappia eli muita waiwata tahto / pitä pidettāman häwyttōmān ja pahanelkisen edestä. Jos se tule torax / rjddax ja tappeluxeri / niñ pitä Pappin sen siwendellä estāman ja poissiektāman. In lamma, niñcuin Pappein pitä oleman muille Esimerkix ja ojenuxer / opeturella ja Elämäkerralla; Niñ pitä heidän myös waarin pitāman ihestāns / ja kätttämisestāns / että se olis waca ja cunniallinen / andain Walkeudens walaišta Ihmisten edes / että he näkisit heidän hywät Työns.

§. XXX. Jos jocu Pappi joutu Caatuwaiseen Tautijn / niñ ei hän mahda Wiran Töitä toimitta / siihen asti cuin Jumala hänen siitä autta. Sama Laki olcon niistä / jotca Mielipuolisudella / Spitalitandilla / eli muilla senealtaisil hirmuisil ja waarallisilla Tandeilla waiwarut owat / jotca muullaitawalla pitä edescahoturi tuleman / josta Bispan tule murhen pitä.

s. XXXI. Niinuin se yhteinen Jumalan Palwelus /
 aina ja kaikella ahkerudella pitää woimassa pidettämän / ja kai-
 kein / jotca Seuracunnissa asuwat / sen saman tykönä / Ju-
 malan Huones ja Kirkos läsnä oleman / ja siinä myös nau-
 tikkeman Autudens Wälitappalita; Niin ei tarwita / paissi
 niistä jotca sen julkisen Jumalan Palweluren toimittawat /
 muita erinäisiä Pappoja asetta / jotca yhtä eli toisia hei-
 dän Huoneisans sarnamisella palwella taitawat: En Me-
 cuitengan tahdo poisleicata ja otta / Meidän uscollisid A-
 lanmaaisildan Meidän Neuwonandaistam / wawautta / heil-
 lens otta ja pitää cotona Huoneissa hywia ja toimellisia Pap-
 peja; Mutta jos ne Ridderkapist ja Adelist sitä toiwowat /
 niin pitää heidän ensist sen Pispän ja Consistoriumin tykönä /
 joiden se tule / näyttämän ja edesandaman ne Syyt /
 heitä siihen johdattawat; Jota Wawautta / saada anda
 sarnata cotona Huoneissa / heidän kaikkein cuitengin niin
 nautikkeman pitää / ettei se mahda usiaminasti tapahdu /
 cuin cosca jocu Sairaus / eli muut lailliset Syyt sitä waatiwat /
 ja niinä hetkinä / joina Jumalan Palwelus Kirkoissa pide-
 tän; Niin myös sillä Esipubella / että se joca sencaltaisen
 Papin wastanotta ja ano / ei mahda sentähden wähetä jo-
 tain siitä Oikendest cuin Kirkoheran ja Cappalaisten Seura-
 cunnas tule / ei myös hyljätä sitä wastanotettua Pappi /
 niin cawwan cuin hän hywin ja toimellisesti itsens käyttä /
 waan pitää hänen / sihenasti cuin hän muulla tawalla taita edes-
 caho-

cahoturi tulla; Josa ei Bissa ja Consistorium mahda wa-
stahacoinen olla / händä Ansions ja toimellisudens jälken
auttaman.

§. XXXII. Jos joku/ kuin jo Pappi on/ eli tahto Pa-
piri tulla/ Bissan ja Consistoriumin ylöncaho ja ohje me-
ne/ ja riekö tätä Ordingi vastaan / se pitä Duonno-Capitlu-
minn cuhuttaman / ja siellä/ niincuin hänen Dicorens olla
taita/ rangaistaman/ ja cuuliaisuteen saatettaman/ sen jäl-
ken kuin Meidän Aseturem laillisesta cuhumisest sisällens pi-
tävät ja käskewät.

XX. Luku.

Bissan Baltzemisest.

§. I.

Sosca joku Bissan Tila aukence/
silloin pitä Capitlumin Meille sen tiettäwä
tekemän / ja sijtte Meidän sen päälle annetun sal-
dimisen ja käskyn jälken Pappain cansa/ heidän
Walans ja Omantundons päälle / nimittämän sencaltaisia
Miehiä/ kuin he siihen Wircaan luulewat olewan Jumalan
Seuracunnalle ja Hyppacunnalle caickein tarpellisimmat /

Dpis

Opis ja Elämäkerras toimellisimmat / jotca pellävät Jumalata / joista on hyvä Sanoma / ovat waat ja totiset / wihawat Abneutta / ja Academicois / Gymnasiumeis / eli minisa erinomaisis Wiroids tehnet ihens tutuir ja hywin ansainneiri.

§. II. Ennen kuin Bapit andawat ihens walizemiseen / pitä heidän seurawaisen Balan tekemän:

Minä N.N. lupā ja teen iheni sijhe welwoliseri Jumalā edes / että minä ilman cahomista yhden eli toisen Mielisuosion ja Ystäwyden / Sugun eli Heimolaisuden / eli myös oman hyödytyreni päälle / tahdon nimittä sencaltaisia Miehiä sisäldä eli ulco Hüppacunnast / Pispán walizemisest / N. Hüppacundaan / cuin minä parhan Nuunärwyreni / ja wahwan Omantundoni jälken / taidan ajatella ja arwata soweljairi edesseisontan sitä Wirca / niñ myös Cuningal. Matjestetille / minun caickein armollisimmal Cuningal - ja Herralleni uscolliser ja hurscari / niñ hywin Seuracunnalle nimitetys Hüppacunnas / ja muille caicille coco Jännaasa hywār / ja oikialle Religionille ja Opille wahwistureri; Minä rucoilen niñ totta Jumalata auren / cuin minä tämän uscollisest tehda tahdon.

§. III. Cosca walizemus tapahtunut on / cocoo Capitluni caicci Zedelit yhten / ja Registerin plöskirjoitta nyden nimet / jotca nimittämiset Saanet owat / niñ myös sen Met-

dän tygöm lähettä; Sätte Me tahdom walita yhden ni-
stā/ jotca niñ nimitetyt ja edespannut owat/ eli niyös jon-
gun muun/ jonga Me löydäm mahdoliser/ ja Pispän Wir-
caan soweliari.

s. IV. Arckipispän walitsemises/ pitä kaikilla Duomio-
Capitulunilla Waldacunnas oleman heidän Nimitämisen;
ja cosca cuoleman tila tapahtu/ niñ pitä Duomio-Capitlu-
min Upsalas Meille sen nöyrydes tietä andaman / silloin
Me tahdom walitsemisest Meidän armollisen Käskyn ulos-
käydä anda niyden tygö / joiden se tule / että he nimitämi-
sens Meidän tygöm lähettävät.

XXI. Lucu.

Walitun Pispän ordi- namisen eli wiikimisen taawast.

s. I.

Sosca Pispa wiikitän/ niñ pitä sen jo-
ca hänen wiiki/ jälken pidetyn Sarnan/ lyhykäi-
sest muuttuttaman Cansalle/ cuinga suuri Juma-
lan Pyhän Hengen Armo ja hywä Työ se on/ et-
tä hän lähettä uscolliset Opettajat Seuracundaans / joiden
ei ai-

ei ainoastans caickein pidä sarnauan Jumalan Sanaa/ mut-
 ta myös muutamitten / jotca suuremmat Lahjat saanet o-
 wat/ olemän Esimiehet cakomas muiden perän/ ja waarin
 ottaman/ cuinga uscollisest ja wiriaist ne jotca heidän perän-
 cakomitsens/ ja cuultaisudens alla owat/ Wiricans welwollis-
 suden/ Opis ja Elämäkerras tähdellisest tekewät; sowitta-
 den puhens sen eteen asetetun / ja Bispan Wircaan cuku-
 tun Personan tygö / rucoillen Jumalata hänen edestans /
 että hän sen niyn edesseisoa taidais/ että se taidais olla Ju-
 malalle otolinen/ ja Hyypacunnalle/ cuin hänelle uscotur-
 tule/ hedelmällinen ja hyödyllinen.

s. II. Senjälken ylösluetan Pawalin Manaus Tituren
 ja Timotheuren tygö / oikian Bispan welwollisist Lawoist
 ja Merkeistä/ ja sijtte Meidän hänelle annettu Kirja wiricans
 tähdelliseen woumaan; jonga päälle hän/ coco Seuracun-
 nan läsnä olles / laskein Kätens pyhän Biblian päälle/ teke
 seurawaisen Balan/ jonga hän myös sijtte kirjoitetun ala
 kirjoitta / ja Meidän Cancellijn lähettä:

Minä N. N. lupan ja wannon Jumalan ja hänen py-
 hän Ewangeliuunis päälle/ että niyncuin Minä Jumalan
 pyhän Colminaisuden Nimeen wastan otan tämän Bispan
 Wiran/ niyn tahdon minä en ainoastans itse wahwana py-
 shä Jumalan puhtas Sanasa/ ja Oikias Religionisa/ mut-
 ta myös pitä sijtä murhen / että caicki muut / sekä Opetta-

jat että Samancuulat Hippacunnas/ myös siinä pyshvät/
 ja edesäns pitävät pahendamatoinda Elämäkerta / eteni
 pannen Apostolin Pawalin Opin ja Manauxen Tituren ja
 Timotheuren tygö minulleni ojennuxeri / niitä seurataxeni.
 Minä tahdon myös uscollisest pitä listä waarin / että Hip-
 pacunnas/ cuin minulle uscottu on/ pitä toimellisest tapah-
 tumnan / Nuornden opettamisest Catechismures ja Christili-
 sen Opin Cappalisa / Sacramentein oikias ulosjacamisest /
 ja Taiwanwaldacunnan Awaimitten toimellisest käyttä-
 misest / jota warten Minä myös tahdon wiriäst wisiterata
 (Piispan Käräjittä pitä) caikisa minulle uscottun Hippacun-
 nan Seuracunnis/ ja silloin wisust peränkysyä ja tutkistella/
 cuinga caicki tapahtu/ mingä wirenden Papiet tehnet owat/
 erittäin cuinga he opettawat ja eläwät. Samalla muoto
 tahdon minä pitä/minun oikiana Per-Cuninganani/ Suuri
 woimallisiman Cuningan ja Herran/ Her CARL XI.
 Kuosin/ Götein ja Wändein Cuningan/
 Suomen Suuren Kuhtinan/ Herttuan
 Skånis/ Estinmaalla/ Wiroids/ Carelis/
 Brehmis/ Behrdis/ Stettin-Pommeris/
 Cassubis ja Wändis / Rügenin Kuhti-
 nan/ Ingerin Maan ja Wismarin Herran;
 Nijn

Nijn myös Pfals: Grefwin Rheinin Berje-
 ris/ Göllichin/ Clewin ja Bergin Herttuan;
 Ja hänen Cuningal. Mathestetins cuotewaisen poislangemi-
 sen jälkeen/ jonga Jumala armollisesti cauwan wijwyttäkön/
 Hänen Cuningal. Mathestetins Awio Perilliset/ yhden Pe-
 rillisen toisen jälkeen/ jotca sen Cuningallisen Huonen Perindö-
 Dikeuden puolest Waldacundaan/ ja Stantulemisen Ordnin-
 gin jälkeen/ tulewat omistaman Cuningallista Istuinda. Mi-
 nä tahdon myös olla Hänen Cuningal. Mathestetins Cor-
 tial Rackalle Puolisalle / minun Caickein armollisimmal
 Drottningilleni / corkiast nimitetyille Cuningal. Perilli-
 sille/ Waca/ Uscollinen ja Cummiallinen Patwelia ja Ulan-
 mainen/ ja caikest sija Dikeudest ja Dmaisudest kuin corkian
 Cuningallisen Wallan alla owat / caiken minun Ynnär-
 ryren ja woimani peräst/ waarin otta/ ja nyden edest wastata.
 Minun pitä myös caickein suurimast sija murhen pitämän/
 cuingamina taidaisin toimitta ja edesautta caickia sitä/ kuin
 Cuning. Matj: uscollisex patweluxer ja hyödytyrex/ yhdellä eli
 toisel tawalla tulla taita/ ja minun woimani peräst estä ja
 poispoista Cuningal. Mathestetin ja hänen Waldacundans
 Wahingo ja Turmelusta/ nijn myös aicanans ilmoitta/ jos
 minä ynnärrän sencaltaista tarjon olewan. Minä tahdon
 myös sen jälkeen kuin tarwe waati/ asetta keltvollisia Pap-
 peja/ sencaltaisia jotca Elämäkerras/ Opis ja Lahjois/ par-
 hain

hain siihen Wircaan löytän toimelliset ja soveljoiri / ja en tahdo ikänäns jongun hägyn Woiton ja hyödytyren tähden/ eli myös Nstävyyden eli Sugun tähden / eli muiden sencaltaitten Syiden tähden/ saldia jongun kelwottoman ja sopimattoman / eli sen joca ei ole käynyt welvollisen Examenin alla/ tulla pyhän Saarna Wircaan; En myös yhtän toimellista ja mahdollista / jolla Laillinen cuunumus on / siittä poisestä ja pitä. Saman minun Wircani ahkeruden ja murhen pitämisen tahdon minä myös näyttä / cosca jocu pitä Gymnasiumein ja Schouluin wastanotettaman/ ja asetettaman Scuderawaisen Nuoruden ylöscaswattamiseen ja opettamiseē/ että ne Personat mahdaisit tulla siihen walitux/ joilla sencaltaiset Lahjat owat/ cuin siihen tarwitan/ ja taitawat olla Nuorudelle parannuxer ja rakennuxer heid. n harjoitusrisans/ ja kaikis Christilisis Alwuis ja hywisä Tarwois; Ja täsä erinomaisest cahoa Seuracundain ja Nuoruden hyödytystä ja parasta. Sijnä siwus tahdon minä aina ehiä Maanrauha/ olla ike uscollinen ja cuuliatinen/ ja niin paljo cuin minä woin ja taidan / toimitta cuuliatisuuden oikiata Esiwalda wastan / ja neuwoa Pappaja / että he hywin ajattelewat ja puhuwat Mailmallisest Esiwallast/ cuin Jumalalda asetettu on; Entahdo minä myös iheni secotta sencaltaisijn Mailmallisijn Astoijn/ joteca ei minun Wircaani hywin sowi. Ja kaikesa muusa cuuliatisest iheni käytä. Ewingal. Maifestetin julkisest ulosannetun ja cuulutetun

tetun Kircko-Ordningin jälkeen / niñ myös caikkella wacudel ja ahkerudel neuwo ja manata Pappeja Hüppacunnas sita sama tekemän. Näm.it caikki tahdon minä Jumalan Armon cautta mielelläni tehdä / niñ totta Jumala minua auttacon. Hengen ja Sielun puolesta.

§. III. Cosca Ordinandus sen jälkeen on tehnyt Useons Tunnusturen / niñ Ordinator anda hänelle Bispan Wiran / Nimen Isän / ja Pojan / ja Pyhän Hengen: Pannen sijte ynnä muiden Bispan ja Pappein cansa / jotca sijnä tykönä owat / Kärens hänen Pääns päälle / cosca Isä meidän laetan / ja sijte toinen soweltias Ruouos; Jota Siunaus seura / ja päätörex weisatan yri Wirsi.

XXII. Luku.

Pappein ordineramisen tawast.

§. I.

Siecki Pappein wikkimiset ja Ordineramiset / pitä jälkeen edelkäiwäisen cuuluturen taphtunan Kircosa / muutoin josoi caikkein suurin hätä toisin waadi.

§. II.

stanotettin ja hywät löyttin. Minä tahdon myös oikein pi-
 tä ja ulosjaca niitä corkeita Sacramenteja/ ja ahkerasti har-
 joitella minun Sanancuulioitani Catechismuksen Opisa /
 sen oikian Ymmärnyren jälkeen. Samalla muoto tahdon
 minä pitä minun oikiana Peri-Cuninganani / Suuri woi-
 mallisimman Cuningan ja Herran/ Her CARL XI.
 Kuosin/ Götein ja Wändein Cuningan/
 Suomen Suuren Kuhtinan / Herttuan
 Skånis/ Estinmaalla/ Wirois/ Carelis/
 Brehmis / Berdis / Stettin, Pommervis/
 Cassubis ja Wändis / Rügenin Kuhti-
 nan/ Ingerinmaan ja Bismarin Herran;
 Nijn myös Psalz, Grefwin Rheinin Bei-
 jeris/ Gülüchin/ Clewin ja Bergin Herttuä;
 Ja Hänen Cuningal. Majestetins cuolewaisen poislange-
 misen jälkeen/ jonga Jumala armollisest caurwan wiiswyttä-
 kön/ Hänen Cuningal. Majestetins Awio-Perilliset/ yhden
 Perillisen toisen jälkeen/ jotca sen Cuningallisen Huonen täys-
 dellisen Perindo Oikeuden puolest Waldacundaan / ja Sian-
 tulemisen Ordningin jälkeen/ tulewat omistaman Cuningalli-
 sta Istuinda. Minä tahdon myös olla Hänen Cuningal.
 Majestetins Corkiall rackalle Puolislalle / minun caickein

Armollisimall Drotningilleni/ ja corkiast nimitetyille Cuning-
 gal. Perilisille/ Waca/ uscollinen ja cunniallinen Palwelia
 ja Mammainen / ja caikest sijtä Dikeudest ja Omaisuudest /
 cuin corkian Cuningal. Wallan alla owat / caiken minun
 Ymmärryeni ja woimani peräst/ waarin otta ja niyden edest
 wastata. Minun pitä myös caikein suurimmast murhen pi-
 tämän/ cuinga minä taidaisin toimitta ja edesautta caicka
 sitä cuin Cuningal. Maifestetin uscollisex Palweluxer/ yhdel-
 lä eli toisel tawalla tulla taitta/ minun woimani peräst estä
 ja poistorjua Cuningal. Maifestetin ja hänen Waldacun-
 dans wahingo ja turmellusta/ niyn myös aicanans ilmoitta/
 jos minä ymmärän sencaltaitta tarjon olewan. Minä tah-
 don myös minun Bispalleni ja Hengellisil Esimiehilleni
 caiken Welwolisen cunnian ja cuuliaisuden näyttä/ ja mitä
 minun päälleni minun Wirasani panna / uscollisest tehdiä
 ja toimitta. Salaisilla juonilla ja laittomil wälicappalilla
 en tahdo minä ehtiä minun edesauttamistani. Minä tah-
 don myös wuosiwoudelda ja jocapäiwä iteni aina param-
 mari harjoitella Jumalan Sanas / ja wahwista minuani
 Uscon Cappalitten tiedosa/ niyn hywin cuin murisa minun
 tarpellisil kirjallisil Harjoituisani aina ehtiä hywä edes-
 käymistä / ja en niytä millän muoto unhotta eli maahan
 lyödiä. Minä tahdon myös Jumalan Armon cautta oikein
 ulosjaca totuden Sanaa/ ja toimitta minun Wireani cunni-
 allisest/ niyn myös ahkeroita Jumalista/ toimellisil ja raidi-
 sta E.

sta Elämäkerta / wälttä caickia Häpiälisyttä ja turhutta
 Canhakäymises / ja ylönpaldisutta Ruas / Juomas ja
 Waatteisa / niñ myös pitä iheni pois coiramparisest ja hä-
 jyst leickipubest / pahendawaisist Toista / ja häwyttömist ja
 taitamattomist käytörist / ja iheni käyttämisis / Sanoisa ja
 Toisa niñ laitta / cuin oikian Opettajan hywin sopi ja tu-
 le / niñ että minä taidan niñsä muuden edellä käydä hywäl-
 lä Esimerkillä. Minä tahdon myös hywin ahkerotta pitä-
 reni minun Sanancuulkottten seas oikiata ja cohtulista Kir-
 con Oikeutta / juuri sen Cuningal. Matjestetildä ulosanne-
 tun ja julistetun Kircko Ordningin jälken / manata heitä Ju-
 malhuden harjoitukseen / yhteiseen Maamrauhaan / cummal-
 liseen Elämäkertaan ja Canhakäymiseen / niñ hywin cuin
 keskenäns yrimielisyyteen ja Raakauteen toisen toistans wa-
 stan / niñ myös rucoileman Jumalata corkian Esiwallan
 edestä / muistutta heille heidän uscollisudens welwollisuuden /
 ja heitä cuuliaisuteen ja nöyryteen uscollisest manata. En
 tahdo minä iheni secoitta maailmallisijn ja sencaltaisijn toi-
 miturijn / cuin ei minun Wircani sowi / eli cajota niñhin A-
 sioijn cuin Papin ja Opettajan ei hywin seis. Minä tah-
 don myös cartta ahneutta ja ilkiätä woittoa; Ja co-
 sca minä johongun wisijn Seuracundaan sisäl asetetur tu-
 len / en tahdo enä waatia minun Sanancuulioildani / cuin
 minun oikeudella tule / ja he welwolliset owat / Cuningal.
 Meturen jälken / cuin eli nyt tehty on / eli tästedes tehdyr

tule: Erinomaisesti en tahdo minä Köyhä ylitse heidän Tilans ja Woimans ahdistu ja waiwata / paljo wähemmän jotan puuttumisen tähden welwolisten Oikeutteen ulostemises Autudens Wälicappalista ja Kircon wawaurist esta ja ulossulkee; Waan cangeita ja wastahacoisia wastaan ehtiä apua ja ojemusta/ Usian Tilan jälkeen/nijden Käskyläisten ja Duomaritten tykönä/ cuin se tehdä tule. Jos minä josakin asias erhedyn/ ja Esmiechildäni tygö puhutur ja waroitur tulen/ nijn tahdon minä/ Jumalan Awun cautta/ isem mielellän ojeta ja parata. Tämän caiken / ja mitä muuta on / cuin corkemmast nimitetyn Cuningal. Maifestetin cuulutettu Kircko-Ordningi tietä anda/ ja minun/ nijn cuin oikian Pappismiehen sijhen sito/ tahdon minä uscollisesti/ ja caiken minun woimani peräst ilman estet ahkerasti tehdä / paiksi cawalutta ja wieckautta / nijn totta minua Jumala auttacon Hengen ja Sielun puolesta.

Sätte anda Ordinator heille Papin wiran / Nimeen Isään/ ja Pojan/ ja Pyhän Hengen/ ja pane ynnä läsnä olewaisten Pappain cansa Kästens heidän Pääns päälle / cosca Isä meidän Rucous luetan; ja cuin he ordineratut owat/ manatan heitä Apostolin Petarin Sanoilla / menemän / ja caikeman Christuren Laumas Senpäälle seura Siunans/ ja sijtte päätetän caicki sowelialla wirrellä.

s. III. Ordination jälkeen pitä ordinerattuin ottaman
Bispalda Bapin Kirjans / josa todistetan heidän Laillisest
cuhumisestans ja wiikimisestans.

s. IV. Euca ikänans rohkene etens otta / ja toimitta Ba-
pin wirea / ja ei ole siihen walittu eikä cuhuttu / eli tällä e-
deskirjoitetulla tawal Bispalda Ordinerattu / se pitä Con-
sistoriumilda rangaistaman; muutoin jos ei hän Bispalda
erinomaisen Syiden tähden ole lupa sanut sarnata josain
erinäises Seuracunnas. Jos joku Pappi paiki sitä anda
jongun tykönans sarnata / eli Seuracunnasans / niin hän
pitä Consistoriumilda cowin tygö puhuttaman / ja ehdolli-
sella Rangaisturel costettaman.

XXIII. Luceu.

Luinga laillisest cutzuttu
Kirkeherra pitä Seuracundaan
asetettaman.

s. I.

Nsin pitä sinä wajas Seuracun-
nas wiikco eli cahta ennen ilmoitettaman / että hei-
dän Kirkeherrans pitä laillisest asetettaman Seura-
cundaan; ja cosca se tapahtu / niin pitä Bispän

eli jongun muun hänen puolestans. 1. Neuwoman Sanancuulioita/ kättämän ja rucoileman Jumalata oikain Opettaitten edestä/ joita hän lähettä Seuracundans rakennurex ja Autuder / ja että heidän ahkerasti heitä cuuleman pitä / oppiman ja kättämän Jumalan Sana / cuin heille Sarnatan aiwan hywään Sydämeen/ oleman Opettaißlens cuuliaisit/ racastaman heitä/ cunnioittuman heitä/ ja hywästä tahdosta ylöspitämän/ että he tekisit wirrans ilolla ja ei Huocauxella. 2. Pitä hänen neuwoman Kirkeherra/ aina Sydämeestäns Jumalalda rucoileman ymmärrystä ja ylöswalistusta/ harjoittaman itsens wiriästä Biblian ja muiden Jumalisten Kirjoitusten lukemisest/ ja nñncuin uscoltinen Jumalan Palwelia/ opettaman Jumalan pyhä Sana puhtast / selkiästä ja wispittömästä; synä tykönä toimellisella ja cunniallisel Elämäkerral andaman Sanancuulioilens hywän esimerkin; Johon Bispa toiwotta hänelle Armo ja apu Corkeudesta. Sijte luetan Isä meidän / ja jocu toinen sorwelias Rucons/ nñn myös Siunaus/ ja päätöxeri weisatan wirsi.

g. II. Cosca tämä caicki toimitettu on/ ja usi Kirkeherra sisälötettu / nñn pitä cohta hänen ja Kirchowärtein ja Cuusmiesten läsnä ollesa tutkisteldaman/ mitä Inventariumi ja cunnistusta/ nñn myös muuta Omassutta/ on Kirkoissa tallella/ joiden perän pitä wisust cahottaman / Kircon Kirjan/ ja endisten Inventariumitten jälkeen. Se pitä myös tapah,

tapahtuman Pappilan Inventariumin canssa / Jongun
 Erunun Palwelian lasna olles/ jonga Maanherra ssihen a-
 setta/ ja cusa ei sita lohtä paratur/ waan paheturi/ niin pi-
 tä sen endisen Kirckoherran Perillisten oleman welcapääät si-
 tä täyttämän/ ja parembana/ waan ei heicombana/ tykö-
 öns poisandaman sille joca siantule. Se caieki pitä Kircon
 Kirjaan kirjoitettaman/ ja Bispalda eli hänen uloslähetetyl-
 däs ynnä muiden lasna olewaisten Pappain canssa todistet-
 taman ja ala kirjoitettaman.

XXIV. Lucu.

Bispoista/ **S**uperinten-
 denteist/ Profwasteist/ Kirckoherroist/
 Cappalaisist/ ja muista Kirconpalwelioist.

S. I.

Bispain ja Superintendentein/ jotca o-
 wat niincuin peräncähomus. Miehät Hippacum-
 nas Jumalan Seuracunnan Päälle / pitä ei ai-
 noastans sarnaman puhdast Oppi / mutta myös
 wisust sen perän cahoman/ että ne Papiit cuin oawat heidän
 cuuliaisudens alla/ samalla tavalla Jumalan Sana selki-
 äst/ puhdast / oikein ja wilpittömästi Sanancuulioillens edes-
 panewat /

panewat/ Sacramentit/ Christuren aseturen jälkeen/ oikein ulosjacetawat / wirtäsi Papsia opisa harjoittawat / saat-
tawat Cansaa Rucoureen ja Christillisen Raackanden Eöi-
hin/ niñcun Allmun andamiseen Watwaisille / Sairasten
cahomiiseen/ Murhellisten lohduttamiseen ja Cuollutten hau-
tamiseen; ja caikis näisä heidän edelläns käywät hywäl E-
simerkillä / ja pahendamattomal Elämäkerralla. Heidän
pitä myös sen perän cahoman / että Jumalan Palwelus
niñ tehän/ cuin Jumalan Sana käske/ ja tämä Meidän
Ordnungin sisälläns pitä.

S. II. Riittäiset Usiat/ cuin Kircon Duomiton ala erino-
maisest tulewat / ja täsä ennen ylöslueteldut owat / pitä
heidän Oikeudella tutkiman ja päättämän / ja caicki mi-
tä Jumalan Sunnien/ Kircon Palweluxer ja oikeuder tule/
niñ myös cuin Sarnawiran asiat owat / uscollisest edes-
auttaman/ ja hywin toimittaman.

S. III. Pöspain pitä myös cahoman Gymnasiuimein ja
Schoulun perän/ niñ myös Nuoruden ylöscasiwattamisen
Schoulu-Ordnungin jälkeen / josa ei yhdengän pida omast
tahdostans mitän muuttaman. Heidän pitä myös caho-
man Lectoresten ja Schoul-Mästarein perän/ millä wreh-
dellä/ murhen pitämisellä ja hyödytörel he wircans edessei-
sowat/ pois-toimittaman ne jotca siihen owat sopimattomat
ja hitat / ja ei ketän muuta siihen asettamag / waan niñtä
cuin

cuin he juuri hywin tundeswat/ ja tietäwät olewan Nuoru-
belle hyödyliсет.

s. IV. Sünä tykönä pitä heidän ynnä Consistoriumin
canša/ murhen pitämän Duomio- Kirckoin sisältulemistest/
 Inventariumeist/ Maisia/ Cartanoist/ Huonest/ Rakennu-
rist/ Rahoist/ Eugunlastemist/ ja caikista cuin heidän o-
mans owat.

s. V. Että Hyppacunnat owat suuret ja wirca rascas/
nyden monen Asiain tähden cuin niissä toimitettaman pitä/
nyin pitä Bissan apunās pitämän Consistorialeret/ nyin myös
Caupungeis ja Maalla Prowastit/ joiden neuwolla hänen
pitä yhta ja toista wiran puolest toimitettaman.

s. VI. Bissan pitä Hyppacunnasans/ kerran wuodes
wisiteraman nyin monda Seuracunda cuin mahdollinen on:
ja ilman Prowastit ja muutamat Contractistest/ yhden Ca-
pitlunust/ ja sen Notariuren awurens ottaman.

s. VII. Visitation Termini pitä ennen muutamia Sar-
napäiwä cuulurettaman / nyin myös lyhykäisest/ mitä sij-
nä toimitettaman pitä; Ja pitä sekä Opettaitten että Sa-
nancuulioitten izens sishen walmistaman ja sowelixari teke-
män. Ei pidä yhdengän Sanancuultian / Nimmäisen eli
Mammäisen / Lasten eli Palscollisten / ei nydengän jotca
wierast Opist owat/ ja Pitäjäs asuwat/ ilman laillista estet-

tä siinä poisoleman / ulosottain niin monda / kuin Huonet-
ta caßoman ja warjeleman cotia jäämän tarwitan. Wasta-
hacoisten ja ynfiain Nimet pitää ylöskirjoitettaman / ja joca
ilman laillist estettä pois on / se tehkön Sacko Kiekkoon yhden
Dalarin / mutta Lapsset ja Balkawäki Cari Marcka Hopia
Raha.

s. VIII. Bispän tulles Prowastin tygö / eli Pappilaan /
pitä Prowastin ensin luguu tekemän itse edestäns / ja Wir-
tans toimitusest / niin myöds Seuracunnan Tilasta / ja mi-
tä Opettajin ja Sanancuulioihin jollakin tawalla tule / joista
Bispalle pitää tieto oleman / caieki selkiäsi ilmoittaman. Kirc-
koherran pitää Bispalle tietäwä tekemän / cuinga ahke-
ra hän on Kirjans lukemises ja Oypins harjoituri / ja millä
tawalla ja järjestyrellä hän Sarnans teke. Sitäläkin edes-
andaman Kirppi-Kirjan / josa on kirjoitettu cuinga Pitä-
jän Wäki on parandunut Catechismuren Opis / jonga jälken
heitä seurawaisna päiwänä pitää tutkisteldaman. Senjäl-
ken perän kysytän mitä Bispän käskyn jälken on toimitettu
sijttecuin sitä ennen Bispänkäräjä pidettin; Samalla ta-
walla Cappalainsten / Sotapappein ja Studentein käyttä-
misest Pitäjäsä. Sijtte edesotetan Kircon Kirjat / joisa erin-
omaisen Pladein ja Päällekirjoitusten alla sisälwedetän. 1.
Caiken Kircon omaisuuden Inventariunit / waldamas ja
kündiäs Calus / caiken sen tiedon canssa cuin siihen tule. 2.
Kircon

Kircon sisältulemuret / millä Nimellä ne ikänäns olla ta-
 tawat. 3. Pappilan Inventarium / ja caicki sen omaisu-
 det. 4. Kircon Penkein Lengdit / joisa Wuosii wuodelda /
 ne muutoret / cuin niissä tapahtuwat / ylöskirjoittaman pitä :
 Mutta Penkein rihdat / cuin ei sowinnolla taita selitettä / tu-
 lewat Mailmallisen Oikeuden alla. 5. Kircon Räkningi sisäl-
 tulon ja ulosannon päälle / joca wuoden edest erittäin / Creditin
 ja Debetin alla oikein kirjoitettu / niin myös Kirckoherrald / ja
 Kirckowärdeildä ala kirjoitettu / sihtteuin se Securacuijan lasna
 olles on ylöshuettu ja totiser löyhty. 6. Mitä Pitäjän cocu-
 ures päädetty on / cuin Kircon tarperi tule. 7. Mitä ihmellisi
 Pitäjäs tapahturnut on / yhden eli toisen eriomaisist hywist
 eli pahoista töistä / eli myös sitä / cuin wastoin luonon yh-
 teistä meno / Elementeis / eli Eläwäs taicka Hengeffömäs /
 ihens näyttä ja osotta / cuin mahdolinen on ylöskirjoitetta.
 8. Mitä Wisitatio on toimitettu. 9. Caicki Morsiantwäki /
 heidän ja heidän Wanhinmittens Nimen cansa / niin
 myös tiedon / custa he owat tullet / ja mitä Todistusta heillä
 ollut on. 10. Caickein niin Awio- cuin Upärä Easten / ynnä
 heidän Wanhinbains ja Cummain Nimet / Syndyniä ja
 Easten Päiwä / niin myös paicka / josa he syndynet owat.
 11. Euoluitten Nimet / jotca Kirckoon eli Kirckoaitaan hau-
 datut owat / lyhykäisen ilmoituksen cansa heidän Hautasi-
 oistans / Sädystans / Tilloistans / Elämäkerrastans ja Jä-
 stans. 12. Nyden Nimet / jotca ajan toisen jälken siirtäwät

sisäl Seuracundaan/ eli siitä ulos/ tiedon canssa/ custa he tul-
 let owat/ cuinga he itsens käyttänet/ ja cuhunga he mene-
 wät. Krippikirja toimitetan erinäns / josa Pitäjän Wäki
 kirjoitettu on/ Kylä- ja Taloi lugun jälken/ jaettu cukiin erin-
 omaisen Pladin päälle/ johon kirjoitetan/ cuinga cukiin joca
 lukea taita/ on Catechismuren opis harjoitetur tullut/ ja se pitä
 Papiilda lucuin Nimen alla selktäri laitettaman/ sen ajan wä-
 lillä cuin Wisitatio cuulutetan/ ja cuin se pidetan. Cosca caic-
 ki nämät Bispalle eli Prowastille annetan / niin pitä Kir-
 con Esimiehet oleman siinä tykönä. Silloin myös Kirko-
 herra anda Memorialin niiden Usiain päälle / cuin hänelle
 owat Wisitatio edesandaa.

§. IX. Seurawaisna Päiwän. / cosca Cansa on Kir-
 koon cocondunut/ alietan Wisitatio Jumalan Palwelurel-
 la. Kirkoherra pitä Saarnan/ eli jos hän sairas on/ Cap-
 palainen.

§. X. Sen jälken etenotetan Catechismuren tutkistele-
 mus; josa ei ainoastans pidä waari otettaman siitä/ cuinga
 Wäki luke ulco ja sisäldä Kirjast/ mutta myös/ cuinga he i-
 he Textin ja D. Lutheruren selityren ymmärtäwät ja käsit-
 täwät. Cosca luettaminen loppunut on/ niin Waimowäki
 ja Nuoricansa saa luvan cotia mennä; niittä/ jotca owat
 wiriät ollet/ kytetan/ ja hitait manatan parambaan ahke-
 ruteen ja murhenpitämiseen. Mieswäki wipyy Kirkos/ ja
 Wanhim-

Wanhimmnat astuwat sisäl Chuorijn; Silloin edesotetan Kirkkoherran sisälannettu Muistikirja / ja mitä paiksi sitä Seuracunnalle yhteisest/ eli jollaculle erinomaisest on muistuttamist/ eli Visicatorit löytävät tarpellisex Seuracunnan eteen panna. Mitä Kircon Kirjaan pitä kirjoitettaman/ se pitä tapahtuman ennencuin he ercanewat/ niin hywin cuin myös Acta Visitationis Notariurelda walnix tehtämän / ja Visicatoreilda alakirjoitettaman.

§. XI. Wanhenmityä pitä uscollisest manattaman/ että he andawat Lapsens heidän Christilisen Opins Cappalis hywin ja ahkerast opetetta; ja käskettämän niitä / joiden se murhe Seuracunnas pitä tule/ että he caikella wireydel Lasten opettamisen päälle pitävät/ ja opettawat Lapsen lukeman Kirja.

§. XII. Pitäjän Waiwaisten Huonen sisältulemistest / euinga se tule edesfeisoturi/ pitä Visicatoritten heillens hywän tiedon pyytämän/ ja caikella tawal holhoman Waiwaisten parasta.

§. XIII. Visicatioisa ei pidä kenengän ottaman jotain Kircon Rahoista / ja andaman Bispalle eli Prowastille lahjari/ waan jos Kirkkoherra eli Seuracunda hywäst ehdoist ja tahdoist aicowat jotain heille anda / niin se pitä tapahtuman heidän omastans/ ja ei Kircon Wälicappalista/ jotta

ainoaſtans ſen omaz tarper ja palweluxer / pitä tallella ja wähendämät oleman.

ſ. XIV. Jos jocu Biſpa Wircans laiſcaſt edeſſeiſo/ ja Juopumifen eli muun tarwattomuuden cautta welwolifidens tele-
mätä jättä/eli edeſtuo erhettymäiſet luulot Opis ja Religionis;
Nijn pitä Conſiſtorialeſten händä toimeleiſeſt neuwomaz ja
waroittaman; Ja jõe ei hän heidän manauſtans tottele/ an-
daman Arcepiſpan ſen tietä / joca händä waroiman pitä /
että hän ſijtä menoſt laickais: Jos ei hän ſijttekän iſens
paranna / nijn cannetan Aſia Meidän eteem/ ja ſilloin pi-
tä hän ricorens jälken/ rangaiftaman nijn cuin hän anſain-
nut on/ ja Wiraldans poiſpandaman.

ſ. XV. Biſpa ricco myös Wircans / jos hän Lahjam
tähden autta kelwottomia ja mahdottomia Perſonia Papin
Wircaan ja Tilaan; Nijn hywin myös coſca ſe löytän ta-
pahtuner lugunpitämättömydeſt/ eli Sugun ja yſtätwyden
tähden / ilman Perſonain hywin coeteltua toimeleiſutta ja
kelwolifutta.

ſ. XVI. Jos jocu cateudeſt ja pahaiſt Sydämeſt Biſpans
ja Eſmieſtans wäärin nuhtelee/ ja hänen päällens canda/ jota
ei hän toderi ſaada taida / hänen päällens pahanz ſanomaz
ſaatta/walhettele ja panettelee/ ſen pitä ei ainoaſtans tuleman
wircaans paiſi/ muttamyös ſijtre/ Ricorens jälken rangaifta-
man/

man/ Mailmalises Dikeudes: Mutta jos hän löytän Totu-
della ja toimelisudella/ ja oikeasti kijnwaudesta Jumalan Eun-
nian/ ja Seuracunnan hywyden tähden jotain candaneri /
silloin pitää hän Meildä warjelukseen otettaman / wastoin
caickia wainomista.

§. XVII. Caicki mitä tässä edellä / niin hywin cuin coco
tässä Meidän Aseturesam Bispoist edespandu on/ pitää myös
Superintendendessi nymmärtettämän / jotca heidän cansans
owat yhden caltaisēs welwoliusudes ja Wiras.

§. XVIII. Joca Prowasticunnas Maalla pitää yri Pro-
wasti oleman/ johon Bispan/ suttteuin Contractistat owat
heidän hywät löytämisenē tietä andanet/ pitää walikeman
ne jotca muiden Pappain seas owat sihen soweltammat/ et-
tä hänellä heistä sitä enä apua olis Kircon Afsiois.

§. XIX. Prowastin Wirca Wisitatiois on: 1. Ahe-
rasti perän cahoa/ cuinga Catechisinuren Opin päällä pi-
detän/ Contractistain Seuracunnis. 2. Kircon Dikeutta ja
Eurutusta weimasa pitää / ja niin laitta / ettei Jumalan
Palwelus misän estetyr ja turmellur tulis. 3. Peränkysyā
cuinga Tiundi Meille ja Kirckoiin uscollisest ja oikein ulosteh-
dän. 4. Anda jongun Crunun Palwelian läsnä olles/ jon-
ga Maanherra sihen asetta/ pitää Huonetten peräncasomu-
sta/ Pappiloisa/ Cappalaisien ja Luckaritten Maissa / niin
että

että ne Huoneista/ Belloista ja Nistuisista tulewat hywin cor-
 jatur/ raketur / worimas pidetyr ja paraturi. 5. Annalla
 tawalla cahoa Kirconrakennuksen perän/ niin myös Kello-
 castarein ja Kelloin. 6. Miltetacahoa Kircon Ingunlaskemisen
 kirjan/ että sen sisältulo ja ulosando oikein ja uscollisest käy-
 tetäisin / niin että sen hywys joca wuosi lisänmyis / ja että
 Kircon Wijnä - Tywät/ niin hywin cum Rakennus Tywät
 hywin ulosmydyr ja käytetyr/ Kircon Kirjaan ynnä muun
 sisältulon canssa sisälwedetyr/ ja Kircon Arcus tallella pide-
 tyr tulisit. 7. Hänen pitä myös sitä waatiman/ että Duo-
 miokircon Tyynyrit tulewat selkiästi maretur. 8. Pitämän
 Prowastin Kirjan / ja siihen ylöskirjoittaman ne Asiat /
 cuin tulewat hänen tutkiskelemisens ja coettelemisens alla.
 Jos joku suuri Syndinen hänen Prowasticunnasans löy-
 tån/ niin pitä hänen sen Nimen/ vicoxen ja rangasturen y-
 löskirjoittaman/ ja yhden Copian siitä Kircon Arcuun pane-
 man/ ja toisen Capitlumijn. Et Prowasti etens ota raseait
 asioita/ eikä Omantunnon Asioita/ ennencuin hän ne Pi-
 spalle ja Consistoriumille tiettäwäri teke / ja oman ajatu-
 rens niistä ilmoitta/ ja saa sielä käskyn/ cuinga hänen pi-
 demmiästä sen canssa tekemän pitä.

§. XX. Prowastin Käräjä pitä sowelial ajalla Wuod-
 des pidettämän: enimmäst Syryllä/ cosca Etundi taita olla
 sisältullut.

s. XXI. Jos Prowasti on pitkällisest Sairaudest heicori tullut/ niin pangan Bissa toisen toimellisen Miehen hänen sians/ ja andacan hänelle puolen Prowastin Tynnyreistä/ eli cuinga he muutoin sopiwat.

s. XXII. Kirckoherran pitää sittä murhen pitämän/ että Nuori Cansa hänen Pitäjäsäns oppis lukeman Kirja/ ja yinäräis Christilisen Opins cappalet/ Niin myös menemän Sanancuulioittens tygö/ Huonesta Huoneeseen/ cosca heillä molemmun puolin siihen sowelias aica ja tila on/ ja silloin sen perän kysymän/ cuinga he/ niin myös heidän Lapsens ja Perhens/ keskenäns igens käyttävät / manaten heitä caickeen siihen cuin hywä ja cunniallinen on. Sencaltaisis tiloisa pitää hänen myös neuwoman Wanhoja/ niistä Kysymyrist/ cuin hän tahto heidän etens Kircosa panna / senpääille/ että he mahdaisit olla walmit soweliassti wastaman/ ja Nuoren Cansan edellä käymän hywällä Esimerkillä.

s. XXIII. Kirckoherran pitää myös Sanancuulioittans Omantunnon Usioist opettaman / ja cosca rascat Usiat eteen tulewat/ ne Prowastille tietettävä tekemän. Hänen pitää myös sittä ahkeroitseman/ että hän taidais sowitta wäärät Luulot ja Eriseuran Sanancuulioittens wälillä/ cosca ne owat sittä luonost/ että se taita tapahtua/ Meidän/ Kihlacunnan eli Caupungin / eli myös muiden Dikeuden rickomat : Cuitengin pitää hänen sen tekemän sillä carttamisella / ettei

hänen päällens jommalda cummalda tulis epäluulo/ ja hän omistais itsellens duomiota heidän ylitzens.

§. XXIV. Hänen pitää myös sen murhenpitämisen tykönä/ cuin hänellä on Kircon Omaisudesta/ waldamas ja kündigtäs Calusa/ niin myös luguntekemisest sisältulon ja ulosannon päälle / siinä waarin pitämän / ettei ne Huonen waiwaiset ja Kerjäläiset cuin hänen Pitäjäsäns owat / tulis arwuttomax/ ettei myös jotain luwatoinda kerjämist/ wastoin kerjätten-Ordingi pitäjäs sallitais; Ei myös andaman Kirja jollain / käydä sillä ymbärins / muille Pitäjille rasi-turxi.

§. XXV. Cappalaiset owat Kirko Herran Apulaiset / sentähden pitää heidän sen / mitä Kirko Herran Wirast ja welwolisuudesta / Jumalan Sanas ja tässä Ordingis löytän kesketyx/ heillens ojenmurex ottaman. Ja että he seisowat Kirko Herran alla / niincuin Esimiehens / niin heidän pitää näyttämän hänelle Cunnian ja cuuliaisuden/ Wiran asiois/ ja eikä salaisia juonia pitämän / eikä julksiest itsens asettaman händä wastan. Jos joku tätä wastan ricko/ niin pitää Kirko Herran itse/ kahdakesken/ ja jos se usiammasti tapahtu/ ynnä Prowastin canka/ manaurella Cappalaisen eten paneman hänen toimettonuudens; Mutta jos ei se auta/ Astan tilan Bispan eten wetämän/ joca sen pitää cohtulifest hiljemän ja ojemaman.

§. XXVI. Cappalaisild pitä myös poiskielty oleman/
ilman Kirckoherran luvata / pitämästä muita Bappeja sta-
sans/ Sarnastuolis eli Altarin edes/ jos he muutoin ilman
estet woivat Palweluren itse tehdä: Mutta jos Pastor
tahdois heidän Palwelustans ylikin heidän Botmans /
wäärin kättyä/ niin turwackon he Prowastijn eli Bispaan/
joiden tule estä/ ettei heille jotain ylöllistä tapahduis.

§. XXVII. Caupungeisa/ niin hywin kuin Maallakin/
olcon itseculengin wapaus/cukua Sairan tygö / elickä Kirck-
koherran/ eli jongun Cappalaisist.

§. XXVIII. Kirckoherran pitä puoleldans näyttämän
ihens Cappalaisia wastan ystäwälliser/ hywän tahtoiser
ja Cunnialliser/ ja ajatteleman/ että hän on hänen Cans-
sapalwelians Sanasa/ ja sentähden ei pidä pandaman ni-
den Ascaritten toimitureen/ kuin hänen ja hänen Wircans ei
söwi; Waan andaman hänelle / niincuin Pappismiehelle
hänen cohtulisen Cunnians/ ja murhen pitämän hänen me-
nestyrestians/ ja hywästä arwostans Seuracunnas.

§. XXIX. Jos joku Kirckoherra eli Cappalainen tule
niin heicori/ ettei hän Jumalan Palwelusta woi ylöspitä/
niin hänen pitä Bispalda ja Consistoriumilda anomaa Bap-
pia tygöns/ joca sen edesseiso/ ja ylöspitämän sen Rualla
ja Pascalla/ kuin he'eli itse keskenäns yhten sopiwa/ eli Pi-

ſpa Capitlumin canſa arwa ja coſtuer luſe : Mutta oſaa Pitäjäſtä ei pida Kirkoſherran hänelle millän muoto anda-
man. Ne jotea jongun waarallisen ja tarttuwaiſen Lau-
din cautta tulewat aiwan wiſeliäiſer / pitä ylöſpidettä-
män lähimmäiſes. Waiwaiſten Huoneſa/ cuitengui runſa-
maſti/ ja paramalla tilalla/ cuin ne muut yhteiſeſt. Jos
heidän wiſeliäiſydenſ niin suurex löytän/ ettei yhtän toivo
ole parannureſt / niin mahta Biſpa Capitlumin canſa a-
ſetta toiſen Kirkoſherran eli Cappalaiſen / eli myöſ jos Ti-
la on Regale/ Meille ſen tiettäwät tehdä/ ja ſitte ja etän ſil-
le wiſeliäiſel Chriſturen Palwelialle jotain ylöſcannolta /
cuin coſtuliſer arwata taitan/ ſilloin myöſ ſen joca ſian tu-
le/ täyty uſcollijeſt pitä/ mitä määrätty ja luwattu on/ jos
hän muutoin tahto rangaſtuſta wdittä.

§. XXX. Organista walitan Kirkoſherrald ja Seura-
cunnald/ joca hänen palckanſ mara/ niineuin he ſitä taita-
wat yhteenſopia; Mutta Duomiokircois pitä ſe tapah-
man / niin hywin Conſiſtoriunin / cuin Seuracunnan ja
Kirkoſherran tahdoſta.

§. XXXI. Luckari pitä ſamalla muoto Kirkoſherrald ja
Seuracunnald walittaman; waan ei ilman Tacaumiehiä
waſtan otettaman. Hänen pitä oleman cunnialliſen/uſcol-
liſen ja wiriän / Kirjantaitawan / ja taitaman weiſata ja
kirjoitta/ niin että hän ſinä Seuracunnas Nuorta Canſa
opetta taita.

§. XXXII.

s. XXXII. Hänen pitä myös olemān Kircolle uscollisen/ ja Kirckoherral ja Seuracunnal cuullaisen/ murhen pitämān soittamisest ja kläppämisest/ cullakin ajallans/ laitta Stundikelloja / nijn myös ottaman wisun warin / ja hywin tallella pitämān caickia mitä hänen habdus annettu ja uscottu on. Nijn pitä hänen myös Pappille Jumalan Palwelures/ Rippisialla/ ja costā käsketän/ Pitäjän Uhoilla/ nijn myös muusa Kircon palwelures/ käsillä olemān; waan ei millān muoto Kirckoherrā oman palweluren cautta rasitettaman/ estettämān eli poispidettämān sittä welwoliusdest/ cuin hänen tule caikel wireydel ja uscollisudella Lasten opettamisen päällä pitä. Hänen pitä myös edeswiesmān Capitlumūn/ Prowastin ja Kirckoherran Kirjoja Prowastin tygö/ costā ne tulewat hänen kätens/ lähimmäijel Luekarille/ ja jos se wyhtetyr tule/ wastaman sen wahingon edest / cuin sittä tapahtu. Caikesa muusa/ mitä hänen wirecaans tule/ ojenda hän ihens sen Ordnungin jälken / cuin Bispa ja Consistorium hänen etens kirjoittawat.

s. XXXIII. Jos Lučkari on kelwotoin / laisca / luunpitämätöin ja tottelemätöin Kirckoherra ja Seuracundaa wastan / ja ei tahdo ihens ensunāisen kerran/ Kirckoherran erinäisen / ja toisen kerran/ hänen/ Cappalaisen eli Kirconestmiehesten läsnä olles/ yrivacaisen/ cuitengin toimellisen manauren jälken / ojeta anda / nijn pangan Kirckoherra Kirconraadin cansa/ hänen pois Wiralda/ ja toinen otettacon hänen

hänen sians: Mutta jos Kirckoherra teke Luclarille jotain
 ylölistä / niin ešikän tämä Prowastia / ja jos ei hän tydy
 siihen cuin hän päättänyt on / niin pitää Pišpan heitä eroit-
 taman.

XXV. Lucu.

Pappein cocourest.

§. I.

Dcaikes Hiippacunnas eli Superin-
 tendentias / pitää jocaivuosi / määrättyl ja sovelial a-
 jalla / Pappein cocous pidettämän / sekä Kirckoher-
 rain että Cappalaisten canša / ja cosca he owat co-
 condunet / pitää heidän läsnä oleman Duomiokircos / Amul-
 la Seisemän lyödes / cosca Sarna pidettämän pitää: Ja
 sen jälkeen menewät Papi Pišpans canša Auditoriumin / es-
 li siihen paikkaan cuin sitä warten cahottu on / cusa ensist
 weisatan Veni Sancte Spiritus, ja seurawainen Lucu luetan /
 DEUS qui corda fidelium &c. Sätte pitää Pišpa lyhyen Pu-
 hen / sovitetun siihen cuin edesotetan / ja sen päälle seura
 Disputatio.

§. II. Jocaäiwa pitää heidän alcaman cocourens Ju-
 malan, Palwelurella / ja Sarnalla siitä asiast cuin tutkistel-
 lan.

lan. Textit cuin sijhen walitan/ pitä oiskial ajalla ja ennen lähetettämän niiden tygö cuin se tule.

§. III. Præses ja Respondentes pitä oleman walmit e-deswastaman / joco Theseret owat kirjoitetut ä Præside , ja Consistoriumis yllike cahotut / eli jocu Artikel Augsburgin Tunnustures / eli myds in aliquo Auctore Locorum Communium , jotca alusta niñ loppuum etenotettaman ja päätetämän pitä.

§. IV. Disputatioisa tule Bispan waari otta/ että caicki toinellisesi tapahduis/ poisestän caicki pahennuret ; ja mitä opponeratan ja wastatan / tulis sijhen asetetuilda Notariurilda wisust ylöskirjoiteturi.

§. V. Jälken puoldapäiwä / Cahden lyödes / pidetän Oratio samast Materiast/ sildä cuin Bispa sijhen määrännyt on; ja siette Theseria Pappein cansa tutkistellan ja selitetän ä Præside, wiiden lyömän asti.

§. VI. Toisna Päiwänä Cahderan lyödes / Sarnan jälken/ khrutetan Disputation cansa/ cuin wiipy Yhdentoi-stakymminen lyömän asti/ ja jälken Puolenpäiwän/ Cahden lyömäst Wiiden lyömän; ja siettecuin yri ja toinen on opponerannut / niñ hywin ordinariè cuin extraordinariè , pitä Prowastitten/ jotca sijhen igens walmistanet owat/ sen päätämän/ ja sillä ajalla cuin sanottu on lopettaman.

S. VII. Colmandena Päiwänä eteenotetan ahkera
tutkisteleminen/ Seuracundain Tilasta/ coco Hüppacunnas;
Silloin myös joca Prowastin pitä kirjoiturrella sisälpane-
man/ mitä sinä Buona on hänen Prowasticunnasans ta-
pautunut / euinga Catechismuren tutkimisen päällä on pi-
detty/ ja mitä muuta hyödyllistä tehty on. Nämät Prowa-
stin Actie pitä erinomaiseen Kirjan yhten sidottaman / joca
Prowasticunnan erinäns / ja Duomio-Capitulumis tallella-
pandaman. Jos muutamia asioita on jätetty/ joita ei he ole
rohennet päättä ja selittä / ne samat pitä Pappein cocoures/
Consistoriumin ja Pappein eteen järjestsäns pandaman/ tut-
kisteldaman ja päätettämän.

S. VIII. Sütte pane Bispa eli Superintendenti yrivacai-
sen ja Jumalisen manuren Pappein eteen / että he

1. Wircans uscollisest ja wirtäst edesseisowat / ja niin
hywin Esimerkillä ja Elämäkerralla/ cuin opeturella Seu-
racunda ylös rakendawat/ pitäwät hywän Järjestyren Sa-
nancuulioittens canssa / sen päälle / että he mahdaisit aina
nähdä ja tietä/ euinga he paranewat Opis/ ja Canskakäy-
missä/ niin hywin Totona keskenäns/ cuin yhteises Elämä-
kerras; Manaten heitä/ ettei he/ cosoa he muutoin ymmär-
täwät olewan cuin hywin / milläkän muoto lacka sinä o-
jendamasi Sanancuulioittans/ sekä yhteisest Sarnostuolis /
että erinomaisest/ yrindänen canssapuhun cautta.

2. Pitä

2. Pitä heitä manattaman / että he ahkeroihewat itsens Kirjallisista harjoituksesta / ja ennen caickia / wiriäst ja suuret warinottamisella lukewat pyhä Ramattua.

3. Että he pitäwät pahendamatoinda Elämäkerta / coto-na Huoneisans / niin hywin kuin cocouris / laittaden aina itse heitäns hywät Esimerkiri Sananeuulioiten eten / hywisä Tarwois / ja cunniallises Eanhatäymises / niin ettei heidän Personans tulis jongun ajattomuuden ja toimettomuuden tähden / jollain tarwalla pahoin ulospuhuturi / ja Wirta ylöncäoturi.

4. Neuwowat Sananeuulioitans / ilman lackamat / ja tähdellä todella / palweleman / racastaman ja cunnioittaman sitä suurta Jumalata / jolka caicki hywä tule / uscollisest rucoileman hänen Seuracundans edest yhteisest / ja Esiwalan edest / niin myös coco Isänmaan / ja rucoileman että suuret Maanwairwat / caicki Wahingo ja Waara / sekä Hengellisel että Ruumillisella muoto poispoistetyri tulisit.

5. IX. Sätte asetta Pissa eli Superintendens Officiarios lähimmäiseen Pappain cocoureen / niincuin Präsidem, Vice-Präsidem, colme Respondentes, colme Opponentes, ja sen cun Dretaman pitä / andaden caikkille tietä / mitä sen jälken edestuleman pitä.

6. X. Cosca caicki tämä toimitettu on / anda Pissa heille luwan cotia mennä / andaden heitä Jumalan suojelureen;

kirren; ja niin päätetään yhdellä Wirrellä/ ja sovelialla Ru-
conrella/ ja viimein HERAN Sunaurella.

XXVI. Luku.

Wircoist/ ja niiden Lau- nisturist ja Omaisudesta.

S. I.

Dea Duomio Kircoon pitää asetetta-
man nyt toimellinen Oeconomus, joka myös on Pap-
pi/ että hän toisinaan mahdais autta sarnainises/co-
sca ei hän Wiraldans estetty ole/ jonga pitää sen pe-
rån casoman / mitä Kircon tarwe yhdel ja toisel tavalla
waati. Hänen pitää joca wuosi kahden Wycon sisäl jälkeen
Pääsiäisen/ Ynnä muiden siihen asetettum cansa/ erino-
maisest hywin coetellun Huonewakendajan cansa/ casoman
puuttumisten perån/ ja ne ylöskirjoittaman / niin myös ar-
wion custannuren päälle / cuin parannuureen tarwitan;
Jonga päälle Maanherran ja Bispan määränisen jälkeen /
niin myös tehdyn Contractin niiden Wiramiesten cansa /
jotea siihen suurest tarpeliset ja aiwoitut owat/ pitää työ Oe-
conomuren perån casomisen alla/ Duomiokircon custannu-
ren

ren päälle kырutettaman / ja sen päälle selkiä Luceu pidettä-
män. Caieki mitä Duomiokircon oma ou/ josta Oeconomus
waarin otta/ niin myös Sacarstis eli mualla tallella pide-
tän/ se pitä jocaawuosi inventerattaman / nelhannen Pää-
fiäis päiwän/ ja sen jälkeen seurawaisen Sunnuntain wälillä.
Original Inventarium panna tallelle Kircon Arckuum/ niin
myös mitä inventeraturi tule/ niñcuin waattet/ Hopia /
Raha etc. Mutta se cuin jocaapäiwä pidettä tarwitan/ an-
netan Luckarin käsijn/ jonga ynnä Oeconomuren canha jo-
caawuosi / eli niñ uicin cuin tarwitan / pitä murhen pitä-
män / ettei mitään Coilta / homelta ja cahomattomudest
turmellais / niñ myös siinä tykönä peräncahoman / että
Caieki ja Patena aina hywin puhtana pidetäisin/ niñ hy-
win cuin caieki muu mitä tarwitan.

S. II. Oeconomus pitä Bispalda Consistoriumin tiedosta
ja suostosta wasiandotettaman/ ja asettaman täydellisen Ca-
cauren edestäns / sen päälle että Kircolla olis wahwa tieto
custa se wahingons maron sais/ jos niñ tapahuis/ että se
hänen hitaudens eli hucuttamisens cautta wahingoon tu-
lis; Jonga perän Bispin ja Capitlumijn ahkerast cahoman
pitä/ ja Oeconomuren siihen wiriäst pitämän / että hän jo-
cacuucansi edestuo tietons Kircon hywäst ja tarpeista/ ja jo-
caawuosi oikialla Ahalla sisäl anda selkiän Lugumlastemus
kirjans Capitlumijn/ joca siinä ylisecahottaman pitä / ja

sitte annettaman/ niin hywin Ordinarie kuin Extraordinarie
sisältulon päälle/ ei mitän ulosjättäin/ Maan Contoitijn.

§. III. Oeconomus otta myös vastan sen Tyväin si-
sältulon/ kuin kuhutan Duomiokircon Tyhnyxi/ joca so-
welialla Ujalla myytämän pitä/ Kircon hywäri/ sen hinnan
jälken/ kuin Bissa ja Capitlumi/ walmiin Rahaa edest hy-
wäx löytävät/ cahoim etens/ ettei Kirco siinä wahingota
kärséis.

§. IV. Jos Duomiokirco tarwihe suurta ja paljo cu-
stantawaista rakennusta/ niincuin Catto/Tornia/Muuria ic.
niin pitä Bissan anontan sen paikkaumman Maanhertalda
Neuvo ja Apua/ sen walmistureen / ja Duomiokircon ul-
conolewasten wälicappalitten sisältoottamiseen. Maan-
herran tule myös pitä Maanboohällaria siihen/ ettei hän
wälytyttelis ylisecaho Duomiokircon Kätkingettä / sitte
cuiu ne owat Bissalta ja Capitlumia Michilda alakiroi-
tetut/ ja hänelle annettut.

§. V. Ennestä Duomio-Kircoin/ niin myös muiden
Kircoin/ Caupungis ja Maalla/ tyndiäsi Omajädest/ cu-
sa se ikänäns olla taita/ pitä Oeconomusen ja miiden/ jot-
den se tule/ murhen pitämän/ että se oikein cahoitur/ woi-
mas ydytyr/ ja wastoin caicke wäkiwalda warjelluri tulis/
ja jos se wääräydellä poistullut on/ oikeudella jälleens woi-
taisin/

taisin; Johon jälkimäiseen pitää Bispian Oeconomurel caickeinaiſes Tilas tähden woiman andaman / eli jos hän estetty on / jollain toisel Paville hänen sians / jolle meidän Käſkyläiseldän Kihlacunnan ja Lagmannin Käräjäs / niin myös / jos Asia Hofrättijn tule / Meidän Advocat Fiscalilda / cohtulinen apu tapahntuman pitää. Ja niincuin Meidän armollinen Tahtom on / ettei ne jotca löytän wäärhellä Kircon Omaisudet allans lyöneri / millän muoto pitää pääsemän ilman suurta Sacko / ja Kircon eli Kirconmaan wahingon täyttämistä; Niin pitää myös Bispain ja Oeconomusten hywin etens cahoman / ettei he ilman hywid ja totisia tietoja / ketäkän waiwa hywin saadus Omaisudesans.

s. VI. Kircon wahwa Maancartanota / eli Taloja / ei pitää kenengän mymän / ilman caickein suurinda tarwetta eli hyödytystä / ja Meidän Liedotam ja saldimistam Jos löytän waldainda Calua / Kircon oma / niincuin Culda / Hopeniata / Kirjoja / etc. eli jotain muuta / kuin Wanhaiin Aicain muistor hywä olis / sitä ei pitää nullän muoto jocu Privat saaman; ja jos se jo tapahntunut olis / niin pitää se meidän Archivumille tietta annettaman / että se omistajan hywällä suosiolla taitan tacaperin toimitteta.

s. VII. Ei pitää Oeconomuren siitä cuin hänen hallusans on / piehindäkän uloslaimaman / ilman Bispian ja Capitlunin kirjallista asetusta ja käſkya / paljo wahemmin jotain pois andaman.

S. VIII. Joca Kircos/ Caupungeis ja Maalla / pitä o-
leman yri/ ja jos nijn tarwitan/ usiambi Arcku/ Colmen Lu-
cun canha/ josa pitä tallella oleman Kircon oma) Kaha /
Culda/ Hopia/ Waatteet/ Tina/ Wasfi/ Luguntaskennus-
kirja/ Inventariumit Pappilan / Cappalaisen ja Luckarin
Maan päälle) nijn myös nuuta/ cuin Kirckoon neuworja
tiedor tarwitan. Yhden Uwaimen pitä Kirckoherra/ toisen
Kirckowäärti / ja colmannen yri Cunsmiehistä; Ja ei pidä
mitän sijtä ulosotettaman / muutoin cuin näiden Colmien
läsnä olles.

S. IX. Me tahdom myös täsä cowin kieldä / ettei ke-
nengän pidä rakendaman huonetta nijn lähes Kirckoa/ että
se sijtä taidats olla Tulipalon waaras; ja jos Huoneet jo o-
wat rakettut arwan lähes Kirckoja Maalla / nijn pitä ne en-
simäisel tilal maahan rewittämän/ ja edemminä sijtä sijettä-
män / josta Kirckoherran ynnä Seuracunnan canha pitä
huurhen pitämän; Ja sijtä cuin he näkewät waaran läsnä
olewan/ ja ne/ joiden tule/ ei tahdo hywällä ihens ojeta an-
da/ sijttämän Huoneitans/ ja Kircon waara poiseftämän/ sil-
loin pitä Meidän Maanherran ja Käskyläisem heille awul-
liset oleman.

XXVII. Luceu.

Cuinga Jumalan Pal-

welus pitä ldest raketus Kirkos al-
jettaman ja pidettämän.

S. I.

Disca jocu takto Kirko eli Cappelit u-
dest raketa/ pitä se ensin Meille/ ja sitte Pispalle
ja Consistoriumille tiettämän; Ja cosca
se walnis on/ pitä se Pispalda itse/ eli toiselda hä-
nen siasans/ niñcuin Jumalan Huone / HERRalle pyhi-
tettämän/ seurawaisella tawalla.

S. II. Ensi cuulutetan se Wijeko edellä; Ja cosca Sen-
racunda nimitettyä Sunnuntaina cocoon tule / wetsatan
cohta yri Wirsi; Ja sen jälken pitä Pispai eli sen cuin hä-
nen siasans on/ Altarin edes sanoman nämät Sanat: Py-
hä/ Pyhä/ Pyhä HERa Jumala Zebaoth/ tänydet owat
Taitwat ja Maa sinun Cunniatas / täytä myös nyt sinun
pyhällä Cunniallas/ tämä sinun Huones/ ja caickein Chri-
stityin Sydämet/ sinun pyhän Nimes Cunnian tähden.

S. III. Sitte neuwo hän Cansa lyhykäisellä Puhella
sytä Asiast/ cuin edesotettu on/ ja rucoille Jumalata Armon

ja A-

Ja Aroun edestä/ että hänen Sanans ja Evangelium aina
 puhtast ja ilman petolisutta/ siinä tulis opetetur ja sarnatu-
 ri/ ja pyhät Sacramentit oikeas menosans pidetyri. Sen
 jälken luke hän Isä meidän/ ja toiwotta Siunausta yltise co-
 co Seuracunnan yhtetsest/ ja erinomaisest sen yltisejoca Kir-
 con rakendanut on/ ja sijtte weisatan/ O Jumal sinua kättän.

s. IV. Sen päälle pitä Pissa/ eli se joca hänen siasans on/
 manauxen Eansan tygö/ että he tämän Templin/ niñcuin
 HERalle pyhitetyn Usunsian/ pitäwät cunnias ja corkias
 arwos/ uscollisest siinä rucoilewat/ kättäwät ja ylistäwät Ju-
 malata/ mieelläns cuulewat ja kättewät hänen pyhän Sa-
 nans/ ja oikein nautitewat Sacramenttejä. Cosca caieki tä-
 mä tapahunut on/ niñ aljetan ja pidetän määrätty Juma-
 lan Palwelus/ ja päätetän sijtte Rucourel / Siunaurel ja
 soweilialla Wirrellä.

XXVIII. Luku.

Waiwaisten Huoneista.

s. I.

Nijñcuin Jumala Sanasans kasse/
 että meidän pitä murhen pitämän Waiwai-
 sist/ Sairaist/ Duduwest ja Sokeista/ jotca ihe
 eteus

etens ei yhtän Neuvo tiedä/ ja täyty turwata muihin heidän Tarpesans; Nijn ei pida tätä millän muoto hylättämän eli poisjätettämän/ Waiwaisten Huoneisa/ ja Sairaisten Tuwis Maalla.

s. II. Niillä Waiwaisten Huoneilla / jotka jo ovat Duomiokirkoin tygö ja muisa Caupungeis raketut / taicka tästedes raketta taitan/pitä olemän heidän wihsit sisästulons/ ja ne wähendämät pitä saaman nautita/ja ei mahda kengän niytä jollam tavalla wähetä. Joca Kirkoin / Hospitalein ja Waiwaisten omiaan luwattomast tarttu/ ja ne hucutta / se pitä pidettämän nyncuin Waras/ ja rangastaman carikertaisella rangasturel muuta warcautta wastan.

s. III. Caickein Waiwaisten Huonetten perän / njn Duomiokirkoin tykönä cum muiden / pitä Maanherran / Bissan/ Kirkoherran ja yhden Bärghmestarin cakoman/ ja caicki tarpen jälken laittaman / ja ei mahda kengän niissä mitän tehdä eli toimitta/ ilman heidän tiedotans ja tahdotans. Maanherran Bissan causa pitä sen thön wallikemman/ waan ne muut olcon heidän Neuwonandajans ja Apulaisens/ joiden myös/ cosca heitä cuhutan/ pitä lähestuleman. Stockholms pitä Hospitaaln Edeskeisijat olemän / paiksi ylinmäistä Stöckhallarit / Ison Kireon Kirkoherra/ nri Bärghmestari ja cari Caupungin Radiniestä.

S

s.IV.

§. IV. Sairasten Tuwista Maalla/ pitä Adelin ynnä
 Kirkoheraan/ Wärtein ja Tuusmiesten cansa waarinpi-
 tämään. Ja eusa ei wielä yhtään Sairasten eli Waiwaisien
 Lupa ole ylöspandu / pitä se ilman wiiwytysti tapah-
 man / joca Pitäjäs / ja Kirkoheraan muistuttaman Seu-
 racunnan Jäsenitä / että he ei ainoastans yrimelisest auta
 Rakennukseen/ mutta myös waransa Tilan jälkeen/ wapa-
 ja hywästä Tahdost / andawat joca Wuosi jotain tarwike-
 waisen Canssa Christittyns ylöspitämisexi / sillä näyttään
 kiihtollisudens Jumalata wastan/ caiken sen Siunauren/ ja
 caikein Armon hywän Toiden edestä/ kuin he sind Wuon-
 na / ja caiken elinaicans sanet owat. Kirkoherain joca
 Seuracunnas/ pitä myös/ muiden canssa kuin tule/hywin
 peräncashoman / että ne Rahat kuin Huonenwaiwaisille
 cootan/ oikein ulosjaetur tulewat/ niille enä ja erinomaisest/
 jotta parhain tarwikewat/ ja owat wihelijäisemmät.

§. V. Cuningin Kihlacunnan ja Pitäjän pitä elättämään
 omat Waiwaisens/ ja ei millään muoto / niincuin tähän a-
 sti muutamis Paicois ymmäretään tapahtunen / wiemään
 niitä muihin Pitäjin / heille cuormax ja waiwar: Cui-
 tengin mahta toisinans toinen Pitäjäs/ josa taita olla wä-
 hembi Waiwaisia / jollain awulla holhoa niitä lähin ole-
 waisia/ joisa usiammat owat.

S. VI. Ei kenengän pida nautikeman ylöspitämystä Waiwaisten Huoneista/ joca ei parhallans siinä olekselle; ja joca siihen tahto wastanotetta/ sillä pitä olentan hywä Todistus Kirkeherraldans/ ja sisäländaman edestans Carikunmenda Dalarit Hopia Rahaa; Ei cuitengan pida niitä jotta niin Wihelijäiset ja Waiwaiset owat / ettei he millän ta walla taida sitä Rahaa aicoin sada/ poislykättämän eli ulosuhettaman / waan Maanherra ja Bispa pitäwät siitä murhen / että jongun toimelisen Miehen cautta/ hywän Ihmisten tykönä/ niin paljo heidän hywäreus cootaisin/ ettei Waiwaisten Huonen sisältulosta mitän wähenis / eikä ne köyhät ja wihelijäisimmät / joita ensin ja ennen caickia hohottaman pitä / jäis awuttomiksi. Ei pida Waiwaisten Foudin ketän sisälöttaman / ennen cun hän Maanherrald ja Bispalda lupa kysy; ei pida myös yhdengän sinne sätuleman/ joca niin wahwa on/ että hän muutoin taita Leipäns ansaita / ei myös se jolla jocu muu neuwo on ylöspitämiseens / muutoin cun jos he edestans niin runsast sisäländawat / ettei Waiwaisten Huonelle yhtän wahingota / waan hyödytys ja woitto siitä olla taita.

S. VII. Waiwaisten Pappi/ jotea Waiwaisten ja Sairasten Sieluin autuutta ektivät / pitä Kuwal/ Palkalla/ Ylöspitämisel ja Lämbymällä edescashottaman. Jos ei Waiwaisten Huone woi eri Foudia pitä/ niin pitä Pappi

myös sen Wiran edesseisoman/ ja sen caiken toimittaman/
 cuin siihen tarwitan. Mitä Eugunlaskemisen tule/ niin pi-
 tä siinä siinä waari otettaman/ cuin Duomiokircon Oecono-
 murest asetettu on.

s. VIII. Joca colmas Wuosi/pitä niiden jotca Waiwaisten
 Huonetten perän cahowat / asettaman cari toimellist ja
 uscollista Miestä/ joilla pitä oleman yri Browiant Huonen
 eli Aitan Awain Foudia wastan/ ja aina oleman läsuä/ co-
 sca siäl- eli uosunitatan ja puunitan/ ja Kirckoherran cans-
 sa siinä murhen pitämän/ että Kawinnon jacamisen cans-
 sa hywin käy.

s. IX. Waiwaistet pitä Ordnungin jälken rawittaman /
 Ja cosca Ruuan jacaminen täyty toisinans erinomaisten sibi-
 den tähden muutetta/ niin olcon se Peräncakojitten hywä-
 löytämises/ ja ei Foudin/ jonga ihens Ordnungin jälken täy-
 dellisest pitämän pitä.

s. X. Waiwaisten Huonesä pitä Jumalan Palwelus
 pidettämän joca Sunnuntaina/ Wuoden Juhlina ja Suu-
 riina Kucouspäiwinä/niin myös joca Tuorstaina Wiikofarna/
 silloin jotain Catechismurest edespandaman pitä. Jos jocu
 on pois Jumalan Palwelurest/ jolla se woima on/ että hän
 tatta Kirckoon mennä / olcon paitsi yhtä osaa Ruuast ja
 Juomast. Waiwaisten pitä illman siinä Jocapäiwä yriniel-
 lifest

lifest tuleman Kirckoon / pitämän Ruousshetke / ja ruoille-
man Jumalata hänen Seuracundans edest / Esivallan /
Waldacunnan hywyden / ja yhteisen Maanrauhan edest /
niin myöds caickein nyiden edestä / jotca Waiwaisten Huo-
netta auttavat ja ylöspitävät. Rajarickoin ja Sairausten
edes / jotca ei woi Kirckoon tulla / pitä Papin toisimans Ju-
malan Palweluren tekemän heidän Macauswuotens tykö-
nä / opettaman / lohduttaman / ja neuwoman heitä kärsimi-
seen.

§. XI. Waiwaisten pitä edesän pitämän Jumalista /
cunnialista ja hiljaista Elämäkerta. Jos joku on Capinalli-
nen / miehelläns riihtele / mene ulos Catuille ja Cartanoihin /
panetteleman ja muuta turhutta tekemän / eli on pois yötä
Waiwaisten Huonesta / sen pitä ensist jongun ajan Ruocans
paikzi oleman / ja jos ei se auta / pois Waiwaisten Huone-
sta ajettaman. Sama Laki olcon sen edes / joca anda Edes-
seisojall / Papill eli Foudille häpiälisiä Sanoja / ja ei tahdo
ihens parata.

§. XII. Että caieki hywin käwis / pitä nyiden joilla
peräncasomus on / ufiast / määrättyinä aicoima / menemän
Waiwaisten Huonesen / ja perän tyshymän / cuinga caie-
ki tapahdu / ja mitä puuttu / cohtulisest ojentaman. Mut-
ta Kirckoherran pitä wähhimmärikin carikerta cucaudes sin-
ne sisälemenemän / ja culdeleman cuinga sielä assat owat.

S. XIII. Jos joku Wanha ja Kajarikko sinne tulla py-
tä/ tariten edestans mitä hänelle on / Kaha eli Kahan a-
laista/ ei händä pidä wastanotettaman / ennen cum hänen
Sukulaisidans kysytän / jos hänellä joku on / jos he tahto-
wat hänen otta / ja mitä hänellä on / tygöns/ ja elättä.
Jos he sen tahtowat / niin he mahtawat myös sen tehdä /
muutoin jos hän wahwoilla tiedoilla taita näyttä/ ettei hän
heidän tyköns taida hywin cahoturi ja holhoturi tulla :
Mutta jos he estelewät händä wastanotta / niin otettacon
hän Waiwaisten Huonesta wastan / ja ei pidä sijtte hänen
Perillisilläns/ hänen cuolemansjälken/ yhtän Perinnön oi-
keutta oleman. Jos hänellä on/ ja hän jättä jälkensä Perinde-
maan/ niin mahta lähimmäinen Sukulainen sen Waiwai-
sten Huonesta tygöns lunasta / sen ajan sisäl cum Laki eten
kirjoitta.

N Jcuiin nyt hywä Laki on Perustus / ja niucuiin
Tien neuvoja caickeen toimellisuteen / ja sen oi-
kiaan hedelmäns ja waicutureen tarwitan wah-
wa perästäjannus; Niin tahdom Me myös tällä
armollisest ja totisest käste / että caickein Meidän uscollisten
Alemmaisten/ ja niiden cuin Meidän Waldacunnasam asu-
rowat/ pitä heillens wahwar ja cuuliaiser ojennurexi ja jälken
seuramisereus asettaman/ caicki mitä Me nyt armollisimast
olemma hywäx löytänet täsä ylömmä asetta ja säättä/ ja ei
rohke-

rohkeneman tehdä tässä / omast hywästä Luulostans / jotain
 muutosta / jos he muutoin tahtowat wälttä Meidän suurin-
 da armottomuttam / ja ei niin arwatur ja rangastur tulla /
 cuin ne jotca Meidän Käskym rickowat ja yllisekäywät. Me
 käskem myös samalla tawalla Meidän Hofrättejäm / Mei-
 dän ylinnäistä Ståthållaritam / Meidän General Gouver-
 neurejå / Gouverneurejå ja Maanherroja / Bispoja ja Superin-
 intendentejå / Borgmästareita ja Raadia Caupungeisa /
 ja caickia muita meidän Duomareitam / että he pitä-
 wät wahwan Käden ja peräncähomisen / tämän Mei-
 dän Kirkolakim ja Ordningim yllise / niin että semahtha cai-
 kis cappalisa rickomat pidetyr ja sen jälken eleyri tulla. E-
 nemmäx wahwouderi olemme tämän omalla Käbelläm ala-
 Kirjoittanet / ja Meidän Cuningal, Sinetilläm wahwistaa an-
 danet. Annettu Stockholmis / 3. Syyscusa / Wuona 1686.

C A R O L U S.

Cunta

Cuning. Maij: tin

N S Q U S

Cuinga Dikeuden Käyminen Duomio. Ca-
pitlumis pitä pidettämän/ annettu Stockholmin Lin-
nas/ u. päiw. Helmecuisa Anno 1687.

I.

Upsalan Duomio. Capitlumis præsi-
dera Archipispa/ ja hänen Assessorins owat Profes-
sores Theologiae. Niin myös nuusa Paicois/ joi-
sa Academiats owat/ Præsidera Pispas/ ja Professo-
res Theologiae owat samalla nuoto hänen Assessorins. Nuusa
Pispacuinis Præsidera Pispas ja hänē Ordinarii Assessorins owat
Duomikircon Kirkoherra ja Lectores. Niisä Consistoriumeis joi-
sa Superintendentit ja ynnä Gymnasiumit owat/ pitä samal ta-
walla Lectores oleman Præsidis Assessoris: Mutta cusa ei Gy-
mnasiumi ole/ taita Superintendenti siinä/ jos niin tarwitan/
pitä muutamia likin asuwaisia Prowasteita eli Kirkoherroja/
ynä Schoulumästarin cansa; Ja taitawat Pispas/ cōsca tar-
we waati/ cūq̄ uasiambia toimellisia Miehiä/ hänellens neu-
wor ja Awuri. Täsä pitä siinä waari otettawan/ ettei Le-
ctores eli Rectores Scholæ tulis estethyri niinä Hetkinä/ joi-
nain heidän lukeman/ ja Nuorutta opettaman pitä. Meidän
Hof-Consistoriumis on Meidän ylimmäinen Hofwin Sar-
naja Præsēs, ja hänen cansans istuwat Meidän Hofwin ja
Luf

Uff= Gardien, niñ myös Artollerien Papit; Ja jos niñ tapah-
 tuis/että ndmät jälkimäiset olisit Regimentin canfajohon-
 gun muuhun Paicean asetetut/ja niñ eikä Prales myös olis lä-
 snä/ silloin sallitan niñlle jotca läsnä owat/ otta heidän sians
 muuta toimellisia Pappismiehiä heillens/ costca jocu Consi-
 storiumun Asia edes tule. **Stockholmin Caupungin Consi-**
storiumis Praesidera Arctipissa / costca hän läsnä on / muuta
muutoin Json Kircon Kirkohera/ joca on Ordinarius Prales,
jonga Assesores owat caicki Pastores Pää=Kircois/ Caupun-
geis ja Malmeilla. Misä järjestyres Consistoriales istuman
pitä/ sen canfa pidetän/ niñcuin ennen tätä on tapa ollut/
ja he Christuren Manauxen jälken/Siweydes taitawat sopia.

II.

Joca Consistoriumis pitä oleman yri Notarius, ja yri Pe-
 del. Niñ pitä myös siinä oleman Signetti/jota ei mihingän
 muuhun pidä pandaman/ cuita ainoastans niñhin Usioihin/
 cum Consistoriumin owat/ ja siinä toimitetan.

III.

Reskivijekona joca Wykos/ Cahderan lyömäsi Amulla/
 Puolipäiwään asti / pitä Consistorium, soweijasa Paicas /
 cuita Duomio-Kircos/ eli josain sen Huones/ caiken sen can-
 sa cuita siihen hywin tarwitan/ sitä warten walmistettaman
 pitä / Ordinarie cocontuleman / niñ myös/ jos Ustat niñ
 waatawat / seurawaisina Päiwinä/ samalla Halla / ja ei
 pidä kenengän/ jolla ei laillista estettä ole/ ihens siitä pois-
 pitämän.

IV

IV. Con-

IV. Consistoriumilla on voima peremptoriè cūsua caiccia Oikeuteen/ niissä Afiois ja Tilois/ cuin sen Duomion alla/ Kircko-Ordningsis jätetyt ovat. Ja jos jocu excipera forum, ja sen päälle seis/ että Afian pidäis tuleman toiseen Consistoriumijn/ eli Mailmalaiseen Oikeuteen/ niin pitä sen saman cohta/ ja sen määrätyn cūzumusajan sisäl tietons sen päällä Consistoriumijn sisäländaman. Jos Consistorium löytä ne olewan jostakin arwosta/niin lykätän Afia siihen Paickaan ja Stiaan/ cuin se tule/ waan jos ei/ niin mahta Consistorium interlocutoriè hänen päällens panna/ Afian cadottamisella/ että hän/ määrätyn ajan sisäl/ tule directè wastaman. Jos se päälecannettu Persona wielä sijte luulis/ ettei hänen pidäis Oikeudella tuleman saman Consistoriumin Jurisdictionin alla/ niin se mahta/ saman waaran ja epätiedon alla/ nau-tita sitä beneficiumita/ cuin §. 24. täsd processis, ihcullen-gin jätetty ja etenkirjoitettu on.

V.

Ei pidä kenengän/ cuca ikänäns hän olis / Hengellinen eli Mailmalinen/ ilman sytä rohkeneman poispitä Bispal-da ja Capitlumilda sitä nöyryttä ja cuuliaisutta/ cuin heidän Wirasans tule. Jos jocu rohkene sen tehdä/ niin mahta Ca-pitlumni Meidän Käskyläisem tykönä sen edesanda/ jonga pi-tä/ wiran puolest/ arwoon ottaman Bispin ja Capitlumin Cunnian/ ja heille Kättä ojemdaman/ sen jälken cuin Afian tila waati.

VI.

Niin hywin Bispin / cuin hänen cansaistujans/ pitä ensimmäisen ferran/ cosca he Wiran Capitlumis wastanotta-wat/

wat/ heidän hengellisen Duomari walans/ seurawaisel ta-
 walla tekemän: Minä N. N. lupan ja wannon Jumalan ja
 hänen pyhän Evangeliumins päälle/ että minä tahdon mi-
 nun oikiana Peri-Cuninganani pitä/ Suuriwoimallisen Cu-
 ningan ja Herran/ Herz C A R L XI. Kuozin /
 Göthein ja Wändein Cuningan/ Suomen Suuren
 Ruhtinan/ Hertuan Skånis/ Estinmaalla/ Wirois/
 Carelis/ Brehmis/ Verdis/ Stettin-Pommeris/Cas-
 subis ja Wändis/ Rügenin Ruhtinan/ Ingerinmaan
 ja Wismarin Herran; Nijn myös Pfalz-Greswin
 Rheinin Bejeris/ Göllichin/ Clewin ja Bergin Hertuas
 Ja Hänen Cuningal. Mahestetins cuolewaisen poislange-
 misen jälkeen/ jonga Jumala armollisesti cauwan wihwyttä-
 kön/ Hänen Mahestetins Awio-Berilliset/ yhden Berillisen
 toisen jälkeen/ josta sen Cuningal. Huonen täydellisen Berin-
 dö-Dikeuden Waldacundaan / ja Siantulemisen Ordnungin
 jälkeen/ tulewat ouistaman sitä Cuningal. Istuinda. Minä
 tahdon myös olla Hänen Cuningal. Mahestetins rackaim-
 malle corkialle Puolijalle/ minun caikein armollisimmalle
 Drotningilleni / ja corkiast nimitetyille Cuningal. Berillisil-
 le/ waca/ uscollinen ja cunniallinen Palwelija ja Alammat-
 nen / ja caiken minun Ymmärryxi ja Woumani peräst/
 waarin otta caikesta corkian Cuningal. Wallan alla olewai-
 sest Dikeudesta ja Omaisudest/ ja niiden edest wastata. Mi-
 nä tahdon myös caikein suurinunan Murhen pitä siitä /
 cuinga minä taidaisin holhoa ja edesautta caickia/ cuin Cu-
 ningal. Mahestetin uscollisex palwelurer ja hywät / yhdel e-
 li toisella tawalla tule/ estä ja poistorua Cuningal. Mahe-
 stetin ja hänen Waldacundans Wahingota ja turmellusta /

nijn myös aitanans tietä anda/ jos minä hymnärrän jotain fencaltaista saapuilla olewan. Mutta erinomaisest/ tahdon minä myös anda izeni löytä / täsi minulle uscotusa Confistorial Wirasani/ uscolliser/ cumiälliser ja hurscar/ nijn että minä tahdon minun parhan ja wijmeisen Ymmärryrent jälken/ caikis cuin minä eteni otan ja toimitan/ minun Wirasani puolest/ ehtä ja edesautta caickia /cuin taita tulla Jumalan Cunniani/ Seuracunnan rakennurex/ ja Oikeuden wahwistureri/ ja en pelwon/ wallan/ ystāwyden/ Rahanahneuden/ Lahjain/ Wihan/ Cateuden / pahansuomisen/ Personan muodoneahomisen/ eli jongun muun fencaltaisen tähden/ mikä ikänāns se olla taita / minun Ajatustani yhdest eli toisest Asiast tahdo sanoa/ waan sitä cuin Jumalan Sana / Kirko-Ordingi ja ne Aseturet cuin siihen tulewat / myöden andawat; nijn myös minun parhan Omantundoni peräst/ ilman wieckautta/ puhua/ wastata/ ulostoimitta ja duomita/ ja caiken sen toimellisest/ siwollisest ja rauhallisest edes tuoda. Minä tahdon myös uscollisest aneti ollen tykönäni sala pitā/ mitä Consistoriumis edespannur/ neuwo pidetyr ja päätetyr tule/ ja sala pidettāman pitā/ ja en kellingān wahingori / eli hänen hywān Nimen ja Sanomans turimior / julkisaatta. Nijn totta minua Jumala auttacon Hengen ja Sielun puolesta.

VII.

Bispan ja Consistoriaalesten pitā heillens tätā Wala atna muistuttaman / ja siinä tykönä ajatteleman / ettei heille yhtān Duomiota tule jongun Hengen / Jäsenen / Cunnian ja Omaisuden päälle. Heidān pitā mielellāns ja kärsiwällisest culeman nihtā/ joilla on jotain edesandamist/ ei kenel-

dāksin

Dakån Oikeutta kieldämän/ eli siitä poiseštämän/ ei myöds ajattomasti langeman jongun puhesen / joca päällecanda eli wasta/ paljo wäheimmän poistoruman / eli Sanoilla nuhteleman / ennen kuin hänen Asiass hywin coeteldu on / ja niin duonittu/ että händä Sanoilla nuhdeltaman pitä.

VIII.

Ei kengän mahda olla Duomari siinä Asiaß / josa hän itse/ eli hänen Lapsens ja omaisens Sugusa eli Heimolaisiudes owat osalliset/ waan lähtekön siitä käskemät pois / eli se jonga Asia on/ saa hänen Istuimesti ylösnošta / ilman rangasturen waarata; Cuitengin niin/ ettei ketän Sugun tähden ylösnošteta / edembä eli taamba/ kuin Napat/ ja ei muiden Syiden tähden/ kuin niiden/ jotca muutoin Maakmallises ja yhteises Pais kirjoitetut owat.

IX.

Præfexen / eli sen joca hänen siasans istu / pitä wastaottaman caicki ne asiat / kuin hänen etens tuodan / ja Consistoriumin tutkimuren ja Duomion alla tulewat / ja ne siite Consistoriumis edespaneman. Sitä wastaan pitä hänen tyköäns poislyckämän ne asiat / kuin muihin paickoiin tulewat / siinwollijesti neuwoden yrifertaisia / mitä heille sencaitaisis Tilois tarpellinen on tietä. Cosca ei Præles itse ole läsnä/ pitä Duomio-Browastin hänen siasans istuman; ja jos hänengin Sairaus eli Cuoleman Tila cohta/ niin pitäkän se Wirast murhen joca händä lähin istu Jarjestyres.

X.

Decanus Consistorii mahta pitä waarin Asteist, että ne

pidetäisiin hywäs järjestyres / cahoin sen perän / ettei mitän kirjoiteta eli uloslähetetä / cuin ei niiden ja Protocollan canssa yhten tule. Hänellä pitä oleman tieto kaikesta sijtä cuin Consistoriumin Archivumin tule / ja sen päällä pitämän / että se caicki / niin myös Acta publica, tule registreratur ja talletta pannuri. Hänen pitä myös auttaman Notariusta kirjoittaman sitä josta suuri waari on / että se tule sisälpannux Protocollan; niin myös kirjoittaman niitä waarattavia kirjoja / cuin Consistoriumin Nimellä uloslähetetän.

XI.

Notariuxen Wireaan ei pidä ketän otettaman / cuin ei siihen ole sowelias ja keliwollinen / jonga myös pitä ihens wälällä sitoman / seurawaisella tawalla. Minä N. N. lujan ja wannon Jumalan ja hänen pyhän Evangeliumins päälle / että minä tahdon olla Hänen Cuningal. Majestetillens / minun caickein armollisimmalle Cuningalleni ja Herralleni / hywänsydämellinen ja uscollinen / niin myös wiriä ylöskirjoittaman Consistorii Acta, ja en niitä ystäwyden / Lahjan / eli jongun Personan nuodon cahomisen tähden / jollain tawalla kädtä eli muutta / waan juuri niin cuin ne Consistoriumis tulewat edespannuri ja päätetyri / tahdon minä niitä / ilman wieckautta ja petosta / minun Omatundoni ja parhan ymmärryeni jälken / totudes ja wacudes ylöskirjoitta / ja ilman petolisutta Protocollan sisälweta; caicki mitä minulle usotan / wisust tallella pitä / niin että se pitä löyttämän olewan käsillä / ja hywäs Järjestyres / costa corkialda Esiwallalda / eli muutoin sitä taitan ulosanotta / en tahdo myös sitä cuin Capitlumis edespannan / ja sala oleman pitä / kenellengän ilmoitta; Niin totta minua Jumala auttacon Hengen ja Sielun puolesta!

XII.

Notariuksen pitä caicein niiden Kirjain ja Actein edestä/
cuiñ hån Capitulumin puolest ulosanda/ nautiheman cohtu-
lisen waiwan palcan/ Meidän Yhteisen Aseturen ja Taran
jälken Lagmannin Dikeudes: Cuitengin niñ/ että kyöhiä A-
sianajajita armahdetan.

XIII.

Caicki Consistoriumin Aasiat/ cuiñ Capitulumist ulosan-
netan/ pitä Bispalda ja caikkild Consistorialereilda alekirjoi-
tettaman / Meidän siistä ulosannetun Käskyn jälken; Ja ei
pidä Notariuren/ ilman Bissan ja Consistorialestein Tiedo-
ta ja säldinista/ ulosandaman jotain Protocollast, eli muista
Acteista, Wircans paishi olemissella.

XIV.

Jos jocu waarattapa Asia edestule/Religionist ja Ju-
malan Palwelurest / niñ se annetan Meille tietä / silloin
Me myös tahdom. asetta siihen/ mitä Asian tila waati.

XV.

Bissan ja Capitulumin tule myös duomita niissä Asteis/
cuiñ edestulewat Visitationis ja Bappein cocouris / ja niissä
jotca erinomaisest tulewat Bappein ja Schoulu-Personijn /
ylimmäisijn ja alammaisijn/ mitä heidän Wircans ja puut-
tumisijns tule / Opis ja Elämäkerras / ja pitää sen päälle
ahkeran ja yriwacaisen peräncäömisien: Jos muutoin ta-
pahtu/ niñ pitä caicki cuiñ ricotur ja poisjätetxi tule/ hei-
dän wastaurens päälle tuleman.

XVI.

XVI.

Jos Pappismies tанда sen päälle/ joca on Mailmallt-
sest Säädyistä / Mailmallisen Oikeuden edes / ja se löyttän
wiattomari/ niin ei pidä händä lyhättämän Consistoriumijn/
waliturenus canssa sen ylöncahen ja wahingon tähden/ cuin
hän kärsinyt on / waan Pappismiehen pitä/ yhteisen Lain
jälken/ samas Oikeudes / cuin hän päällecanda / cohta wa-
staman ja oikeuden tekemän.

XVII.

Nytä wastan cuin ylöncahesta/ ilman Laillisten estetten
näyttämätä Consistoriumin cuzumisest ikens poispitäwät /
pitä Mailmallisen Käsiwarteen turwattaman/ niin että yn-
siä saatetan cuuliatfuteen/ rangaistan poisolemisen tähden /
Mailmallisen Lain jälken / ja mara Njrtawehens custan-
nuren ja Wahingon.

XVIII.

Juttuweljein pitä official ajalla/ omas Personasans lä-
hestuleman/ waicka jocu heidän siasans heidän Afians ynä
aja taita; Silloin coetellan ensin/ jos Asia taitan sowiteta/
ja jos ei se taida tapahtua/ langetetan Duomio/ nijsä a-
fiots/ cuin tulewat Consistoriumin Jurisdiction alla.

XIX.

Asiat Capitlunuis/ pitä niin kkrussi cuin mahdollinen on/
toimitettaman/ lyhykäisen ja Suuisanan Processin cautta/ jos
niin tapahtua taita/ eli myös/ jos Asia niin waati/ ja Juttu-
weljet erinomaisen syiden tähden/ caiketi sen päälle sefowat/
jotain pidenamäldä / ja kirjoitusten toinen toistans wastan
panemisella.

XX.

Consistoriumin pitä manaman Juttuveljiä/ että he siinä
 nä kuin he toinen toistans vastaan puhuvat / poispitävät
 häväistys ja soinnu Sanat/ niin myös/ ettei he millän ta-
 walla Dikeutta ylöncaho / eli sen Duomiota vastaan puhu.
 Se joca sidotan ylöncaheseen ja Duomion laittamiseen Con-
 sistoriumita vastaan/ pitä cohta Radstuwan Dikeuden edes/
 siinä Caupungis kuin Consistorium on/ sentähden Caupun-
 gin Fiscalilda eli joldain muulda/ sen Protocollan johdaturen
 jälkeen / kuin Consistoriumis pidetty on/ joca myös uscotta-
 man pitä/ tygö puhuttaman/ ja Mailmallisen Lain jälkeen
 rangastaman / niincuin ylöncahe olis Lagmannin Dikeu-
 uidelle tapahunut / sillä Consistoriumin Duomion lait-
 tamus pitä niin arwattaman kuin Lagmannin Duomion
 rikkomus; ja ei pidä Radstuwan Dikeuden / Wircans mi-
 stamisen tähden/ saldiman siinä tapahtua jongun ajan wif-
 wytystä / waan sencaltaiset Usiat ensimmäisnä Radstuwan
 Päiwänä laillisest päättämän / niin myös ne tästä päälle-
 pannut Sacot pitä Consistoriumille yrinäns tuleman. Riit-
 awehehin ricoret keskenäns / lykätän myös Mailmalliseen
 Dikeuten / ei cuitengan ennen kuin Pää-Usia on loppuun
 tullut.

XXI.

Se Riitaweli kuin ilman luvata poisimene/ luettacan
 ynfiäri / eli siri joca Usiäns ylönanda / ja maracan Riita-
 weljellens hänen custannurens / niin myös rangastacan y-
 löncahen tähden Consistoriumia vastaan / sen jälkeen kuin
 ennennimitetty Radstuwan Dikeus löytä sowehiari Lain ja
 laillisten Usiustien jälkeen/ hänen päällens panna; ja alkön
 U
 Con-

Consistorium olco sitä wähemmin walutis/ tekemän laillista päätöstä niissä asiois/ kuin heidän Dikeudens alla tulewat.

XXII.

Caickein Todistajain / kuin Consistorium Asian selity-
 rer tarwike / ja Rytaweljet awurens ehiwät / pitä cohta /
 jos he läsnä owat / yhteisen Lain / ja niiden nuustuttamisten
 jälken / kuin elickä Consistorium eli Rytaweli edesanda / wa-
 lallans tunnusturens tekemän / Rytawelsein / eli niiden cum
 heidän sians uscotut owat / läsnä olles / Radstuwan Dike-
 uden edes / siinä kuin Consistorium on. Mutta jos ne Todis-
 tajat / joiden päälle huuttan / olisit pois caucana / niin ettei
 he ilman suurta waiwatans taidais sinne tulla / niin mah-
 tawat he samalla tawalla tunnusturens tehdä / siinä Paic-
 kacunnas josa he asuwat / elickä Caupungis ensimäisnä Rad-
 stuwan Päiwänä / eli Maalla ensimäises Käräjäs; Ja jos
 Käräjän aica olis caucana / ja Asia Consistoriumis ei kärsis
 wihwytystä / niin pitä Todistajat cuhuttaman lähimmäiseen
 Caupungijn / ja siellä tutkittaman / niñcuin ennen sanottu
 on / ja saman Dikeuden pitä cohta tiedon andaman Consi-
 storiumijn / mitä siinä tehty on / ilman palcata. Jos joku
 Kihlacunnan eli Radstuwan Dikeus caiken tämän tekemätä
 jättä / niin se rangaistan kuin §. 20. mainittu on.

XXIII.

Caicki Capitlumin Duomiot / jotca sawat laillisen wot-
 man / pitä Meidän Wircamiehem cohta caickella todella täy-
 dellisest Execution saattaman / taicka ulosseisoman sen kuin
 38. §. Dikeuden käymisen Processis sisälläns pitä ja waati.

XXIV.

Jos jocu taidais hywäl tiedolla löytä ihens waitwaturi
 Consistoriumin Resoluciolla / Päättämisellä eli Duomiolla /
 niin mahta se sama nöyrällä Kucouskirjalla / silloin cuin par-
 hallans Hofrätis istutan / eli sittä lähin ensin istuman tulla / e-
 desanda waliturens sen Meidän Cuning, Duomiostuimen ja
 Hofrätin edes / josa Paickacunnas Consistorium on / jonga
 pitä cohta / ja ilman yhtän määrättyä processia / sisälano-
 man sen päälle Consistoriumin ja toisen Rytawoljen selitystä /
 cuullen sritte molembia Rytaweljiä suusanalla / jos niin tar-
 witan; Ja sritte asetta ja resolvera sijnä Hofrätti / niincuin
 Meidän Duomion pitäjä / ja Meidän puolestam / niincuin he
 löytawät Asian oikian Tilan ja oikeuden canssa soweltian o-
 lewan. Ja niin pigan cuin jocu ajattele sillä tawalla tahtowans
 mennä Hofrättiin / niin pitä hänen cahderan Päiwänsisil /
 sittecuin Consistoriumin Päättämys hänelle ilmoitettu on / ai-
 coimisens cunniallisil Sanoilla Consistoriumille tiettäwät
 tekemän / eli oleman sitä paiksi. Jos jocu löytän / ilman
 täydellisiä Syitä näin Consistoriumin ylise walittanen /
 niin pitä se Meidän Häfrätidäm sacoitettaman Sadal Da-
 larilla Hopia Kaha / puolen Consistoriumijn / ja toisen puo-
 len Seuracunnan Waiwaisille / eli lähimmäiseen Hospita-
 liin / josa shypä asu; jos ei hän woi sitä Sackoa tehdä / niin
 ulosseisocon cahden Wycon sangiuden Wedel ja Leiwällä. Mut-
 ta jos muutoin Asia / josa jocu löytä hänens waitwaturi / olis
 meidän oikiast Opistam ja Religionista / Papin Wirast opetta-
 mises / saarnamis / ja Jumalan Palwelure tekemis / niin tah-
 dom Me cohta anda Asian tulla Meidän oman Revisionin alla /
 ja sritte sen ylise niin asetta / cuin Me löydäm oikiari / ja cuin
 Asian tita waati. Ja joca ilman Syytä / ja waatimatto-

mas tilasa Meitä finä waiwa / se pitä carikertaisen Sacon
allatuleman/nimittain/taicka Cahdensadan Dal. HopyaKa-
ha/ taicka Eucauden fangiuden Wedel ja Letwällä / ja il-
man sitä maxaman Rytawelijens Bahingon ja Eustannu-
ren/ nijn nyhös ulossesomian mitä yhteinen Laki/ ricoren A-
sianhaarain jälken/ wati.

Mitä muuta on/ nijn ojedacan Meidän Duomio-Ca-
pitlumit izens Meidän yhteisen Lakim ja Oikeuden käymisen
Asetusten jälken / nijn paljo cum ne sencaltaisijn Astoihin /
cum heidän etens tulewat / sowitetta taitan. Tämän jäl-
ken ne joidenga tule/ mahtawat izens ojedga. Actum ut supra.

C A R O L U S.

EW

Cuning. Maij:tin

Udistettu Nsetus/

Baloista ja Sabbatin Ricoresta.

ME GALL Jumalan Armost /
 Kuozin/ Götthein ja Wändein Cuningas/
 Suomen Suuri Ruhtinas/ Hertua Skä-
 nis/ Estinmaalla/ Wirois/ Carelis/ Breh-
 mis/ Verdis/ Stettin-Pommeris/ Cassubis ja Wän-
 dis/ Rügenin Ruhtinas/ Ingerinmaan ja Wismarin
 Herra; Niin myös Pfaltz-Grifwi Rheinin Benjeris/
 Gälichin/ Clewin ja Bergin Hertua etc. Tenne tiet-
 täväri/ että waikka ihecungin pidäis oleman ihestäns neu-
 wotun/ paneman niin yhtä sen korkeimman käskyä ihellens
 euuliaiser ojemurex/ ja jälken seuramiseri cuin toistakin/niin
 Me löydämme eutengin/ettei Jumalan Nimen turhan lau-
 sumusta Baloilla ja kirourilla / ei myös Sabbatin ricosta/
 lueta/ muutamilda Jumalattomilda ja häähynelkifild Jhmifil-
 dā/ niin suuriri ja cauhioiri Synneiri/ cuin ne owat/ ja sen-
 tähden ei he ensingän pelkä niittä tehdä; Semmengin ettei
 Kuozin kirjoitetus Laus ole pädu jotain Rangaistusta ja sackoa
 nimitettyin ylitsekäymisten päälle: Sentähden/ että ne cui-
 tengin/ niin paljo cuin ikänäns Käskyllä ja Rangaisturella
 tapahtua taita/ tulisit ennatetyr ja estetyri/ olem Me hywär
 löytänet/ Meidän endisen/ Baloist ja Sabbatin rickomijest
 ulos-

uloskäynnen Usturem udista/ ja siinä jotain muuttaja cocon-
wetä/ eli lyhetä; täydellä todella tällä manaten ja käskien
niin caickia yhtetsest/ cuin jocaista erinomaisest/ cuin Mei-
dän Waldacunnasam ja sen omisa Maacunnis asuwat ja o-
leskelewat / sencaltaisia ylitsekäymisiä carttaman / usein ja
hywin Mielen johdattaman/ cuinga hirmuinen asia se on/
sen caickein korkeimman Jumalan surta ja pyhä Nime/jota
me olemme welcapät ylistyrel ja Cunnialla muistaman/Wa-
loist ja Kirourilla pilcata / ja H&Kran Päiwä eli Satta-
tia/ joca on meille leworu ja pyhittämisex annettu ja asetet-
tu/ sencaltaisel Työllä/ cuin ei mikän hätä waadi/ eli syndi-
sel Elämäkerralla / juuri wastoin Jumalan angarata Kiellof-
rickoa ja turmella. Seura sentähden:

Waloist ja Kirourist.

I.

Ei kellengän pitä oleman sallittu Wala tehdä / eli a-
noa/ waan niissä asiois/ cuin Jumalan Sana ja Ruokhin La-
ki sen myödenanda ja waati; Paiksi sitä olcon caicki Wan-
nomus peräti ja angarast poiskielty/ ja todistacon ihcekutin
Puhens sillä/ että hän sano: Ja ja Ei/ ja wahwistacon to-
tudens cunniallisel Elämäkerral ja yrivacaisilla wilpittömit
Toilla.

II.

Sarnamiesten pitä usein neuwoman ja uscollisest ma-
naman Sanancuulioitans / Opettaitten Opetuslapsians /
Wanhemmitten/ Isännitten ja Emännitten Lapsians/ Wä-
kens ja Perhettäns/niin myös niiden/ joilla muutoin on wo-
ma ja oikeusjongu ylihen kärkeä ja wallita/caicki alamaisians/
että

että he carttawat Baloja ja Kirouria/ Käyden ihe heidän edellän hywäl Esimerkillä/ ja pannen siihen tygö sorwelian curituren ja rangasturen Huonesans/ costa jocu ricko. Jos he poisjättäwät sencaltaisen tarpellisen Curituren ja peräncahomisen/ cuin aicanans tapahtuman pitä niiden ylise/ jotca owat nöyryten ja cuultaisuteen heidän alans annetut; eli jos he ihe wannowat ja kiroilewat/ ja saattawat mita niin Jumalattomaan menoon/ niin pitä heitä ensimmäinen kerta Sielunspaimenilda waroittaman/ ja tästä heidän waarallisest ja suurest erhetyrestäns ja Eugunpitämättömydestäns erinäns neuwottaman. Jos ei sillä mitän aicoin saada/ niin pitä heidän toisen kerran Kirkeherralda/ ynnä Seuracunnan Wanhimmilda ja Cunsmiehilda/ saaman ensimmäin tygö puhen ja Manaren; Ja jos ei he wielä sittekän ihens ojenna/ eli täydel todella opeta ja curita Lapsians ja Mammaisians/ niin pitä heitä colmas kerta waroittaman/ ja cohta ynnä silloin tekemän Dalarin Hopyaraha sackoa/ puolen Kirkoon/ ja toisen puolen Pitäjän Watwaisille. Ne jotca ei woi Sacko mara/ pitä Sunnuntaina pandaman Stuckijn/ ulcomaisel puolella Kirkonowe/ ihellens häpiäri/ coco Seuracunnan edes. Jota warten Me myös tällä käskemme Niinimiehiä ja Meljälscunnan Miehiä/ sen perän cahoman/ että cohtulinen Executio tapahtu/ ja että joca Kircon tygö sencaltainen Stucki tehdän/ sencaltaisil Jumalattomil Pelwor ja Rangastureri.

III.

Ne jotca ei tästä ihens ojenna eikä paranna/ waan edespäin täydellä aicomisel paatunet wihoittawat Jumalan/ ja pahendawat Lahinmäisens/ elikä Wibas ja kiucusa/ eli

sa/ eli caubiaſta tottuneſt tawafia/ joca/ cofea hån ei tottele edelläkäyneitä waroimifen kertoja ja Manauria / waan paatunenna pyſy/ pitä yhden caltaiferi luettaman / ne pitä edesannettaman ſeu Duomioiſtuimen edes cuin oikiudel tule/ Ricoreens ſidottaman/ ja wiſden Dalarin Hopia Rahan Sacon maraman/ eli iſtuman cari Sumuntaita Stukis Kircon Owen edes.

IV.

Jos jocu Sarnamies löytän hitari/ täſä opettaman ja manaman Sanancuulioitans / eli jos hån iſe on picainen wannoman/ niñn pitä ſe ſama enſimäiſen kerran niñbä jotca wannomifen cuulewat / waroittaman; Toiſen kerran annettaman Piſpan ja Conſiſtoriumin eten/ ja ſiellä ſaaman cowan tygö puhen. Jos hån colmannen kerran ſidotan luginpitämättömyteen eli omaan wanomifeens / niñn olcan colnatta oſa palcaſtans ja ſiſältuloſtans paithi / neljannen kerran puolta palcans/ ja wiſdennen kerran ponnaan määrättyr ajar pois Wiraldans/ ja jos hån paatunenna pyſy/ ilkiäſt tawafia ja kiucufia/ ſillä nuoto ſyndiä tekemäs / ja muita pahendamäs / niñn ei pida hänen itänäns enä ſitä jälleñs ſaaman.

V.

Jos tämä Syndi tehdän ilkiäſt tawafit/ kiucufit ja Wihaſt/ Jumalan Huoneſa / niñn pitä Syypään / ehkä cuca hån olis / jos hänellä on jocu Palwelus / ja enä cuin 200 Dal. Hopia Raha Palcka / tekemän Sata dalarit Hopia Raha ſackoa. Jos hänelle on wähembi / eli ei ollengan palcka / tehkön Wiſſikymmeniä Dalarit Hopia Raha ſackoa / Kirckoon ja Pitäjän Waiwaisille cahda ja cain. Jos ei hån woi coco Summa ulosanda / iſtucan Stukis/ neljä Sumuntaita järjeſtäs/ ja maracan ilman ſitä wäſi

wäsi Dalari Hopia Raha sacko/ eli tehkän niñ monda Työ-
 päiwä Kircon tarperi / cuin se maretur tule / ja seisocan
 wiela sijte julki Ripin. Jos eltiwallaisest wañotan paljon
 Cansan cocouris/ ja Bieraspidois/ eli Marckinan aicoma
 ja Oikeuden käymis/ eli muutoin Catuil ja Cuilla / joista
 suuri Pahemus ja hasu tule/ niñ se rangastan puolta sitä
 vähemällä. Duomarin joca siinä Paiteacunnas on / pitä
 cohta ottaman Usian ylös/ ja duomiheman/ ja Caupungin
 Wahtin/ eli muuden siihen asetettuin Maalla/ pitä Syypan
 taicka pitämän hänen Huonesans ja Härbarisans/ eli myös
 paneman Fangiuten/ juuri sen jälkeen cuin Persona on. Nyl-
 lä jotca Kellarin päällä ja Crouweis wannowat ja kiroile-
 wat/ ja matcan saattawat pahan menon ja hasun/ olcon sa-
 ma Laki / jotca Berhen Jännän pitä oleman welcap. an /
 Cahdenkymmenen Dalarin päällä Hopia Raha/ cohta/ eli
 päiwä jälkeen/ edesandaman Duomarille/ jonga pitä ilnan wif-
 wtystä ylösottaman ja päättämän Usian/ joco niñstä colman-
 nes punctis ylösannuisti wardimisen kerroista on näiden cans-
 sa waari otettu / eli ei. Jos yri eli toinen sommalacunnmal
 täsä ylömmä nimitetyllä tavalla rickois/ ja se tahdois/ il-
 man Oikeuden waatimat ihens parata/ ja itse anomat/ sen
 Ricoren päälle pannun Sacon Kirckoon ja Waiwaisille an-
 da/ niñ ei pidä hänelä sitä kielttämän.

VI.

Niitä jotca niñ owat woitetut wihan kiufussa ja
 picaiset Jumalan Nimee turhan lausumaan / kiroi-
 lemaan ja wannomaan / ettei Oypi eikä Manaus /
 eikä Sacot eli Fangiuret/ taida asetta heidän häññ luondons
 ja paha Sisuns/ niñcuin paatuneita ja uypiniscaisia Syn-

disia/ ei pidä Jumalisten ja cunniallisten Ihmisten Caus-
känmises sallittaman/ ei myös josain Meidän eli Meidän A-
lammaisten Palwelures pidettämän/ waan caiketi / cosca
caicki parannuren toiwu hucas on/ ajettaman Maanculki-
oiri määrättyr woosicausir/ eli aina edespäin ikäsiri/ niin-
cun Asia ja sen tilat myödenandawat. Mutta joca niin
ylönannettu ja Ehrisittöm on/ että hän hirmuisesti häwäi-
se ja pilkka Jumalata/ ja tule laillisest siihen woiteturi/ se
pitä ihman yhdetäkän armota pois Hengeldäns rangaistama.

VII.

Että usein niin tapahdu / että Lapset / turhas meno-
sans nymärtämättömydest täsä eihettywät / niin pitä ne
rangaistaman Wikalla/ eli muulla curiturel / cuin heidän
ikällens soweltias on/ ja parhait tule parannuxeri. Ne La-
pset/ jorca ei sencaltaisesti curiturest ikens paranna/ waan
nymärretän olevan picaiset wannoman/ ja usein siihen si-
dotan/ pitä ikellens häpiäri/ ja muille cartteri / istuman
Stukis / Rireonowen edes : Mutta ne jotca owat ylise wy-
dentoiSTARHIMMENEN UuSTAJAN / pitä/ cosca ei he jälken edel-
käynein manauksen ja waroimisten sittä lacka / niin pidettä-
män ja rangaistaman/ cuki Rireons jälken/ cuin edelläkäy-
wäis is Puncteis sanotan. Ja olcon Palckawäen cangsa sa-
ma Laki.

VIII.

Jos jocu tule Walapattotter Oikenden edes/ eli muu-
toim laillisest sidotan/ Omatundoans wastan wannoneri / sitä
ei pidä ikänäus enä todistajar oettaman / ja sacoitettaran
toielä sütte Latu jälken.

IX. Jos jocu syndiä teke sitoin ihens Satanā cansa/ kirjotturil eli
 Suusanoilla/ se pitā/ niñcuin Noituden tähde/ pois Hengeldā
 rangastaman: Mutta caieki Catekauret Rupermissil/ Enu-
 sturil/ Puhalluril/ ja caiekinaisil cadottawaisil Juomilla/
 niñ hywin cuin myös caieki uhramiset Buiden/ Wetten ja
 Lähtein tykönä/ pitā Rahasacolla eli Fangiurella Wedel ja
 Leitwällä/ eli Euijanuorulla/ eli Wihasaunalla/ rangastaman/
 juuri sen jälkeen cuin Ricos ja Persona on: Josa pitā cadottama
 cingin Itä ja Ymmärrys/ jos hän on wietelby/ ja jos hän
 on yhden kerran eli usiammassi/ sencaltaisia Syndejä tehnyt/
 jonga jälkeen pitā Rangastus elieki huojeettaman/ taieka e-
 mittämän.

Sabbatin Ricoresta.

I. Niñcuin se on Jumalan Käsky ja Päällepano/ vyhit-
 tä Lepopäiwä/ ja ei jocu ehdollinen cappale/ niñ pitā caie-
 kein Wanheimmitten/ Isännitten ja Emänitten/ ja niñden
 joilla muutoin/ yhdel eli toiseltawal/ on muiden ylise walda
 heille sanoa ja käskē/ ei ainoastans itse welcapāt olemān/ il-
 man poisjättämätä ja Jumalisel Halulla/ tekemān Jumalan
 Palweluren Sabbatin Päiwänä/ ja sen saman käyttämän
 caiekin corkemān Jumalan kytorex ja Cunniari/ mutta myös
 caieki abkerudel pitämän alaimmaishans sihen/ että he teki-
 sit sitä sama/ ja ei millän muoto jaldinan heidän jotain e-
 tens otta/ cuin olis pahendawainen/ eli tulis Jumalan Pal-
 weluren esteri/ ylöncaheri ja poisjättämiseri/ yhtäläisen
 Rangasturen päälle/ niñ sille joca muita sittä estä ja pois-
 J 2 pitā/

pitä/ kuin sille joca itse fiellä pois jää/ ja muutoin sen Pä-
 wän turhil Uscarilla ja niillä Toilla culuttä / josta ei hätä
 tarwe waadi/ joca Rucourijn ja Nurhuutamiseen / ja myös
 corkemman Jumalan Palwelukseen ja Cummiaan/ Miskiiseen
 ja Kytöreen/ ainoastans käyettämän ja pyhitettämän pitä.

II.

Jos jocu löytän olewan niin Jumalatoim/että hän har-
 woin / eli ei coscan tule Kirckoon / ja sinne cusa Jumalan
 Sana sarnatan/ eli se kuin wielä pahempi on/ tämän Syn-
 dins edestä pahendawaisil Sanoilla wasta/ se pitä ensimäi-
 nen/ toinen ja colmas kerta waroittaman / ja hänen caus-
 sans juuri niin tehtämän / kuin toises Punctis Waloiff ja Ki-
 rourist sanotan; Ja jos ei sillä mitän aicoin saada/niin hän
 pitä asetettaman Maillmallisen Dikeuden eten/ ja rangaista-
 man yhdel tawalla sen causa / kuin Kircos wihoitta Juma-
 lan/ ja pahenda Lähinnäisens Waloilla ja Kircurilla. Jos
 jocu sen edes wetä/että hän luke cotona Postilloja/ niin taitan
 hänen voisolemisens hywäx otetta/ jos hän on heikko/ Kirwulloi-
 nen ja Saattamatoim/ eli muutoin niin sopimattomalla ja cau-
 caisel Paicalla olestele/ ettei hän taida/ muutoin kuin caickein
 suurinmal waiwalla ja Waaralla tulla Jumalan Huone-
 seen; ainoastans että se sama / cosca hänen woimans pa-
 rammun saldi/ ja mahdottomus ei ole hänelle estenä/ itens
 sisälle laitta; Mutta jos se ymmärretän / että hän Postil-
 lans lukemisest teke Kircon ylöncäsen/ niin hän pitä Kircko-
 herralda ensimäisen kerran oiettaman ja manattaman/ ja
 kuin ei se mitän auta/ Kirckoherralda ynnä ja Seuracunnan
 Wanhinimilba. Mutta jos sekin ilman hedelmätä tapahtu/
 asetetan hän Duomarin eten/ ja sacoitetan puolda wähem-
 män kuin se edellinen.

III.

Mehän meneminen ambuman / ja Merellä calaminen
 Jumalan Palweluren aicana / pitä peräti pois kieltä oleman
 40. Hopia Marcan Sacolla; Mutta jos Calancutu on käässä /
 ja waara on / että oikia aica sen nautihemiseen ohitse mene /
 niin mahtawat he / jälken Jumalan Palweluren / siinä waa-
 rin otta / niin myös Taloinmiehen myöden annettu / Ehto-
 puolis tarperens ja rawinnorens calaappyttä / waan ei muu-
 toin. Niitä Ascariita taitan ilman rangaittureta Sabbatina
 toimitetta / cuin owat wälttämättömät; niincuin Kuan laitta-
 minen Talois / Lasten ja Carjan cakouminen / ja muuta
 sencaltaista / oma eli Lähimmäisens häätä apu / costä waara
 ja turmellus kääsis on / ja Ascariita sencaltainen / ettei se millän
 muoto anna ihens wiivyyttä / erinomaisest Wuorten työsä / joi-
 sa toisinans alinomainen waari / peräncakoumus ja murhenpi-
 tämys tarwitan: Cuntengin pitä ne / joiden niissä on tekemisi /
 aina oleman neuwotut / ja welwolliseri tehdyt pitämän Ju-
 malisia Nhatuxia / ja cunnioittaman sitä suurta ja cackiwal-
 diasta Jumalata / Rucouril / ylistyrel ja Rytorella; Ja ni-
 den / joilla sencaltaisis Tilois on walda käässä / pitä aina /
 niin paljo cuin ikänäns mahdollinen olla taita / niin laitta-
 man / että niissä Wäki wuorottain pidetän / niin että se joca
 siinä toimitures on yhden Sunnuntain pois / taita seurawai-
 sna mennä Jumalan Huonesen.

IV.

Mutta jos jocu Wircamies eli Työmies / Caupungeis
 eli Maalla / Sunnuntaina työtä teke ja Wircans harjoitte-
 le / sen pitä tekemän 40. Marcka Hopia Kaha sackoa / taicka
 oleman cakderan Päiwä Fangiudes Wedellä ja Perwällä.
 X3 Saman

Saman Saccon alla/pitä myös caicki Teurastaminen ja Li-
hanmyminen caiken Päiwän anettamanpoisolla; Niin myös
caickinaiset Calum myjät / eli muut jotca käywät Catuilla/ja
ymbärins Huoneisa eli Cartanoisa/ jotain mymästä/pitä kiel-
tyt olemā tätä Ascarettans toimittamast / ennen Nehän
lyömä; Niin myös samal Rangaisturella mymäst jotain
Wenheis ja Morisa / nimitetyn ajan sisäl: Cuitengin teh-
kōn täsä jälkimäises tilasa puolen sitä Sacko se joca myy/ja O-
staja toisen puolen.

V.

Caicki Kellarit / Olu- ja Palandowijna Crouwit / pitä
Ehtona Sunnuntain edellä kinnipandaman/ Seiksemän lyö-
des/ ja ei yhtän lastemist eli Juomist nāden sisäl sallitta-
man/ Caupungeis eli Maalla / ennen kuin Nehän lyödes
Sunnuntain Ehtona. Ei myös pidä Krāmā puodeja eikä
muuta Puodeja Sunnuntain Calu mymä awattaman; Caic-
ki samal Rangaisturella cum täsä lähin edelläkäywäises Punctis
sanottu on: Cuitengin mahtawat Hökäricken ja Leiposain
Puodit Nehän lyödes awetta / niin että Köyhä silloin sais
osta sitä cum hān rawinnoxens tarwike.

VI.

Jos joku pitā Metelitā Caduilla/ Huutamisel/ Ambumi-
sel/ turhil Jutuilla ja Tappelurella/ eli pitā muuta sopima-
toinda Meno Jumalan Palweluxen aicana/ niincuin Cort-
tein ja Terningin heittämisel/ Juopumisel/ eli myös jos hān
tule Juowuris Kirckoon / niin se rangaistan niincuin se joca
Waloil ja Kirourella matkan saatta Metelin Catuilla ja
Cujilla/ ja paiki sitä sacoitettacon se joca joutu tappelureen/
erināns sen edestä/ Lainjälken.

VII.

Että myös se paha tapa/ tulla hiljain Kircsoon/ ja lähte siitä ulos/ ennen kuin Jumalan Palvelus on päätetty / tulis estetyri/ niin pitää niiden/ jotka löytän omasta ehdoista ja elkiwallast/ ja ilman hädätä Kircosta uloslähteneeri/ ja ne jotka ei silloin cosca Yhtensoitetan/ eli cohta sen jälkeen/ sinne sisältule/ tekemän Sacko Tuusi Marcka Hopia Kaha joca kerta/ Caupungeisa: Mutta jos jocu Maan Kylis tule hiljain/ ja tiettävä on/ eli toderi saada taitan/ ettei hän niin- kuin caucana Kircost asuwainen/ ole cuullu Soittamisia / eli tainnut niin hywin Nica arwata/ niin pitää se ensimmäisen kerran waroittaman / että hän tästedes laitta izens oikial ajalla sinne/ ja toisen kerran tekemän yhden Marcan hopia Kaha sackoa: Mutta jos hän tule colmannen/ eli ufiamman kerran jälleens / ja niin nähtävä on/ että hän omalla aicoimisellans täsä erhetty ja izens pois pitää/ niin pitää hän cari sen werta Sackoa tekemän.

VIII.

Jos ei Wanhemmat verän caho/ ja siitä waaria pitää / että heidän Lapsens/ cosca he sille hälle tullet owat / menevät Kircsoon/ niin pitää heidän ihe/ niin usein cain Lapsen löytän ulcona/ Mässämises / Spelamises ja turhis Jutuisa/ olemän welcapaat ulosandaman Sacon heidän edestäns/ ja andaman heidän sijtte cotona Sellänahallans mara erhetyrens.

IX.

Comædiat/ Kortti- eli Terningspeliä ei pitää Sunnuntaina sallittaman; Ei myös Pallihwonetta Spelamiseen ja turhaan Njan culuun awettaman / Neljänkymmenen Marcan Sacon päälle.

X.

Et kenengän pidä nijn Bieraitta kuhuman / eli nijn Bieraspitoon menemän / Sunnuntain puolipäiwäst / että sen cautta Ehtokirkost pois ollais. Ja cosca Häitä Sunnuntaina pidetän / nijn cuin enimitten Maalla tapa on / nijn se pitä tapahduman oikiällä Hialla / ilman Jumalan Palweluren esettä / ilman ambuunista ja Trunnun lyömistä / ja caicke muuta sopimatoinda meno; nijn cuin pahendawasta Juopunnista ja ylönshömistä / Kiecutata ja Huutamista / Riittä ja Toraa / Waloja / Kirouria ja Tappeluria. Jos jocu näihin Syndein lange / ja Sarnamiehen manauren / eli jos ei hän läsnä ole / muiden toimellisten Miesten waroimisen jälkeen / ei cohta idzens ojenna / ja sittä lacka / nijn hän rangaistan samalla tavalla / cuin 3. Punctis Waloista ja Kirourist edespannan.

XI.

Et mahda kengän Sunnuntai- ja Juhlapäiwinä / jotain Waeltust Maalla eli Merellä etensotta ja alca / ennencuin Jumalan Palwelus / nijn Caupungeis cuin Maallakin on toimitettu / Neliänkymmenen Marcan Hopia Rahaa Saccon päällä / sen päälle joca waelda / ja Carikymmenä Marca sen päälle / joca Hewoisen eli Wenhen sitä warten palkan edest anda: Mutta jos jocu on tiellä ja Mateans päällä / nijn pitä hänen / cosca Sunnuntai- eli Juhlapäiwä sissä lange / caickella muotoo nijn laittaman / jos se Maalla on / että hän tule lähimmäiseen Kirkkoon / ja teke Jumalan Palweluren / eli jos se on Merellä / että he pitävät Rucouria / ja ylistävät Jumalata Psalmeil ja Rittoswirissillä. Se joca tämän tekemätä jättä / ole on langennut samaan Sackoon / cuin tässä ylönmä sanottu on.

XII.

XII.

Nämät Usiat pitä niñneuin muuttin Ricoret ja pabat Teot/ ylösotettaman ja duomittaman/ niysä Duonno Istuimis/ joisa se tehdä tule Caupungeis ja Maalla. HofRätis pitä Ficalin oleman päällecandajan/ niñ hywin cuin niysäkin Caupungeisa/ joisa Ficali on/ muutoin Caupungin Wachtmeisterin eli KylänFoudin; Ja Maalla Nimihmiesten ja Meljäscunnanmiesten/ joiden pitä welcapääät oleman / Kirkoheran tiedosta/ andaman ylös kirjoitta niytä jotca yhdel eli toisel tawalla tätä Meidän Ussetustam wastan eltiwallaisest ricokowat ja syndiä tekewät. Jos he jotain näistä caikista pois ja tekemätä jättäwät / Caupungeis eli Maalla/ liatengin jos jocu Kirkohera/ saldi Seuracunasans jongun Secaseuran ja pahan menon/ ja senealdaisel saldimisel- ja waiolemisellans teke ihens toisen Ricorest osalliseri / niñ pitä sekä niñden etä hänen / niñ hywin cuin Duomarin itse / jos ei hän otian päällecandamisen jälken Ricosta ylösota ja duomise/ kånman saman Rangaisuren alla Synypään eli Ricokojan cansa.

XIII.

Caikista niytä Sacoista / cuin näisä Usiois langewat/ pitä Päällecandajan aina oleman cudes Oia/ ja se cuin ylitse on tule cahdajacoon/ Kirkkoon ja waiwaisille. Päällecandaja pitä myös welcapäää oleman/ waroiman Lähimmäistans Siwendellä/ erinomaisest jos hän erhetti Tietämättömydest ja Unimärtämättömydest / ja ei cohta candaman Usiat Duomarin eteen/ ennen cuin hän tietä/ ne toises Punctis sisälwedetyt waroimisen kerrat edelläkäynen. Jos jocu otta fittte Wihan ja Wainon Päällecandajat wastan / niñ pitä se sentähden rangaisstaman/ niñneuin itse Työngin edestä: Mutta jos taas jocu Wihast/ Cateudest ja Rabanahneudest/

eli muusta hywántaitamattomudest jongun päälle syyttö-
mäst canda / nijn kärsikön saman Rangaisturen / cuin sen
Päällecannetun olis pitänyt allakäymän / jos hän olis syy-
pääri löytty.

XIV.

Caiken tämän päälle / cuin tässä Meidän Usturesam
käsketään ja asetetaan / pitä Meidän ylimmäinen Stäthällä-
rim/meidän GeneralGouverneureim, Gouverneureim ja Maan-
herrain / nijn myös Esivallan Caupungeisa / ja Foudein /
Nimihmiesten ja Neljäscunnan Miesten Maalla pitämän
ahkeran waarin ja peräncähomisen / ja nijn laittaman / että
caicki nlijekäymys tätä wastan / oikial Ajalla tietäanneturi /
ja että Duonion sekä Execution ala saatetur tulis. E-
nämmär wahwuderi / olein Me tämän omalla Kädellä ala-
kirjoittanet / ja Meidän Cuning. Sinetilläm wahwista an-
danet. Annettu Stockholmis / 17 Octobris Anno 1687.

C A R O L U S.

Cuning. Maij:tin

Näsetos ja Sielto.

Tappellurista/ Capinoista ja Pahennu-
rista Kircoisa.

ME KARL/ Jumalan Armost/
 Ruozin/ Göthein ja Wändein Cuningas/
 Suuri Ruhtinas Suomesa/ Hertua Skä-
 nis/ Estinmaalla/ Wirois/ Carelis/ Breh-
 mis/ Verdis/ Stettin-Pommeris/ Cassubis ja Wän-
 dis/ Rügenin Ruhtinas/ Ingerinmaan ja Wismarin
 Herra; Niin myös Pfalz-Greifwi Rheinin Bejeris/
 Göllichin/ Clewin ja Bergin Hertua etc. Teemme tiet-
 täväxi / että ehkä Ruozin Lausa / ennen on niiden päälle
 Rangaistus pandu / jotca Kirko-Teillä eli Kircon sisälle
 jollecullen / haawoittamisella ja Lyömisellä / ylöllistä teke-
 wät / niin Me cuitengin pidämme sencaldaisen Työn niin
 suurna ja cauhiana / sillä Huonet on HCKralle pyhitetty
 ja sen korkeimman Cunnia asuu siinä sisällä / että ne jotca
 sencaltaista tekewät / wihoittawat Jumalan ja Pahenda-
 wat Seuracunnan/ pitä covenman Curituren ja Ran-
 gaisturen ala tuleman / ja sentähden olein Me hywäxi
 löytänet tämän cansa ja tällä Meidän arwoimella Kirjal-
 lamme säättä ja asetta / että caca ikändus Kircoisa Miec-
 kans paljasta Tappelureen/ eli muutoin sen usällä jongun
 päälle carca/jotacuta lyö eli haawoitta/ häneldä pitä Hengi

pois otettaman; Mutta nee jotca insiwät / lyckiwät
 eli nyhkiwät toinen toistans / pitä Sata Dal. Hopia Raha
 sackoo wetämän / ja ne jotca muutoin rütlewät ja toruwat
 Jumalan Huoneesa/ eli tulewat sinne täynnä ja juowurisa/ ja
 matkan saattawat Capinan ja Bahennuren/ pitä wisikym-
 mendä Dalaria Hopia Raha sackoa wetämän; Se joca ei
 woi maraa näitä Sata Dalaria Hopia Rahaa/ rangastacon
 Euuden kerran Eujan juoremisella / eli Eucauden fangeu-
 della/ nautiten Wettä ja Leipää/ ja 50. Dalarin Saccon ede-
 stä/ puolella sitä wastan/ sitte uloskeisocoon niin se yri cuin
 toinengin julkisen Kircon Rangasturen. Tämän jälkeen jo-
 cainen jonga tästä tule waari otta/ pitä ihens cuuliatsesti käyt-
 tämän. Suuremmari wahwistureri olem Me tämän omal-
 la Kädelämme ala kirjoittanet ja Meidän Cuningal. secretil-
 läme wahwista andanet. Stockholmisa 22 päiw. Joulucuu-
 sa/ Wuona 1686.

C A R O L U S.

Register.

Kirkko-Ordningin Lugu.

Diktast Christilifest Opista.	I. Lucu.	pag. 1.
Saarnasta ja Jumalan Palweluren määrätystä Pitä- misestä.	II. Lucu.	pag. 6.
Castesta.	III. Lucu.	pag. 18.
Hätäcastesta.	IV. Lucu.	pag. 23.
Synnyttäväisten Kirkonkääntymisestä.	V. Lucu.	pag. 24.
Ripistä eli Synnin päästöstä.	VI. Lucu.	pag. 25.
Sala ripistä.	VII. Lucu.	pag. 26.
Yhteisest Ripistä.	VIII. Lucu.	pag. 29.
Julkiripistä ja Kirconrangastuksesta.	IX. Lucu.	pag. 32.
Pannasta.	X. Lucu.	pag. 35.
HEKran Ehtollisesta.	XI. Lucu.	pag. 39.
Yhteisest Ruoudest ja Pitäntästä.	XII. Lucu.	pag. 45.
Kirkkoveisusta.	XIII. Lucu.	pag. 46.
Jubla- ja Pyhäpäivistä.	XIV. Lucu.	pag. 47.
	XV. Lucu.	

XV. Lucu.

- Kihlamisest ja Awioškäskystä. pag. 49.
- XVI. Lucu.
Erosta Kihlauris ja Awioškäskys. pag. 61.
- XVII. Lucu.
Sattrastenja Fangein oppimisest. pag. 69.
- XVIII. Lucu.
Christillisest hautamisest. pag. 74.
- XIX. Lucu.
Sarnawirasta. pag. 79.
- XX. Lucu.
Bispan walihemisest. pag. 96.
- XXI. Lucu.
Walitun Bispan wihkimisest tawast. pag. 98.
- XXII. Lucu.
Pappein ordineramisest tawast. pag. 103.
- XXIII. Lucu.
Cuinga laillisest euhuttu Kirkohera pitä Seuracundaan a-
setettamaan. pag. 109.
- XXIV. Lucu.
Bispoista/ Superintendenteist/ Prowasteist/ Kirkoherroist/
Cappalaisist/ ja muista Kirkonpalwelioista. pag. 111.
- XXV. Lucu.
Pappein Cocouresta; pag. 126.
- XXVI. Lucu.
Kirkoist/ ja niyden Caunisturist ja Omaisudest. pag. 130.
- XXVII. Lucu.
Cuinga Jumalan Palwelus pitä udest raketus Kirkos alhet-
taman ja pidettämän. pag. 135.
- XXVIII. Lucu.
Hospitalaista eli waiwaisten Huoneista. pag. 136.
- Cuningal. Mat:^{tim} Asetus/ cuinga Dikuiden käyminen Duo-
mio-Capitulunis pitä pidettämän. pag. 144.

Registeri.

Kirkko-Ordoningin yltze.

A.

- Advocat Fiscalin Apu Kircon Maiden Rydois. c. 26. §. 5. pag. 133
- Amu andaman neuvotan sitä cuin on seisonut Kircon Kangasturen. c. 9. §. 3. pag. 33.
- Amu Kirckoon soittaminen. c. 2. §. 4. pag. 10.
- Annexat. c. 2. §. 7. pag. 13. c. 19. §. 20. pag. 90.
- Apostolin Päiwät/ cuinga pitä pidettämän. c. 2. §. 3. pag. 10. c. 14. §. 1. pag. 47. cuinga Sarnain cansa pitä tehtämän/ costä ne langewat Sunnuntain päälle. c. 14. §. 3. p. 48.
- Apostolein Päiwinä saa cauppa ja työtä tehdä/ jälken Jumalan Palweluren. c. 14. §. 1. pag. 48.
- Archivum. c. 26. §. 6. pag. 133.
- Arkipiipa. Sen cuolema ilmoitetan Cuningalle. c. 20. §. 4. p. 98. Sen walitsemus. ibid. coconpangan uusia Rucouria/ costä nyttä tehtämän pitä / ynnä Consistoriumin cansa. c. 12. §. 2. pag. 45. neuvotan laiscoja ja pahoin ihenskähttäwäisiä Bispoja. c. 24. §. 14. pag. 118.
- Asian Ratkaisemus Capitulumis. §. 19. pag. 152.
- Asian ajaja toisen puolest/ cuinga pidetän Consistoriumis. §. 18. p. ead.
- Assessores Duomtocapitulumis. §. 1. p. 144. Hof-Consistoriumis. ibid. p. ead. Stockholmin Caupungin Consistoriumis. ibid. heidän walans. §. 6. pag. 147.
- Awaimet Kircon Arcuun keneldä pitä tallella pidettämän. c. 26. §. 8. p. 134.
- Awiopari rytele ja ei sitä lacka/ cuinga nyden cansa tehtämän pitä. c. 16. §. 11. p. 67. 68.
- Awiopuolisans jocu ylönanda pahudesans c. 16. §. 8. p. 65. §. 12. p. 68. Jos jocu wircans tähden cauwan poiswäpy/ ja ei yh-

Registeri.

tän Tieto ihestäns anda taida. *ibid* s. 9. pag. 66.
 Awioskäsky cuinga aljettaman pitä. c. 15. s. 4. pag. 53. Sit-
 hen ei pidä kenengän ihens andaman/ joca ei ole tullut lailli-
 seen ja tänten ikäns *ibid*. s. 5. Jotca sihen tahtowat ihens
 anda/ niiden pitä edellä ottaman Wanhenmittens Neu-
 won ja Suostumisen. *ibid* s. 6. Awioskäsky wierast Religio-
 nisi *ibid*. s. 8. p. 54. Jotca huoruden Synnillä ihens ric-
 kowat/ ei pidä Awioskäsky toimen toisens canha rakenda-
 man c. 15. s. 7. p. 54. Newasten wälillä pois kielty. *ibid* s. 9.
 p. 55. caikein edestä/ jotca sitä tahtowat päättä/ pitä
 Carnastuolilda cuulatettaman. *ibid*. s. 18. p. 58. cuinga
 pitä tehtämän/ cosca jocu tahto kieldä Awioskäskyn *ibid*. s.
 26. p. 60. Sen ero/ wid. Eron Syht.
 Awioskäskyn asiat cutca tulewat hengeliseen/ eli mailmalli-
 seen Oikenteen. c. 15. s. 1. p. 50, 51, 52.

C.

Caatuwaiseen tautiän jos Bappi tule. c. 19. s. 30. p. 94.
 Camalat asiat cuin tapahtuwat/ kirjjoitetan Kircon Kir-
 jaan. c. 24. s. 8. p. 115.
 Capitlumi *vid*. Duomio Capitlumi.
 Cappalaiset heidän cukumisens ja asettamisens c. 19. s. 9. p.
 87. heidän Wircans ja welwolisudens. c. 24. s. 25. p. 122.
 Osoittacon Kirkoheralle cunnian ja cuuliaisuden Wi-
 ran astois *ibid*. ilmoittacon hänelle cosca heitä cuhutan
 Lasta ristiseman. c. 3. s. 5. p. 20. Carnacon Visitatios, jos
 Kircoherra on sairas. c. 24. s. 9. p. 116. Pitäkon ahkerasti
 Lasten Opettamisen päällä. *ibid*. s. 11. p. 117. Ei mahda
 pitä muita siasans ilman Kircoherran luvata. *ibid*. s.
 26. p. 123. Heidän sallitan pitä Apupappeja/ cosca ei he
 ihe woi Jumalan Palwelust ylöspitä. *ib*. s. 29. p. 123.
 Heidän Palwelustans ei pidä Kircoherrald wäärin käy-
 tettä-

Registeri.

- tettämän. *ibid.* §. 26. 28. cutca heistä pitä muistettaman
 Kirkoherrain walitsemisēs. c. 19. §. 7. p. 83.
- Cappeli udest raketan. c. 27. §. 1. p. 135.
- Caste/ pidetän suurinmas cunnas. c. 3. §. 1. p. 18. Sihen
 pitä Lapses cahderan päiwän sisäl toimitettaman. *ibid.* §.
 2. p. 19. Kircosa/ paishi hätä tila/ Sunnuntaina/ Pnhä.
 päiwänä/ eli Kucoushetkenä *ibid.* §. 3. Seuracunnan o.
 milda Papeilda/ erittäin Kirkoherald. *ibid.* §. 4. p. 19.
 Synä pidetän Cunnat meidän Religionistam. *ibid.* §. 5. §.
 p. 20, 21. Uica ja Nimet kirjoitetan Kircon- Kirjaan. *ibid.*
 §. 12. p. 22. Löyttyin Lasten Caste. *ibid.* §. 7. p. 21. Njden.
 Lasten/ jotca owat wierast Religionist. *ibid.* §. 8. Musta-
 laisten Lasten *ibid.* §. 9. p. 21. Judalaisten/ Turkein/ Mori-
 anein ja Bacanain. *ibid.* §. 10. Upära Lasten. *ibid.* §.
 11. p. 22.
- Catechismuren Opin päälle pitä wiriäst pidettämän. c. 2. §.
 2. p. 7. c. 24. §. 11. p. 117. Usetus sen seltyhest ja tutkistele-
 nest/ Caupungeis ja Maalla. c. 2. §. 9. 10. p. 14. 15. Njden
 Rangaistus / jotca izens sittä pois pitäwät. *ibid.* §. 9. p. 15.
 Sama tutkiminen pitä ennen pidettämän cuin ripitetän.
 c. 8. §. 2. p. 30. Eiestetä Hautaniilda. c. 18. §. 5. p. 76. Cui-
 nga se pidetän Visitationisa. c. 24. §. 10. p. 116.
- Catumattomat Syndiset ilmoitetan Hofrätille/ enneneuin
 Pannaan pannaan. c. 10. §. 2. p. 36.
- Caupungin Fiscalin pitä njden tygö puhuman/ cuin Consi-
 storiumin ylöncahowat/ ja laittawat sen Duomiota. §. 20.
 p. 153.
- Ceremoniat tähän asti tawalliset pitä pidettämän. c. 1. §. 7.
 p. 5. Joca Hyppacunnas yhdel tawalla *ibid.* p. 6. Mingä-
 caltaiset Casteja. c. 3. §. 4. p. 20. Häisä. c. 15. §. 23. p. 59. Pi-
 Spain Wihkimisēs. c. 21. §. 1. 2. 3. p. 98. leqq. Pappain Wih-
 kimisēs

Registeri.

- Kunnises. c. 22. §. 2. p. 104. Uden Kirkeherran sisälasettamises
 Seuracundaan. c. 23. §. 1. p. 110. Uden Kircon pyhittä-
 mises. c. 27. §. 2, 3, 4. p. 135. 136.
- Coetlemus Sarnan pitäkö / joca Bapir tahto. c. 19. §. 3.
 p. 81. Joca Kirkeherran taritan. ibid. §. 7. p. 83.
- Consistoriales olcon Bispalle awulliset. c. 24. §. 5. p. 113. Hei-
 dän Istuimens Consistoriumis. §. 1. p. 145.
- Consistorium. vide Duomio-Capitulum.
- Crimen laza Majestatis, tunnustetan sala. c. 7. §. 3. p. 27.
- Christilinen Oppi / perustettu Jumalan Sanas / käsitetty
 niissä Bää Symbolis, ja selitetty Ausburin Tunnustures.
 c. 1. §. 1. p. 1. 2. Sijhen pitä caickein Waldacunnas ihens
 tunnustaman. ibid. Ja ne cuin Opetussädys owat / sito-
 can ihens sijhen walalla. ibid. Jos jocu wierast Religio-
 nist sen wastanotta. c. 17. §. 8. p. 72.
- Christilisen Raackauden toisa ihens harjoittacan sekä Opetta-
 jat / että Sanancuuliat. c. 17. §. 1. p. 69.
- Christuren Pijnan Historia / cosca ja cuinga sarnattaman
 pitä. c. 2. §. 8. p. 13.
- Cunniat cutca oleman pitä / c. 3. §. 5. p. 20. Heidän Ri-
 mens kirjoitetan Kircon Kirjaan. ibid. p. 21. §. 12. p. 22.
- Cuningas / pitä ihellens caicki Regal-Tilat / niihin edesca-
 borens Kirkeherra. c. 19. §. 10. p. 84. Niin myös wapen
 toimituren niistä / Cuningan Cartanoisa / cuin yhdel ja
 toisella owat / ja ennen on niillä ollut Jus Patronatus. ibid.
 §. 16. p. 88. Hänelle ilmoitetan / cosca jocu tahto Kirko e-
 li Cappelit udesti raketa. c. 27. §. 1. p. 135. Cosca Bissan ti-
 la awoi tule. c. 20. §. 1. p. 96. Arcki-Bissan cuolema. I-
 bid. §. 4. p. 98. Waarattawat asiat Religionist ja Juma-
 lan Palwelurest. §. 14. 24. p. 151. p. 155. Sen Asia / joca pitä
 Pannaan pandaman. c. 10. §. 2. p. 36.

Registeri.

Cuningan Neuwonadaitten sallitan otta ja pitä omia Pap-
peja. c. 19. s. 31. p. 95.

Cuolema nyden / cuin owat Christilises elänet / ilmoitetan
Sarnastuolilda. c. 18. s. 1. p. 74.

Cuole Pannaan pandu catumattomudesans. c. 10. s. 5. p. 38.

Muu Jumalatoim Synneisäns. c. 17. s. 4. p. 71.

Cuuluturet Morsiantwaäen edestä cuinga pidetan. c. 15. s. 18. 19.
p. 58. Mittä Afiat muutoin Sarnastuolild cuulutetan. c.
2. s. 5. p. 11.

Cuhumusta Consistoriumin ei totella / cuinga sen canhä teh-
dän. s. 17. p. 152.

D.

Decanuxen Duomio-Capitulumis Wirca ja welwolisuus. s. 10.
p. 149.

Disciplina Philosophica, joisa ne cuin Papih tehjän pitä tut-
kittaman. c. 19. s. 2. p. 79.

Disputeramisest poiskieltyt Sairasten tykönä wierast Religio-
nist. c. 17. s. 8. p. 73.

Duomarin ei pidä kenengän olenian omas eli omaistens A-
sias. s. 8. p. 149. Ei nostet nlös Dikeudest Sugun tähden/
edemmä cuin Neparat. ibid. Duomio-Capitulumi. Sen

Præles ja Canhäistujat. s. 1. p. 144. Heidän Walans. s. 6.
p. 147. Ei kenengän pidä heidä kieltämän Wiricans cun-
niata ja cuulustutta. ibid. s. 5. p. 146. Heille olcon yri

Notarius, ja yri Pedel. s. 2. p. 145. Sen Signetin pitämi-
nen. ibid. Tulcan joca Reskivijetona ordinarië cocoon. ibid.

s. 3. Sillä on walda citerata peremptorië. ibid. s. 4. p. 146.

Cuinga tehjän / cosca jocu tahto toiseen Dikeuteen / eli ei
tottele sen cuhumusta. ibid. & s. 17. p. 152. Kästaweljet tu-
lewat sinne ihe ibid. s. 18. Afiat pitä siinä lyhinmäst pä-

Registeri.

tettämän. Ibid. §. 19. Todistusten tutkimisest/ joiden pääl-
 lä siinä huutan/ ja tarwitan. §. 22. p. 154. Caicein Asi-
 ain/ kuin siinä uloslähetetän/ ala kirjoitta Bissa ja caice-
 ki Consistoriales. §. 13. p. 151. Cuinga sen Duomion laitta-
 minen ja ylöncahe luettaman pitä. §. 20. p. 153. Sen Duo-
 mitot toimitetan cohta Execution. §. 23. p. 154. Joca ei ty-
 dy sen päättämiseen/ se mahta walitta Hof-Rätin edes;
 ja jos Asia on Relig. onista / eli jongun Papiin Wirasta /
 Cuningal. Mahestetin Revilionin edes. §. 24. p. 155. Cui-
 ta Awioskäskyn Ashoita se mahta tutkia ja duomita c.
 15. §. 1. p. 51. Siinä pitä myös Mailmalliset Awioskäskyn
 asiat ensin edes annettaman/ ja coeteltaman sowindota.
 ibid. & §. 6. p. 53. Siinä pitä caicki Awioskäskyn erot
 tapahduman. c. 16. §. 1. p. 61. Duomitcan myös ne asiat/
 kuin erinomaisest tule Pappein ja Scheulu Personhin. §.
 15. p. 151. Sacot sen ylöncahesta ja duomion laittamisest/
 tulewat yrimäns sen omari. §. 20. p. 153. Sen osa nyhden
 Sacosta/ jotca ilman syhtä waiwawat isjäns sen Pää-
 tören yllike §. 24. p. 155.

Duomio-Capitumeilla caickilla Waldacunnas oleon heidän
 nimittämisens Arickipispan walikemisest. c. 20. §. 4. p. 98.
 Duomiokirkko. Sen sisältulosta ja omaisudest pitäkön Bissa
 ja Consistorium waarin c. 24. §. 4. p. 113. Pitäkön OEco-
 nomuren joca caho sen tarwetten perän. c. 26. §. 1. p. 130. Cuinga
 sen Parannuren cansha tehtämän pitä ibid. Sen wal-
 dain Calu pitä joca wuosi inventerattaman/hywin perän-
 cahottaman/ eikä ilman Bissan ja Capitulumin Käskytä
 uloslainattaman. eli poisandaman jotain. ibid. §. 7. p. 133.
 Cuinga sen lugunlaskemisen cansha tehtämän pitä; niin
 myös cosca joreu paljo mar awainen Rakemus udest tarwitan.
 c. 26 §. 2. 4. p. 131. 132. Sen kändiän omaisuden woimas pitämi-
 sest

Registeri.

fest edes wastamifest ja jällens woittamifest/ibid. s. 5. p. 132.
Duomiofircon Tynnyri wastanotetan OEconomurelda. c. 26;
s. 3. p. 132.
Duomio-Browasti olcon Praeseren sias Consistoriumis/ cosca
ei hän ihe läsnä ole. s. 9. p. 149.

E.

Ehtofircon Palwelus. c. 2. s. 6. p. 12.
Eripuraisus Awioparin wälillä cuinga sowitetan. c. 16.
s. II. p. 67.
Eron Synt Kihlaures. c. 16. s. 2. p. 62. Awioskäskys/ibid. s. 6. 7.
8. 10. p. 64. 65. Sen Formular. ibid. s. 6. p. 64. Cuinga teh-
tämän pitä cosca jocu pyytä ero Kihlaures eli Awioskäskys.
ibid. s. I. p. 61. Cosca Awiopari eroitetan yhdes macamast.
ja rualda. ibid. s. II. p. 68.
Esiuhe pidetän lyhyeldä Morsiamen wihtimises. c. 15.
s. 21. p. 59.
Esiwalda Caupungis pitä murhen löythyin Lasten ylöspä-
tämifest ja caswattamifest. c. 3. s. 7. p. 21. Sopican Con-
sistoriumin cansa/ cutca Papit pitä asetettaman kün-
män Sairasten tykönä/ Kuton aicana. c. 17. s. 7. p. 72.
Este cosca tehdän Awioskäskynn. c. 15. s. 26. p. 60.

F.

Fangeja/cuin istuwat Hengens päällä/cuinga pitä opittaman
c. 17. s. 9. p. 73. Täärämist ja juopumist ei pidä nyden tykö-
nä sallittaman. ibid. nulle ei myös paljo Wyna annettaman/
Cuolemaan miennesans/ibid. p. 74.

G.

Gymnasiumein perän pitä Bispan casoman c. 24. s. 3. p. 112.

Registeri.

H.

Haudat Kircos mildiset oleman pitä. c. 18. § 8. p. 77.

Hautamiset. vid. Mahanypanaiset.

Hengelliset asiat sala tunnustetan. c. 7. §. 4. p. 28

Hengens huckajat vide itzens tappajat.

H^ERran Ehtollisell pitä usein kätämän/ ja wähimmäri

3. eli 4. kerta wuodes, c. II. §. I. p. 39. Euinga se pitä luet-

taman/ cuin wastahacotfest hliken wuoden itzens sijtä pois-

pitä. Ibid. §. 2. Se pitä otettaman Seuracunnan Pa-

peilda/ sijnä cuin hän asu. c. II. §. II. p. 44. Kircos/ ja et

cotona Huoneisa/ pahti erinomaista suurta Syytä/ ja hä-

tättilä. Ibid. §. 12. p. 44. Euinga usein se pitä jaettaman

Seuracunnas. c. II. §. 7. p. 42. Papin pitä Sarnastuolil

rucouleman Jumalata communicantein edestä. ibid. §. 9.

Euinga näden pitä itzens kätämän. ibid. Sen Rangai-

stus/ cuin Juowuris/ Ripittämät &c. tahto itzens siihen

tunge. ibid. p. 43. Euinga Papin tule itzens kätttä sen u-

los jacamises. c. II. §. 10. p. 43. Ne jotca ensimmäisen kerran

tahtowat sille memä/ pitä tutkittaman Christilishdesäns.

c. 8. §. 2. p. 29. Eutea siihen päästetän eli ei ibid. §. 3. p. 31.

Sijtä ei pidä ketän eittetämän paljan puhen/ eli huudon/

tähden ibid. §. 4. p. 32. Ei Papin eikä hänen omaistens A-

sian tähden. c. II. §. 6. p. 41. Euinga sen/ joca on oskiuden

käymises eli rüdas cowan Ihmisen cansa/ pitä sijtä osal-

liser tuleman. ibid. §. 4. Sen wäärin kätämises. ibid. §. 5.

Hocarit/ vid. Mielipuolet.

Hof Consistoriumin Präses ja cansaistujat. §. I. p. 144.

Hofrättit alcawat Sessionins Jumalan palvelurella. c. 2. §. 5.

13. p. 17. Nülle ilmoitetan catumattomain paha työ/ en-

nen cuin pannaan pannaan c. 10. §. 2. p. 36.

Hofrättiyn saa anda asians/ cuin löytä itzens waiwatur

Consistoriumin duomiolla §. 24. p. 155.

Hospi-

Registeri.

Hospitalit/ nißle pitä oleman määrättyt Sisältulons/ ja ne wähendämät nautita saaman c. 28. §. 2. p. 137. Sen Rangais-
 33 gaisus/ joca ne luwattomasti hucutta. *ibid.* Cütea pitä o-
 leman sen Edesseisajat. *ibid.* §. 3. Niiden wirca ja welwoli-
 22 sus. *ibid.* & §. 12. p. 141. Siihen pitä joca colmas wuosi cari pe-
 2 rancabonus Miestä asetettaman. c. 28. §. 8. p. 140. Niiden
 toimitusest. *ibid.* Joca sinne tahto siäl oretta/ andaan
 edestäns carikymmiend daleri HopiaKaha. c. 28. §. 6. p.

139.

Hospitalin Pappain palcka *ibid.* §. 7. p. 139. Sen Foudist. *ibid.*
 Cuinga sen Eugunlaskemisen canssa tehdän *ibid.* Wai-
 11 waiusten ruockimisest. c. 28. §. 8. 9. p. 140. Jumalan palwe-
 10 luxen pitämisest Hospitaleisa. *ibid.* §. 10. Niiden Rangai-
 9 stus/ cuin pitäwät waha elämäkerta/ ja andawat Esi-
 8 miehille/ Paville ja Foudille häwiälisiä Sanoja. c. 28. §
 11. p. 141. Cuinga tehtämän pitä/ coßca joca Wanha ja
 10 woimatoim jolla on Sucu/ pntä siihen sisältulla. *ibid.* §.
 13. p. 142. Niiden Sacot/ joca tuowat wieran uscon opet-
 3 taita waldacundaan/ tulewat yrinäns Hospitalille. c. 1. §
 3. p. 2. 3. Sen Osa Salawuoteuden Sacoist. c. 9. §. 4. p.
 33 Sen Sacosta/ cuin ilman syhtä waiwa izens Consi-
 storiumin Duomitota wastan. §. 24. p. 155.

Huonepappeja cuinga pidetän. c. 19. §. 31. p. 95.

Huonetta ei pida aiwan lähes Kircke rakettaman c. 26. §.
 9. p. 134.

Huoruns Sen Kircon rangaisus cuin wihityn canssa/ eli wi-
 10 hitty waldoman canssa huorin teke. c. 9. §. 4. p. 34. On syh
 11 Awioskäskyn eroon. c. 16. §. 6. p. 64. Jotca sillä izens rie-
 10 kowat/ ei pida Awioskäskyn yhten tuleman. c. 15. §. 7. p. 54.
 9 Hyljätty Puolisa/ coßca eroitetan carannest/ ja saa izens
 anda toiseen naimiseen. c. 16. §. 8. 9. p. 65. 66.

Hää

Registeri.

- Hää-Ceremoniat. c. 15. §. 23. p. 59.
- Hääit kielttyt määrättyil ajoilla. c. 14. §. 2. p. 48. sallitan Pa-
ston aicana/ erinomaisen Syyn tähden ibid. Hääväke
kieltän ylönpaltisudest. c. 15. §. 23. p. 60.
- Hätäaste / cuinga ja keneldä se pitä toimitettaman. c. 4. §.
2. p. 23. Eittä pitä Lastenwaimoja neuwottaman. ibid. §.
4. p. 24.
- Z.
- Zmettäjän rangaistus / cuin Lapsen tucautta. c. 3. §. 13.
p. 22. 23.
- Inventarium Kircon omaisuden ja Caunistusten päällä / pitä
ynnä Pappilan Inventariumin cansia ylisecahottaman u-
den Kirkeherran sisälloittais Seuracundaan. c. 23. §. 2. p.
110. 111. ja molemmat kirjoitetan Kircon Kirjaan ibid. Duo-
miokircon Inventariumist. c. 26. §. 1. p. 131.
- Zbens tappajat. c. 18. §. 12. p. 78.
- Judalaisia neuwotan meidän Opisan / ja toimitetan Ca-
steseen. c. 3. §. 10. p. 22.
- Jublapäiwät cutta pidetän. c. 14. §. 1. p. 47. 48. cuinga ne
pidetän. c. 2. §. 3. p. 9. 10. cuinga Sarnat pidetän / cosca
ne langewat Sunnuntain päällä. c. 14. §. 3. p. 48.
- Jumalan Palwelus. Sen määrättyt toimiturest. c. 2. §. 1.
& seqq. p. 6. & seqq. See pitä estettämän Pejaisilda. c.
18. §. 5. p. 76. 77. Cuinga se pitä pidettämän Pappein co-
coures. c. 25. §. 2. p. 126. 127. Udest raketus Kircosa. c. 27.
§. 2. 3. 4. p. 135. 136. Hospitaleis c. 28. §. 10. p. 140. Ni-
den cuin owat wierast Religionista. c. 2. §. 5. p. 3. 4.
- Jumalatoim cuole synneisäns. c. 17. §. 4. p. 71. Se pitä
Seuracunnalle ilmoitettaman. ibid.
- Jumalattomain tygömenemys / cosca he äckisairair tulewat.
ibid. Niiden hautamisest Mailmallises Likitudes duomi-
tan. c. 18. §. 12. p. 78.
- Julki.

Registeri.

Julkirippi/mikä se on c. 9. §. 1. p. 32. **Sen tawast.** ibid. §. 3. p. 33.
Sen ulosseisocan Pannaan pandu/ cosca hän teke oiki-
 an **Eatumuren.** c. 10. §. 4. p. 38. **Joca Pannaan pandu**
Huonesens otta. ibid. §. 3. **Cuin juopunena tule H&Eran**
Ehtolliselle. c. 11. §. 9. p. 43. **Joca kibla ikens cahden canka.**
 c. 15. §. 16. p. 57. **Jos jocu on ynsiä wastan Julkirippi.** c. 9.
 §. 2. p. 33.

Juowaris/tunge H&Eran Ehtolliselle. c. 11. §. 9. p. 43. **Kih-**
la ikens/ ja sijtte catu. c. 15. §. 10. p. 55.

Jus Patronatus, insä se seisö/ ja kenelle se tule. c. 19. §. 12.
 13. p. 85. 86. **Sinä usiat osalliset/ epäilewät Bapin wa-**
lihemisest ibid. §. 14. p. 87. **Toille se on ainoastans privilegiain**
jälken/ ei pidä sitä heillens omistaman toisill eesteri c. 19.
 §. 15 p. 87. **Ei se tule adelsmiehel/ jolla ei ole Istunda car-**
tano Pitäjäs ibid. §. 16. p. 88. **Endisis Euningan Car-**
tanoisa pitä Euningas hänellens wapan disposition, ibid.

Juttuweljet vid. **Riittäweljet.**

R.

Reskenikäinen/ ja se cuin on toisen wallan alla/ ei saa luwata
Urwioskäsky. c. 15. §. 10. p. 55.

Reskiwäckona pitä Consistorium ordinarie cocontuleman.
 §. 3. pag. 145.

Reskiwäckon Saaarnat. c. 2. §. 3. p. 10.

Rieldo wihkimäsi. vide **Este.**

Rielet/ joisa pitä ne tutkittaman/ cuin Bapin tahtowat.
 c. 19. §. 2 p. 79.

Rieletöin sen H&Eran Ehtollinen. c. 17. §. 5. p. 71.

Rihlacunda cuin ruockican Baitwaisens c. 28 §. 5. p. 138

Rihlacunnan Käräjä aljetan Jumalan Palweluxel. c. 2 §. 13. p. 17

Rihlanuset/ nijsä pitä cari uscottawa todistusta/ ilman Wan-

Registeri.

hemmittä/ja Sönnündäreitä/läsnä olemän. c. 15 s. 10 p. 55.
 Jos joku maiden wallas ja kestikkäinen sala ihens kihla/
 eli se cuin aiwan juowurtis on/ ja sijtte sitä catu/ se työ ol-
 con särjetty ibid. Jotca ei taida ihens hillitä/ andacon
 Kippi Isäns tietä/ cosca he tahtowat kihlatta ibid. s. 11.
 Ei yriskän pidä kihlattaman/ cuin ei taida Lutherusen
 Catechismusta/ eikä ole käynyt H. E. Xran Ehtoliselle/
 ibid. s. 11. Cuinga kihlaiset pitä tapahinnan ibid. 12 p. 55.
 56. Jos kihlatut toinen toisens macawat/ niñ se on Awios-
 käsky joca Kircon Sitellä wahwistettaman pitä/ ibid. s. 13.
 Ehdollisist kihlaurist. c. 15. s. 15-17. p. 57. Jos joku kihla ihens
 cahden canha/ niñ se ensimmäinen on wahwa. ibid. s. 16.
 Sen Rangaisus cuin niñ jonguu pettä ibid. Kihlatut ei
 pidä yhdes asuman c. 15 s. 17 p. 57.

Kihlauren ero. vide Eron syht Joca ilman syhtä kihlatun
 puolisans hylhä ei saanada/ ennen cuin hän sen hyljätyñ
 sowitta. c. 16. s. 4 p. 63. Jos joku pois waeltureen mene
 Morsiamens tykö/ilman hänen tahdotans/ ja cauwan pois
 wihpy saa Morsian toisen otta ibid. s. 5 p. 64. Kihlamisen
 asiat Mailmallisen eli hengellisen Dikiuden alla c. 15. s. 17.
 & seq. p. 49. seqq.

Kihlatut ei pidä yhdes talois olemän ibid. s. 17 p. 57.

Kytös cuollutten jälken c. 18 s. 1 p. 74 75.

Kirko raketan udesta. c. 27 s. 1 p. 135. Sen pyhittämisest. ibid.
 s. 1 2 3 4 p. ead & seq. Cuinga ja cosca Jumalan Palwe-
 lus synäpidetän/ Caupungeis ja Maalla. c. 2 s. 3. & seqq.
 å p. 7 ad 18. Sen Inventarium vid. Inventarium jos se sau
 wahingon Papin Synstä/ niñ se pitä täytettämän. c. 19.
 s. 17. p. 88. Sen Rahasta ei pidä Bispalle eikä Prowastille
 Lahjari annettaman. c. 24. s. 13 p. 117. Sen maiden woi-
 mas pitämisest/ Edeswastareest ja jällens woittamisest.

Registeri.

c. 26. §. 5. p. 132. **Sen Rangaistus/** cuiu ne wäärin alans tuotta. *ibid.* Kircon wahwa Maancartanot ei pidä myytämän/ ilman suurimmat hätä eli tarwetta/ ja Tunngan sallimata. c. 26. §. 6. p. 133. **Sen waltoinda Calu/** josta taita wanhain aicain muistoolla/ ei pidä kenellengän alaimaisist sallittaman. *ibid.* Joca Kircos olcon yri Arefu eli usiambi/ colnella Luculla/ josa sen omaisuus tallella pidetän c. 26. §. 8. p. 134. **Cutca sen awaimet** pidä. *ibid.* Ei kenengän pidä rakendamman Huonetta nijn lähes Kireko/ että pelco olis wakkian waarasta. c. 26. §. 9. p. 134. **Kirkoon yrinäs tulewat** Sacot nyltä cuiu Catechisinuren tutkimisest pois owat. c. 2. §. 9. p. 15. **Nyden Waimoin/** jotca Nkämiehdins maatut owat/ ja pitawät puhdassen Morfianden Caunifurja. c. 15. §. 20. p. 59. **Nyden** jotca ey tule Visitation. c. 24. §. 7. p. 114. **Osa Sacoista** usian wäärinkäyttämisen tähden Mahanlaskiaisis ja Pejaisis c. 18. §. 4. p. 76. **Kirkkoaidat** pitä Seuracunnan custannurella hywin ymbäriks rakettaman. c. 18 §. 8 p. 77.

Kirkkoherra. Sen walihemisest ja asettamisest. c. 19. §. 7 p. 82. 83 **Cutca** Bapit sijnä pitä muistettaman *ibid.* §. 8 p. 83. **Cuinga** hän panna Seuracundaan. c. 23. §. 1. p. 109. **Sarnacan** wuorottain Cappalaisen cansa Qmäkircos ja wäheninä Kircos. c. 19 §. 20 p. 90. **Poispangon** mitä Jumalan Palweluren harjotures ei yhten tule Kireko. **Ordingin** ja Käsitirjan cansa c. 2. §. 14. p. 18. **Pitäkän** wäärin Kirekowerisist ja Musiikist. c. 13. §. 2 p. 47 **Pitäkän** murhen sijtä/ että nuoret oppiwat lukeman Kirja/ ja ymmärtämän Christilisen Oppins c. 24. §. 22 p. 121. **Mengän** toistans Sanan kuulottens tygö/ peränkysykön/ cuinga he keskenäns elawät *ibid.* **Opettacon** myös heitä oman tunnon astoist/ nijn myös sowittacon Erisewan heidän wälilläns. c. 24 §. 23. p. 121. **Murhen** pitäkön Kircon omaisudest/ ja lu-

Registeri.

gun lastemisest Sisältulon ja ulosannon päällä. *ibid.* s. 24. p. 122. Pitäkön surun Kirconwaisiisista Kerjääst Pitäjästä *ibid.* Näin myös Sairasten turwista. c. 28 s. 4. p. 138. Pitä hywin perän cahottaman/ että se Raha/ cuin waisille cooran/ tule oikein ulosjaetuy. *ibid.* p. 138. Pitäkön Peräncasomisen Hospitalis c. 28 s. 3 p. 137. Ja mengän sinne wähinmärikincari kerta Cuucaudes. *ibid.* s. 12 p. 141. Ottam sista waarin/ että Ruockimises hywin käy. c. 28. s. 9 p. 140. Cuinga hänen tule ihens näyttä Cappalasta wastan c. 24. s. 28. p. 123. Pitä Visitationa Bispalle tiettäwät teke män/cuinga hän on wirjä kirjallisis harjoituruans/ ja Sar nans teke. *ibid.* s. 8. p. 114. Joca ei woi ylös pitä Jumalan Palwelusta/ saa pitä apupapin. c. 24. s. 29. p. 123. 124. Kirconkirja/ mitä siihen kirjoitetan. c. 24. s. 8. p. 114. 115. Se pitä Visitationis ylise cahottaman *ibid.* Mitä siihen pitä sisälkirjoitettaman/ se pitä tapahunnan ennen cuin Visitatores sista poisercanewat. c. 24. s. 10. p. 117. Kirconkäyminen Lasten Waimon. c. 5. s. 1. 2. p. 24. 25. Kircon Niehet ulosottawat Sacon nylhä/ cuin Catechismuren tutkimisest poisowat. c. 2. s. 9. p. 15. Heidän lasna ollesans pitä tutkittaman Kircon Omaisudest. c. 23. s. 2. p. 110. Pitäkön murhen Sairasten turwista maalla. c. 28. s. 4. p. 138. Kirconmaella ilmoitetan maailmallisia asioita. c. 2. s. 5. p. 11. Kircon Rangaistus/ mikä se on. c. 9. s. 1. p. 32. Sen ulos seiscan Wanhemmat/ jotca wihwytätwät Lastens Easten ylise Cahderan Päiwä. c. 3. s. 2. p. 19. Wanhemmat ja Imettäjäät/ cuin lugunpitämättömydesti tucauttawat Lapsit. *ibid.* s. 13. p. 22. 23. Joca Salawuoteuten lange. c. 9. s. 4 p. 33. Se cuin wihityncansa huorin teke. p. 34. Sitä ei pidä kellengän soimattaman/ Rangaisturen päällä. c. 9. s. 5. p. 34. Kirko

Registeri.

- Kirkonweisu cuinga pidetän. c. 13. §. 1. 2. p. 46. 47.
 Kirkonwärtit edes tuocan Dylätit ja Wijnan/ cosca HCKran
 Ehtollinen pidetän. c. 11. §. 8. p. 42. Näden läsnä olles tut-
 kistellan Kircon Inventariumist ja Omaisudest. c. 23. §. 2.
 p. 110. Pitäkön yhden Kircon Arcun Awaimen. c. 26. §. 8.
 p. 134. Pitäkön murhen Saurasten Tuwasta Maalla. c. 28.
 §. 4. p. 138.
 Kirstuostaina HCKran Ehtollinen jaetan. c. 2. §. 8. p. 14.
 Kiussattuiden ja ahdistettuin oppiminen. c. 17. §. 4. p. 70.

L.

- Lagmannin Käräjä alietan Jumalan palvelurella. c. 2. §. 13. p. 17.
 Lahjoja jos Piispa otta. c. 24. §. 15. p. 118.
 Lapsset heidän Castens. c. 3. §. 2. seqq. p. 19. seq. Hätä tilas.
 c. 4. §. 1. 2. 3. p. 23. 24. Lucautetan. c. 3. §. 13. p. 22. 23. Nuor-
 rembia kuin 13. ajastacaisia ei päästetä HCKran Ehtolli-
 selle. c. 8. §. 3. p. 31. Opetetan ahkerast Chrstillises Opis
 ja lukeman Kirja. c. 24. §. 11. p. 117. Näden cuin owat wie-
 rast Opista/ ylöscaswatetan meidän Opisam/ jos he tah-
 towat wapautta. c. 1. §. 5. p. 4.
 Lasten Waimoin Kirckoon käymisest. c. 5. §. 1. 2. p. 24. 25.
 Lasten Ummista. c. 4. §. 4. p. 24.
 Latinat pitä harwoin Saarnas mainittaman/ ja sekin cohta
 tulkittaman. c. 2. §. 2. p. 9.
 Lectores owat Piispan peräncasomisen alla. c. 24. §. 3. p. 112.
 Lengdit pitä Bappi Sanancuulioittens päälle heidän opi-
 sans. c. 2. §. 10. p. 15. Ja Kippi Kirjan. c. 24. §. 8. p. 111.
 Leskimaino murhettican cuollutta puolisatans coco ajasta-
 jan/ ja Dies wähinmäritin puolen/ ennen kuin he isens
 andawat wastautijen Awioskästhyön. c. 15. §. 24. p. 60.
 Ei pidä heitä wihittämän ennen kuin he owat eroittanet
 Lastens perinnön. *ibid.* Na 3 Lita-

Registeri.

Litania pita Kirkos weisattaman/ Dom. Rogate. c. 2. §. II.
p. 16. Muutoin luetan joca Wikko. c. 12. §. 2. p. 46.

Lucarin walikemus ja wastan ottamus. c. 24. §. 31. p. 124.

Sen tacaus ibid. Wirca ja welwosissas. ibid. & §. 32.

Kelwotoin/ Lugunpittamatoin/ cowacowainen/ pita pois-
pandan c. 24. §. 33. p. 125. Jos Kirkoherra teke hanel-
le jotain yllollista/ ehitan Prowastia eli Bispa. ibid.
p. 126.

Edyttiin Lasten castesta/ ja ylöscastwattouisest. c. 3. §. 7.
p. 21.

M.

Maan-Boothallari ylise caho Duomio-Kircon Lugunlaffe-
muren. c. 26. §. 4. p. 132.

Maanherra cahocan Hospitalein peran c. 28. §. 3. p. 137. Hä-
nen Maaramisens jälkeen pita DuomioKircon parannus ki-
rutettaman. c. 26. §. 1. p. 130. ja hanelda neuwo ja Apu
ehittaman/ costa se tarwihse suurta wastautista rakennu-
sta. ibid. §. 4. p. 132.

Maahan pamaiset pita Cuningal. Asetusten jälkeen/ ilman
suuria custannuria pidettaman. c. 18. §. 2. p. 75. Ei ylise
puolen ajastajan lykattaman. c. 18. §. 4. p. 76. Ei niyllä Ju-
malan Palwelusta/ ja Catechismuren harjoitusta estetta-
man. ibid. §. 5. Lasten cuin ei ole Castet suanet. c. 18. §.
9. p. 78. Uparitten murhattuin. ibid. §. 10. Näden cuin
owat wierasi Opist ibid. §. 11. cuin cuolewat suuris jul-
kisyhneissa. c. 18. §. 12. p. 78. ikens surmawat. ibid.

Magistri Philosophia ei whita Papeiri/ ilman edella kay-
neita Examine Theologico ja coettelmus Sarnoja. c. 19.
§. 3. p. 80. 81.

Maan pettamys jos tunnustetan salaisest. c. 7. §. 3. p. 27.
Mailmallisten asian cuuluturet. c. 2. §. 5. p. 11. Cuinga niy-
ta Sarnas pita mamittaman. ibid. §. 2. p. 8.

Registeri.

- Mailmallisen oikiuteen tulewaiset Awioskäsken asiat. c. 15. §. 1. p. 50.
 Manans Cansan tygö uutta Kirko pyhittäis. c. 27. §. 4. p. 136.
 Uden Kirkoherran sijälpannes Seuracundaan. c. 23. §. 1. p. 110.
 Niin myös Kirkoherran tygö. ibid. Pappain tygö Pappain Cocoures. c. 25. §. 8. p. 128.
 Marian ilwoitus Päiwä dymnendä wikkolla / eli edemmä. c. 14. §. 5. p. 49.
 Mielipuolet estetän HERRAN Ehtolliselta / niineaunwan cuin ei he mielidans talda. c. 8. §. 3. p. 31.
 Mies wirrans tähden caunwan pois ollut / tulecotia / ja Waino on toiseen wihitty. c. 16. §. 9. p. 66. Poisaja waimon / ja itse nautitse molembain Omaisutta. ibid §. 12. p. 68.
 Miestappo jos tapahu Papiida Hengens warjelles. c. 19. §. 21. p. 91.
 Morianein neuwoimus meidän Opistam / ja heidän Eastens. c. 3. §. 10. p. 22. (§ 25. p. 60.
 Morsian joucon ei ydä Kirkoon tuleman ambuumisella / c. 15.
 Morsianwäen edest edellä cuuluteran. c. 25. §. p. 11. Jos jomhicumbi wihkumises kieldä / niin ylöshyätän wihkummen paramban tieton asti. c. 15. §. 22. p. 59.
 Murha jos sala tunnustetan. c. 7. §. 3. p. 27.
 Musikin järjestys Kircosa. c. 13. §. 2. p. 47.
 Mustalaisten wid. Tattaritten.
 Mykät cutca saawat HERRAN Ehtollisen. c. 8. §. 3. p. 32.
 Myrky jos aiwotan jongun anda / ja se sala tunnustetan. c. 7. §. 3. p. 27.

N.

- Newasten Awioskäsken pois kielty. c. 15. §. 9. p. 55.
 Nimen anda Pappi Lapselle castetul hätä Castilla. c. 4. §. 3. p. 24. Lasten Nimet / cuin castetan / Wanhemitten ja Cumman / niin myös Morsian wäen / ja heidän wanhibains / cuolluitten / niin myös nyden Nimet / joten aian

Registeri.

- jan toisen jälkeen tulewat sisäl/ eli menevät ulos **Seura-**
cunnasta/ pitä kirjoitettaman Kircon Kirjaan. c. 3. §. 12. p.
 22. c. 24. §. 8. p. 115.
- Nimitettämän** ei pida ketän **Sarnaasuolis.** c. 2. §. 2. p. 9.
- Notarius Consistorii.** Sen vastan ottamus ja wala. §. 11. p. 150.
- Sen Oikeus** niiden kirjain ja Actein edest/ kuin hän ulos
 anda. §. 12. p. 151 alkön ulosandav jotain **Protocollast/** eli
 muista **Acteista/** ilman **Bispan** ja **Consistorialium** saldi-
 mat. *ibid.* §. 13. **Pitä** seuraman **Bispa** **Visitariosa.** c. 24
 §. 6. p. 113. ja walustaman sen **Actit/** ennen kuin **Visitato-**
res ercanewat. *ibid.* §. 10. p. 117.
- Nuoren** **Cansan** tutkinus **Christilises** **Opisans** §. 2. §. 9. p. 14.
- Sen** **Waellurest** wieralla **Maalla.** c. 1. §. 6. p. 5.
- Nuorucainen/** toisen wallan alla/ ei saa itsens **Kihlata.** c. 15.
 §. 10. p. 55.

D.

- O****Economuren** **wastanottamisest.** c. 26. §. 2. p. 131. **Sen** **Wi-**
rast ja **welwolisudest.** *ibid.* §. 1. 3. 5. p. 132-133.
- Officiarii** **Pappein** **Cocoures** asetetan **Bispalda.** c. 25. §. 9. p. 129.
- Omantunnon** ja **raiscat** **Uasiat** **Bispan** ja **Consistoriumin** **tietä**
annetan. c. 24. §. 19. p. 120.
- Oratio** pidetan **Pappein** **Cocoures** **sitä** **Materiaist** **kuin** **käsi-**
lä **on.** c. 25. §. 5. p. 127.
- Ordinatio** **Bispanin.** c. 21. §. 1. 2. 3. p. 98. **seq.** **Pappein.** c. 22.
 §. 1. 2. p. 103. & **seq.**
- Organistan** **walitseemus** ja **Balcka.** c. 24. §. 30. p. 124.

P.

- P****acanitten** **Caste.** c. 3. §. 10. p. 22.
- Panna/** **wähembi** c. 10. §. 2. p. 36. **Enämbi** *ibid.* p. 37. **sen ta-**
va/ ja **mitä** **sijnä** **pitä** **waariotettaman.** *ibid.* & p. 38. §. 3. **seq.**
Pan-

Registeri.

Pannan ei pidä ketän pandaman/cusa työ on tietävä/waan
 tekiä tietämätön/ c. 10. §. 6. p. 39.

Pannaan pandu estetän pois HERRan Ehtolliselta. c. 8.
 §. 3. p. 31. Caikisti cocourist. c. 10. §. 3. p. 38. Enä cuin Njasta-
 jan Pannasa ulosajetan Waldacunnasta. ibid. §. 4. Teke
 Catumisen/annetan tulla Julkirippyn/ ja Kircon wapau-
 rryn. ibid. Cuin tule cowin sairari/ ja catu Syndins/ ei
 kieltä HERRan Ehtolista. ibid. §. 5. Tuole catumat/ ei
 haudata Papilda/ eikä Kirkoaitaan. ibid.

Papir joca tahto/ pitä edellä harjoittaman ihens sarnami-
 ses c. 19. §. 4. p. 81. Sen toimellisudest/ ja tutkimisest. ibid.
 §. 2. p. 79. & seq. Cuinga wanha hän pitä oleman ibid.
 p. 80. Ei ketän pidä Papir tehtämän/ jolla ei ole wahwa
 wirca/ eli myös johongun awoumen tilaan autetta taita.
 c. 19. §. 6. p. 81. Cuinga hän pitä wihittämän. c. 22. §. 2. p. 104.
 seq. Sen Wala. ibid. Mistä hänen Sarnas waarin otta-
 man pitä. c. 2. §. 2. p. 7. & seq. Ei pidä toisen Seuracun-
 nas Jumalan Palwelusta pitämän anomata. c. 19. §. 19.
 p. 89. Tule huuton eli somatur häpiälliseen työhön ibid.
 §. 21. p. 90. Teke Miestapon Hengens warjelles. ibid. p. 91.
 Mitkä asiat hän mahta aja Lain ja Oikuden edes. c. 19. §.
 22. p. 91. Carttain andaman Kucous Kirjoja/ Cannekirjo-
 ja ja Todisturia Sanancuulioittens edestä. ibid. Ei myös
 ihens andaman sencaltatsijn Cauppoim ja toimiturryn/cuin
 ei hänen Wircans sowi. c. 19. §. 25. p. 92. 93. Cuinga hän
 ihens Huonesans käyttämän pitä. ibid. §. 28. p. 93. Njū
 myös costa hän tule cūhuturi Wieraspittoon. ibid. §. 29.
 p. 94. Sen waatteren parrest. ibid. §. 27. p. 93. Sen Ran-
 gaisus/ cuin ilmoitta salaisen Tunnusturen. c. 7. §. 2. p. 27.
 Cuin wihki ne Personat yhten/ joiden ei ole luwallinen si-
 to Awioskästy. c. 15. §. 3. p. 52. Cuin wihki Leskimiehen eli

Registeri.

- Walmion/** joca ei ole eroittanut Lastens perindö. *ibid.* §. 24. p. 60. Joca ei mene Pitäjän asialle. c. 17. §. 2. p. 69. Cuin seisso toisen Tilan perän. c. 19. §. 24. p. 92. Cuin elä pahoin/ ja on uppinihcainen Bispaa ja Esimiehiäns vastaan. *ibid.* §. 23. p. 91. 92. Cuin ne ylöncaso ja ohitse mene. *ibid.* §. 32. p. 96. Laekamat on Eripuraisudes ja rjhdas/ c. 19. §. 26. p. 93. Cuin joutu Caatuwaiseen/ eli muuhun waaralliseen tautiin/ ei mahda wiran töitä toimitta. *ibid.* §. 30. p. 94. Sen wala Bisan walikemisēs c. 20. §. 1. 2. p. 96. 97.
- Pappi** canda Mailmallisen päälle/ pitä wastaman ja Di-
kiuden seisoman samas Dikiudes. §. 16. p. 152.
- Papin Kirjan** ottacon Ordineratut Bispalda. c. 22. §. 3. p. 109.
- Papin tila** ei ole Perindöoikiuden alla/ waan wapan ja laillisen walikemisēn. c. 19. §. 8. p. 83. Cuinga tehtämän pitä/ costa jocu Muutos tapahtu Kirkoheran cansa. *ibid.* §. 7. p. 82. Cusa Kirkoheran tila on usiammast/ cuin yhdest Pitäjästä/ niyu saarnackon Kirkohera niysä Cap-
palaisen cansa wuorottain. c. 19. §. 20. p. 90.
- Papin Birca** jos jocu toimitta/ cuin ei ole sijhen cusuttu/ eikä ordinerattu. c. 22. §. 4. p. 109.
- Pappein Cocous** pitä jocawuosi pidettämän/ jocaites Hüppacunnas. c. 25. §. 1. p. 126. Mitä sinä pitä toimitettaman. *ibid.* & p. seqq.
- Pappilan Inventarium,** *vid.* *Inventarium.*
- Beikaiset/** *vid.* *Mahanpaniatset.*
- Benckein rjhdat** cuin ei sowinnolla taita selltettä/ tulewat Mailmalliseen Dikeuteen c. 24. §. 8. p. 115.
- Berjantai Saarnat** / c. 2. §. 3. p. 10.
- Perindömaan/** cuolluen jälken Hospitalis, mahda Perillinen aicanans lunasta. c. 28. §. 13. p. 142.
- Personaliala** cuinga pitä Kirjoitettaman. c. 18. §. 7. p. 77.
- Peränkyshymys.** *vid.* *Tutkimus,*

Registeri.

Pijca wietellän macaman Awioskäskyn lupaurella. c. 14.
s. 14. p. 56.

Pispa cuinga pitä walittaman. c. 20. s. 1. 2. 3. p. 96. &
seq. Cuinga ordinerattaman. c. 21. s. 1. 2. 3. p. 98. seq.

Hänen walans. ibid. s. 2. p. 99. seq. **P**itäkän **W**oimas
yhtäläisyyden Ceremoniais. c. 1. s. 7. p. 5. 6. **P**reis toimitt-

tacan mitä Jumalan Palweluren harjoituses ei yhten tu-
le Kirko-Ordnungin ja Käskikirjan canssa. c. 2. s. 14. p. 18.

Coetelcan nyiden toimelisatta/ cuin **P**apir tahtowat. c. 19.
s. 1. p. 79. **A**llkön wihkikö enä **P**appeja cuin tarwitän/ ja

Tiloilla edescaho taitan. c. 19. s. 6. p. 81. **A**ndacon wah-
wisuus Kirjan Kirkoheran tilan päälle/ cuin ei ole Regale.

ibid. s. 7. p. 83. **I**lmoittacon **C**uningalle toimellisia **M**ie-
hiä/ soweltoita awoimijn Regal Tiloin. c. 19. s. 10. p. 84.

Pitäkön murhen **P**appein ylöspitämises/ cuin waaral-
lisil **T**audeilla waiwatan. ibid. s. 30. p. 94. **P**eräncaho-

con **P**appein **O**pin ja **E**lämäkerran. c. 24. s. 1. p. III.
Gymnasiumein ja **S**chouluin/ **L**ectorein ja **S**choulmesta-

rein. ibid. s. 3. p. 112. **S**elittäkön ryytaiset asiat/ cuin tule-
wat Kircon **D**uomion alla/ c. 24. s. 2. p. ead. **P**itäkön

apunans **C**onistorialit ja **P**rowastit. ibid. s. 5. p. 113. **P**i-
täkerran **W**uodes **V**isiteraman **H**üppacunnasans. ibid.

s. 6. **C**uinga tehtämän pitä/ coica jocu **P**ispa laiscast
wirrans edesfeiso/ eli edestuo erhettiwäiset luulot. c. 24.

s. 14. p. 118. **S**en **R**angaus/ cuin edesautta kelmotto-
mia **P**ersonia **L**ahjain tähden lugunpitämättömydest/

eli **S**ugun ja **N**stävöyden tähden. ibid. s. 15. **N**yiden **R**an-
gaus/ cuin shyttömäst **P**ispans päälle candawat/ ja hän-

dä panettelewat. ibid. s. 16.

Pispan **T**ila awoi/ tehdän **C**uningalle tiettäwäri. c. 20.
s. 1. p. 96.

Registeri.

- Bispan ja Capitulumin Cunniasta pitä Cuningan Käskyläi-**
sten warin pitämän. s. 5. p. 146.
- Bitkäperjantai cunga pidetän.** c. 2. s. 8. p. 14.
- Bitäjän Usial jos ei Pappi mene lugunpitämättömydest.**
 c. 17. s. 2. p. 69. 70. Siihen taitan Kirkohera eli Cappalainen
 kuhutta. c. 24. s. 27. p. 123.
- Bitäjän tuwas ilmoitetan Mailmallisi asioita.** c. 2. s. 5. p. 11.
- Bitäjäs jocainen ruockican waiwaisens.** c. 28. s. 5. p. 138.
- Præles Pappain Cocoures.** c. 25. s. 3. p. 127.
- Præsides Duomio-Capituluneis.** s. 1. p. 144. Hof-Consistoriumis.
- ibid. Stockholmin Caupungin Consistoriumis.** ibid. Näden
 wala. s. 6. p. 147. Heidän wirrans ja welwolisuuden. s. 9. 149.
- Prowasti sen walikemus ja wastaottamus.** c. 24. s. 18.
 p. 119. Sen Wurca Visitatioisa. ibid. s. 19. p. 119. 120. Sisäl-
 pangan Pappain Cocoures mitä sinä Wuonna on tapah-
 tunut Prowasticunnas. c. 25. s. 7. p. 127. Silloin myös ne
 asiat pitä selitettämän/joita hän ei ole rohvennut päättä.
 ibid. Sen Actit tallella panna Duomio-Capitulumis.
- ibid. Tehkön Bispalle tilin wirrans Visitatioisa.** c. 24.
 s. 8. p. 114. Olcon läsnä Kirkoheran walikemisess. c. 19.
 s. 7. p. 82. Bitkälliseldä Laudilda ja tiäldä heitoxi tullut/
 saa pitä toisen siasans. c. 24. s. 21. p. 121.
- Puolipäiwä Saarna.** c. 2. s. 5. p. 11.
- Pyhä Päiwät cutca pidetän.** c. 14. s. 1. p. 48.
- R.**
- Rangaisiis Lauta.** c. 9. s. 4. p. 33.
- Rascat Waimot.** c. 3. s. 13. p. 22.
- Regal Tilat pitä Cuningas ihellens.** c. 16. s. 10. p. 84.
- Religio, Wieran Religion harjoittaren kieldo.**
 c. 1. s. 3. p. 3. 4. Sen Rangaisiis cuin tuo Opettait wie-
rast

Registeri.

vast Religiofi Waldacundaan. *ibid.* Cuinga pitä tehtä-
 män wierasten Potentatein Sändabuodin causa/ cuin o-
 wat toisest Religioista. *ibid.* §. 4. Cuinga ne jotca owat
 toisest Opista/ cuin muutoin tähän Waldacundaan sisäl
 tulewat/ mahtawat sijnä pyyhä. c. 1. §. 5. p. 3. 4. Heidän
 Lastens Gaste. c. 3 §. 8. p. 21. Cuinga tehtämän pitä/ co-
 sca jocu niistä/ Satraudekaus/ ano meidän Opettaintain
 tygöns. c. 17. §. 8. p. 72. Uuioskästy nyiden ranska cuin
 owat wierast Religionista. c. 15. §. 8. p. 54. Heidän Maa-
 hanpaniaisens. c. 18. §. 11. p. 78. Waarattawat Religio-
 nin Afiat ilmoitetan Cuningalle. §. 14. p. 151.
 Respondentes Bappein Cocoures. c. 25. §. 3. p. 127.
 Revision Cuningan Consistoriumin asioisa. §. 24. p. 153.
 Ridderškapi ja Adeli/ cuinga jocu heistä saa otta ja pitä
 Huonesaus Bappeja. c. 19. §. 31. p. 95.
 Rippi/ yhteinen/ sala/ julki. *vid.* Yhteinen/ Sala/ Julki Rip-
 pi *vid.* Synnin päästö.
 Ripittämätön joca ihens tunge HERAN Ehtolliselle. c. 11.
 §. 9. p. 43.
 Riitaiset Bapit rangaistan. c. 19. §. 26. p. 93.
 Riitainedes tuomisest Saarnasa. c. 2. §. 2. p. 9.
 Riita Bispan ja Seuracunnan Esimiehen välillä Bapin
 walikemisest. c. 19. §. 14. p. 87.
 Riitawelhet pitä ihe edes tuleman Consistoriumijn. §. 18. p. 152.
 Cuinga tehtämän pitä cosca jocu Riitaweli excipera forum.
 §. 4. p. 146. Etule Consistoriumin cuxumiseen. §. 17. p. 152.
 Möncaho eli laitta sen Duomion. §. 20. p. 153. Eli
 ilman luvata pois waelda. *ibid.* §. 21. Cuinga he a-
 fiata ajaisans ihens käyttämän vitä. *ibid.* Heidän
 Wäärnydens toinen toistans wastan lykätän Mailmal-
 liseen Dikiuteen. *ibid.* Todistajitten tutkistelemisest/ cuin he

Registerr.

Arvokens esiwät. s. 22. p. 154. Ne jotca löytävät
 igens waiwaturu Consistoriumin Päätörellä/ mahtawat
 epiä Hofrätti/ eli Cuningal. Matj:tin Revisioni. s. 24. p. 155.
 & seq. Njiden Rangaistus/ cuin ilman oikiata Snytä sen
 tekewät ibid.

Riikwatut cutca pääsewät H:ERran Ehtolliselle. c. 8. s. 3. p. 31.

Rucous cosca pidetän suurisa Caupungeisa. c. 2. s. 3. p. 10.

Cuinga se tapahuttaman pitä. c. 12. s. 2. p. 45. Sen Woi-

maista/ Hödytyrese ja suurisi tarpesta neuwotan Rucous-

Päiwinä/ Cantauswycolla. c. 2. s. 11. p. 16. Ja cansa pi-

tä muutoin Sarnoisa ja Lasten opettamisēs neuwottaman/

ja siihen manattaman. c. 12. s. 1. p. 45. Njyn myös Kläp-

pänisellä Amulla ja Ehtona sitä muistutettaman. ibid.

s. 3. p. 46. Cuinga ne yhteiset Rucouret pidetän/ njyn myös

cosca jocu uusi Rucous pitä cocon pandaman. c. 12. s. 2.

p. 45. 46.

Rutto/ cosca se tule/ cuinga Cansan ja Bappein silloin ole-

man pitä. c. 27. s. 7. p. 72.

Ruumin arcut callit poisspannan. c. 18. s. 2. p. 75.

Ruumin Saarna ei saa ne wierast Religiosta. c. 18. s. 11. p. 78.

Ruumin Saarnat Cotona Rangaisturella pois kieltyt. c. 18.

s. 5. p. 76.

Ruumisten callit käärimiset/ pitä pois pandaman/ ja ainoa-

stans jocu Lähimmäisest Sugusta nysä oleman. c. 18. s. 2.

p. 75. Cuinga njytä walwottaman pitä. ibid. s. 3. Ne pitä

ilman saattamist/ ja Custannusta Kirckoon wietämän/ sij-

hen asti cuin Pejaisset pidetän/ ibid. s. 4. p. 76. Wäärin-

käyttämynet Dautamisēs pois kieltyt. ibid. s. 4. s. 16.

S.

Sacko/ sen cuin tuo opettaita wierast Religiosta Waldacun-

daan

Registeri.

- daan. c. 7. §. 3. p. 23. Catechismuren tutkistelemisest. c. 2. §. 9. p. 15. Ujattomast yhdes macamisest. c. 5. §. 2. p. 29. Sen joca lange Salawuotenteen/ ensimmäisen ja toisen kerran/ ja tahto päästä Rangaistus Laudasta. c. 9. §. 4. p. 37. Sen cuin colmannen kerran sijnä löytän. *ibid.* p. 34. Sen cuin juopumen/ ripittämätä ic. Tunge HERRan Ehtolliselle/ c. 11. §. 9. p. 43. Ilkämiehdän maattuun Waimoin/ cuin ottawat päällens puhdasten Morxianden Caunisturen. c. 15. §. 20. p. 59. Wäärinkäytörift Maahanpaniaissia ja hautamis. c. 18. §. 4. p. 76. Visitationsta pois olewaisten. c. 24. §. 7. p. 114. Sen cuin ilman syytä waikwa ihens waiston Consistoriumin Päätöstä. §. 24. p. 155. Joca ei woi Sackoa tehdä/ maracon Ruumillans. c. 9. §. 4. p. 34. c. 11. §. 9. p. 43.
- Sacramentit pitä caickein suurimmas Cunnias ja Arwos pidettämän. c. 2. §. 1. p. 6. 7. c. 3. §. 1. p. 18. c. 11. §. 1. p. 39.
- Sarasten oppiminen. c. 17. §. 1. seqq. p. 69. seqq.
- Sarasten tuwista murhen pitämys/ ja nyden toimittamus Maalla. c. 28. §. 4. p. 138. Nyden Sisältulosta/ ja cuingane tulewat edesseisoturi/ pitä Visitatorein hywän tiedon saaman. c. 24. §. 12. p. 117.
- Sarraudet. *vid.* *Laudit.*
- Salariippi mikä se on/ c. 7. §. 1. p. 26. Ei pidä ilmoitettuman Hengen rangaisturella. *ibid.* §. 2. p. 27. Jos se ilmei tule/ niin ei pidä sitä toden edestä pidettämän. *ibid.* Cuinga tehdän/ cosca jocu aicoi crimen lälä Majestatis, Isän Maan Petosta/ Tulen Sytyttämistä/ Murha ja Myrky/ ja se sala tunnustetan. c. 7. §. 3. p. 27. 28. Nyin myös cosca jocu sala tunnusta päällens suuren Hengellisen asian/ josta huuto on ollut/ ja hän Lain eten wedetty. c. 7. §. 4. p. 28. 29.

Registeri.

- Salawuoteuten jos joku lange ensimmäisen/ toisen ja colman-
 nen kerran/ c. 9. s. 4. p. 37.
- Sanancuulioitten pitä Jumalan Palweluksen uscollisest/
 ja Sydämen hartaudella tekemän/ c. 2. 2. s. 1. p. 6. Caic-
 kein tuleman Bissan ja Browastin Käräjään. c. 24. s. 7. p.
 113. 114. Heidän Welwoliusudens Opettattens cohden; c.
 23. s. 1. p. 110.
- Sananparret waaralliset pois kieltyt. c. 1. s. 2. p. 2.
- Saana/ ja mitä siitä on waari ottaminen. c. 2. s. 2. p. 7. seqq.
- Sarnas ei pidä juttuja ja jarituria edes pandaman. c. 2.
 s. 2. p. 8.
- Sarnastuolil mitkä Usiat cuulutetan. c. 2. s. 5. p. 11
- Sarnata ei mahda tundematoim/ ilman Bissan ja Consi-
 storiumin coetelemusta ja sallinnista. c. 19. s. 5. p. 81.
- Sarnawirca/ ja mitä siihen tule. c. 19. s. 2. p. 79. seqq.
- Sastainen secannus Sy Fron Kihlaurest. c. 16. s. 2. p. 62.
- Schouluin perän cako Bissa. c. 24. s. 3. p. 112. Cuita niiden
 Opettaista pitä muistettaman Kirckoherrain walikemisest.
 c. 19. s. 7. p. 83.
- Schoulu-Ordingit ei pidä kenengän omast ehdosta muutta-
 taman c. 24. s. 3. p. 112.
- Senracunda/ mingä ajan sijäl mahta hänellens walita u-
 den Kirckoherran/ jos ei tila ole Regale. c. 19. s. 7. p. 82.
- Suinga tehdän/ cosca se unhotetan. ibid. Pitä tynymän
 Bissan ja Consistoriumin Usitureen siitä cuin oikein on. i-
 bid. Saa myös nöyrydes anoayhtä eli toista Kirckoherr-
 rärens awomijn Regal Tiloin. c. 19. s. 10. p. 84. Joilla
 on erinomainen Privilegium Papin walikemisest/ uantit-
 can sen hywärens. c. 19. s. 11. p. 85.
- Senracunnan Esuniehen eli Patronin Dikendet. c. 19. s. 13. p. 86.
 Ei pidä secoitettaman sen cansha cuin Bissan ja Consisto-
 riu-

Registeri.

- riumin tule asetta. *ibid.* Tule rüta Bispän ja Patronin wällä/ nijn se lükätän Cuningan Djennureen. c. 19. §. 14. p. 87.
- Sisarusten Lasten. *vid.* Newasten.
- Suinausta Kirkos pitä caicein odottaman. c. 11. §. 12. p. 44.
- Soimu Kircon rangaisturen tähden rangaistan mailmalliselda Dikindelda. c. 9. §. 5. p. 34.
- Soimusanoja pitä Rütawel, essen wälttämän Consistoriumis. §. 20. p. 153.
- Soittaminen Namu-Kirkoon. c. 2. §. 4. p. 10. Puolipäiwä Saarnaan *ibid.* §. 5. p. 11 Ehto-Kirkoon. c. 2. §. 6. p. 12.
- Sotapapit. Cutea muistettaman pitä Kirkoherain wälhemises. c. 19. §. 7. p. 83. Cuinga he izens kättäwät/ perän khyjtän Visitatios. c. 24. §. 8. p. 114.
- Sowinnot Awioparin wällä. c. 16. §. 11. p. 67.
- Sunnuntain pyhittäminen. c. 2. §. 3. p. 9.
- Superintendentit owat yhdes Tilasa ja wiras Bispain cansa. c. 24. §. 17. p. 119.
- Suurten RucousPäiwän pyhittäminen c. 2. §. 3. p. 9.
- Syndinen catuwainen pitä Synneistäns päästettämän. c. 9. §. 3. p. 33. Paatunut ja catumatoin Pannaan pandaman. c. 10. §. 2. p. 35. seqq. c. 11. §. 6. p. 42.
- Syndejä Dutoja/ ja yhteisest tietämättömiä ei pidä Sarnas nimitettämän. c. 2. §. 2. p. 9.
- Synnin Päästö ja Rippi. c. 6. p. 25.
- Syyt Pannaan Panemisen c. 10. §. 2. p. 35. seq. Cron Kihlaures. c. 16. §. 2. p. 62. Awioskäskys *ibid.* §. 6. 7. 8. p. 64. 65.
- Syyttömästä joea estä Awioskäskyn/ rangaistan Lain jälkeen. c. 15. §. 26. p. 60. 61.
- T.**
- Tacausmiehet pitä oleman OEconomusella. c. 26. §. 2. p. 131.
- Tuckarilla. c. 24. §. 31. p. 124.

Registeri.

- Taiwan Waldacunnan Awamitten Woima. c. 10. s. 2. p. 35.
 Tattaritten Lasten Castesta. c. 3. s. 9. p. 21.
 Taudit tarttuwaiset ja parandamattomat/ Synt Rihlaur-
 ren Fron. c. 16. s. 2. p. 63. Pappit niillä waiwatut/ ei
 pidetä wirasa. c. 19. s. 30. p. 94.
 Testamentin saa Kirckoherra/waikka toinen hauta sen edes-
 mennen Sanancuulian. c. 19. s. 19. p. 89.
 Tilan toisen pnytä jocu Pappi. c. 19. s. 24. p. 92.
 Todistajain tutkimus Duomio-Capitulumis. s. 22. p. 154.
 Totena pidetän Consistoriumin Protocollin, sen ylöncastesta
 ja Duomion laittamisest. s. 20. p. 153. Ei sen Todistusta/
 kuin ilmoitta Salaripin. c. 7. s. 2. p. 27.
 Tottelemattomus Consistoriumi vastaan/ cuinga rangai-
 stan. s. 20. p. 153.
 Tundematromain ripittäminen. c. 8. s. 2. p. 29. Nyiden es-
 destä ei cuuluteta ennen kuin he wahwat Tiedot toimit-
 tawat Elämäkerrastans ja Tilastans. c. 15. s. 19. p. 58.
 Turckein neuwomisest meidän oppiin ja castesein. c. 3. s. 10. p. 22
 Tutkistelemus Catechismi. vid Catechismuren. Nyiden cum
 Pappi tahtowat. c. 19. s. 2. p. 79.
 Tutkimus pidetän Pappein Cocoures Seuracundain Tilasta.
 c. 25. s. 7. p. 128. Uden Kirckoherran sisälöttamisest/ Kircon
 Omastudesta ja Caunisturista. c. 23. s. 2. p. 110.

U.

- Uden Kircon pyhittämisest. c. 27. p. 135.
 Ulostoitutus Catechismuren cuinga Sanancuulioitten eteen
 pannaan. c. 2. s. 10. p. 16.
 Ulos Waldacunnast jocu cara pahudesans pois Puolisans
 tykö. c. 16. s. 5. p. 64.
 Upsalan Psalmin Kirja. c. 13. s. 1. p. 46. 47.

Registeri.

W.

- Waartiman** eli wiettelemän ei pidä wieran fetän Jumalan palveluksen. c. 2.
 S. 5. p. 4.
- Waartimus** kirkkaan syh Eron. c. 16. S. 2. p. 62.
- Waimoin** sallitan casta lapsia häätä tilasa. c. 4. S. 2. p. 23. Kascaita waimo-
 ja neuwotan kiertämän ja rucoileman Jumalata cohrus hedelmän edestä/
 ja waroiton lapsia rucauttamasta. c. 3. S. 13. p. 22. 23. Cuinga ne jotta o-
 wat Ylkämiehildäns maatur / yttä wihittämän. c. 15. S. 20. p. 59. Niden
 Sacot/ jos he pällens panewat puhdasten Morfianden caunistuxia. ibid.
 Cuinga ne Kirchoon otetan. c. 5. S. 2. p. 25.
- Waiwaiser** Maalla cuinga pirtä ylöspidettämän. c. 28. S. 5. p. 138. Ne Ka-
 hat cuin heille eootan/ oifein ulos jaettaman. ibid. S. 4. heidän ofans Sa-
 larwuoteuden Sacossa c. 9. S. 4. p. 33. Sen sacosta/ cuin nuowuris eli
 ripittämästä tahro ikens runge Her. Ehtolliselle c. 11. S. 9. p. 43. Wäärin-
 tähtämysten Maahain lastiaisis ja Peijäisis. c. 18. S. 4. p. 76. Sen cuin
 ilman syhtä walitta yltige Consistoriumin duomion. S. 24. p. 155.
- Waiwaisen** Huonet. vid. Hospitalit.
- Waiwaisen** tuwat. vid. Sairasten Tuwat.
- Wala / Pappain** Pispan walikemisess. c. 20. S. 2. p. 97. Pispan c. 21. S. 2.
 p. 99. Niden cuin Pappi tulewat. c. 22. S. 2. p. 104. Nämät kirjoitetan/
 se edellinen läheteän/ Cuningal. Cancellijn/ tämä jälkimäinen tallella
 piderän Consistoriumisibid. Pispan ja hänen cansians Jhuitten Duomio-
 Capitulumis S. 6. p. 147. Notariuren sijnä. S. 11. p. 150.
- Waloja ja Kirouria** wälttätän Pappi/ ja rangaiscan muuta niden tähden.
 c. 19. S. 28. p. 93.
- Walikemus / Pispan** c. 20. p. 96. & seqq. Prowastin. c. 24. S. 18. p. 119.
 Kirkoheraan. c. 19. S. 7. p. 82. S. 13. p. 86. Cappalaisen. Ibid. S. 9. p. 84. Or-
 ganistan. c. 24. S. 30. p. 124. Luckarin. ibid. S. 31.
- Walwintuwat** peräti pois pannan. c. 18. S. 3. p. 75.
- Wanhat** Communicantit. c. 8. S. 3. p. 31.
- Wanhemmat.** Niden Nimet kirjoitetan Kircon Kirjaan/ Lasten ristikemisess.
 c. 3. S. 12. p. 22. Jotta lugun pirtämättömhydest lapsens rucauttawat/ sei-
 focan Kircon Rangaisuxen. ibid. S. 13. Andacon lapses hywin operetta
 Christillises opisans. c. 24. S. 11. p. 117. Pirtkön murhen Possians/ cuin
 he tahowat lähettä wieralle Maalle/ että he ensin hywin tietäwät mei-
 dän Religionim/ c. 3. S. 6. p. 45. Heidän neuwons ja Suosions Lasten
 nai-

Registeri.

- naimiseen. c. 15. §. 6. p. 53. Euinga tehtävän pita/ jos se joldain pois
kieltdän, ibid. Ei pida määrin tähtämän Waldans lastens naimises. ibid.
Wierast Maacunnast ei pida pahoin puhuttaman Saarnas. c. 2 §. 2. p. 8.
Wieras Oppi. vide Religio.
Wierat/ meidän Opistam/ cuin ei tajda meidän Kieltdän/ ripitetän Tul-
tin cautra. c. 8. §. 3. p. 32.
Wiha tihlauruin wälillä/ Eron sy. c. 16. §. 2. p. 62. Euinga tehtävän pita/
cosca se tule Awioparin wälillä. ibid. §. 11. p. 67.
Wihtimisen toimitusest. c. 15. §. 21. p. 59. Cosca se pita ylöslyhtämän. ibid. §. 22
Wihtimiset Worfanden kieltyt määrättyillä ajoilla. c. 14. §. 2. p. 48.
Wuctosarnat Caupungeis ja Maalla. c. 2 §. 3. p. 9. §. 7. p. 12.
Wirret circa weifatan Jumalan Palweluyes c. 13. §. 1. p. 46.
Visitatio pita pidettämän kerta Wuodes. c. 24. §. 6. p. 113. Ja sen Ter-
mini ennen cuulutettaman. ibid §. 7. Nüden Rangaistus/ cuin ilman
laillista estettä sitet igens pois piädwät. ibid. p. 114 Pita asfettaman Ju-
malan Palweluyella. c. 24. §. 9. p. 116. Mita sinitä toimitetan. ibid.
§. 8. 10. 11. 12. p. 114. & seqq. Sen Actit pita walmix kirjoitettaman/ ja
Visitatoreilda alafirjoitettaman/ ennencum he ercanemat. ibid. §. 10. p.
117. Prowastin circa Visitatioisa c. 24. §. 19. p. 119.
Wähjärttiset. vide Verelpuolet.
Wäärällä Todistuyella jos Pappi petetan cuulutettaman Worfanden eden
stä. c. 15. §. 19. p. 58. Y.
Yhteinen rippi tapahru cahdella tavalla. c. 8 §. 1 p. 29. Caupungeisa Lauwan-
rain Chrona ibid. §. 2 p. 30. Maalla Sunnuntain Namulla. ibid. Ne
cuin sen saawat/ ylös kirjoitetan. ibid.
Ylönpaldisuus Jumalan lahjain walmistuyes ja nautkemises kieltdän Hädwäel-
dä. c. 15. §. 23. p. 60. (2 p. 33.)
Ynsenä wastan pita Euningan Kästhyldisten Papeille awulliset olemat. c. 9. §
Ynsens Pappein/ Esimiehians wastan. c. 19. §. 23 p. 91. 92. c. 22. §. 2. p. 106. 108.
Ypärä Lasten Caste. c. 3. §. 11. p. 22. Z.
Ylätit pita Altarin päälle pandaman/ ennen cuin Ascus sanonja Jsa meidän
nüden ylige luetaan. c. 11 §. 8 p. 42. Ja Papin wisun waarin pitemän/ ettei
ne lugun pitemästä mydestä maahan yudoretats. ibid. §. 10. p. 43.

in hac parte illi iuris honoris for-
sunt hincque sua iudiciali. G. 1300
v. p. Datum ut supra.

Carolus

Concordantiam hanc

C. Lijer
S. S. Petrus

förbered om utgörelse för utgåvan 15: 24. pag. 60. | 306. VIII. 118.
Anmärkning i Catechismo för utgåvan 15: 11. p. 55

~~.....~~
Rv. Teologica 9.

kp 13

R 92-06

L: 26

mf

